

VDSZ KONGRESSZUS

2024. 11. 7–8., BUDAPEST

BESZÁMOLÓ

ÍRTÁK

Dr. Lakner Zoltán,
Matheika Zoltán, Nagy Ágnes, Palócz Éva, Vakhal Péter,
– Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt,
VDSZ ágazatainak vezetői,
VDSZ tagozatainak vezetői,
és a VDSZ vezető tisztségviselői.

SZERKESZTETTE

a VDSZ 2024. évi kongresszusának Beszámolót Előkészítő Bizottsága

FELELŐS KIADÓ

Székel Tamás VDSZ-elnök

KIADJA

Magyar Vegyipari, Energiaipari és Rokon Szakmákban Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége

2024. NOVEMBER

Előszó	7
A VDSZ működésének politikai környezete	8
I. Autokrácia elméletben és gyakorlatban	11
Rendszerépítés	12
Rendszerleíró fogalmak	18
II. Kivételes állapot, különleges jogrend	22
Állandó kivételes helyzet	23
Szakszervezetek a különleges jogrendben	29
III. Hosszú választási kampány:	
változó viszonyok, azonos eredmény	34
Változó európai környezet	35
Ellenzéki rákészülés	39
Költekezés versus szétesés	42
IV. Rejtett politikai válság	46
Szűkülő külső politikai és belső pénzügyi mozgástér	47
Szakszervezeti akciók a megszorítások idején	54
Félidős választás, részleges átrendeződés	64
A magyar vegyipar helyzete 2024-ben	71
1. Főbb nemzetközi tendenciák	72
1.1. Főbb nemzetközi tendenciák a világ és Európa vegyiparában	73
1.2. A világpiaci energiaárak alakulása	80
2. Vegyipari termelés és értékesítés	86
2.1. A vegyipar helye a magyar feldolgozóipar termelésében	87
2.2. A vegyipari ágak dinamikája	92

3.A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban . . 98

3.1. A bérek alakulása a versenyszektorban és a feldolgozóiparban	99
3.2. Beralakulás a kiemelt ágazatokba	103
3.3. A vegyipari jellegű munkakörök bérei a FEOR besorolása alapján 2019–2023	110

4. Alkalmazotti létszám 116

4.1. Az alkalmazotti létszám alakulása	117
4.2. A makroszintű termelékenységi és az egységbérköltség	120

5. A vegyipari vállalatok gazdaságossági mutatói 128

5.1. Vállalatok száma és a tulajdoni viszonyai ágazatok szerint	130
5.2. Értékesítés a vizsgált ágazatokban	133
5.3. Jövedelmezőség a vizsgált ágazatokban	134

6. A VDSZ szervezeti élete 138

Alumíniumipar	148
Építőipar	152
Gázipar	156
Gumiipar	158
Gyógyszeripar	160
Járműbeszállítás	168
Papíripar	172
Rokon szakmák	176
Vegyipar	178
VDSZ Nőtagozat beszámolója	182
Ifjúsági tagozat	188
Nyugdíjas tagozat	196
Értelmiségi tagozat	197
Műszakos tagozat	198
VDSZ a Magyar Szakszervezeti Szövetségben	202
A VDSZ nemzetközi kapcsolatai	202
IndustriALL Europe	203
IndustriALL Global Union	204
A VDSZ gazdálkodása	206

Kedves Küldöttársunk!

Ez a dokumentum a 2019 novemberi küldöttértekezlet óta eltelt 5 évet öleli fel. A VDSZ közössége továbbra is erős és fejlődő igazi SZAKSZERVEZET.

Ez a beszámoló is többek között azért készült, hogy a mögöttünk lévő időszakot összefoglalja, bemutassa munkánkat, eredményeinket.

A beszámoló első részében politikai, második részében gazdasági szakemberek segítségével mutatjuk be milyen politikai, gazdasági környezetben is működik a VDSZ. A 2024. évi kongresszusi dokumentum helyzetképet ad szakszervezetünk 5 éves munkájáról is.

TÖBBEN ERŐSEBBEK VAGYUNK!

Beszámolót Készítő Bizottság

A VDSZ működésének politikai környezete

Annak ellenére, hogy Magyarországon öt év leforgása alatt sem a hatalom birtokosa, sem a politikai berendezkedés nem változott, a legkevesebb, ami elmondható, hogy eseménydús, az élet számos területét mélyen érintő változást hozott az elmúlt fél évtized, amely változatos helyzetekkel és újszerű politikai kísérletekkel telinek bizonyult.

A Covid-világjárvány és Oroszország Ukrajna elleni agressziója alapvetően befolyásolta a politikaformálás nemzetközi és nemzeteken belüli kontextusát és a közgondolkodás alakulását is. Az ebben az írásban érintett időszak során, 2019 őszétől 2024 őszéig egy országgyűlési választás, két önkormányzati választás és egy európai parlamenti választás zajlott le Magyarországon, de legalább ennyire fontos a 2020 márciusa óta fennálló, különböző jogcímenek máig meghosszabbított veszélyhelyzetek hatása a kormányzásra, a döntéshozatal rendjére, az állampolgári jogokra, azon belül a munkavállalói jogokra és a szakszervezetek működési körülményeire. Mindezek mellett az Európai Unió és a magyar kormány viszonya is új – Magyarország számára egyértelműen kedvezőtlenebb – szakaszba lépett az úgynevezett feltételeességi eljárás bevezetésével és alkalmazásával, amelynek következtében a kohéziós és helyreállítási források tekintélyes részét zárolták az uniós intézmények.

Az alábbi elemzés első részében a 2019-2020 fordulóján fennálló, jelen írás számára kiindulópontot jelentő helyzetet tekintjük át. Itt lesz mód foglalkozni a jelenlegi politikai rendszer jellemzésével, ami nélkül a különféle politikai események és a szakszervezetekre, munkavállalókra vonatkozó kormányzati döntések, szabályozások feltételrendszere nem volna megfelelően értelmezhető. Ezután az immár több mint négy éve tartó veszélyhelyzeti kormányzás jelentőségének bemutatása következik, megint csak jelezve, hogy ennek során mennyire komoly változások érintették a munkavállalói érdekképviselést. A 2021-2022-es hosszú kampány elemzése kapcsán a politikai folyamatok mellett a munkavállalói jogokkal, és szakszervezetekkel kapcsolatos választási ígéreteket és a kormányzati elosztási lépések politikai hatásait is górcső alá vehetjük. Végül, külön részben lesz szó a 2022-es választást követő megszorítások és az uniós források blokkolása miatti új politikai szituációról. Az ekkor lezajló munkavállalói tiltakozásokat ebben az értelmezési keretben elhelyezve tárgyalja az elemzés, ahogyan a 2024. június 9-i kettős választást megelőző eseményeket, és a hazai politikai viszonyok részleges átalakulását is.

Autokrácia elméletben és gyakorlatban

A magyar közéletben időről időre fellobban, de azután hamar ki is alszik a fennálló politikai rendszer mibenlétével kapcsolatos vita. Holott a rendszerkeretek és rendszerjellemzők tisztázása, az azokkal kapcsolatos konszenzus kialakítása alapvetően meghatározza a pártok, szakszervezetek, civil szervezetek, állampolgárok közéleti mozgásterét, érdekérvényesítő képességét, és nélkülözhetetlen a különálló események mögötti azonos minták feltárásához. Csakis ezzel a pontos „terepismerettel” felvértezve alkotható bármiféle mozgalmi, nyomásgyakorló, érdekképviselési stratégia is. Az elemzésnek ebben az első részében bemutatunk néhány meghatározó rendszerértelmezést azzal a szándékkal, hogy ezek gyakorlati értelme is megmutatkozzon.

Rendszerépítés

Míg 1998-ban az első Orbán-kormány a „több mint kormányváltás, kevesebb, mint rendszerváltás” ambíciójával kezdte meg a tevékenységét, addig 2010-ben az 52 százalékos választási győzelemmel elért kétharmados parlamenti többség birtokában már egyértelmű rendszerváltó ambíciók fogalmazódtak meg, és valósultak is meg.

A Fidesz-kormány saját önképe szerint új alapokra kívánta helyezni a hazai politikai és társadalmi viszonyokat. Értelmezése szerint pontosan erre kapott felhatalmazást a választóktól, mégpedig oly módon, hogy ezeket a lépéseket – akár az alkotmány alaptörvénnyel való felváltását – nem egyenként kell „láttamoztatni” a választópolgárokkal, hanem a választásokon megszerzett többség általános felhatalmazást ad az akár több ciklusra szóló, nagy horde-rejű döntések meghozására és megvalósítására, azaz nem szükséges például népszavazást tartani kritikus, a társadalmi életet alapvetően befolyásoló kérdésekben sem.

A kormány felfogásában különösen szükségtelen, sőt a kormányzati filozófiával kifejezetten szemben áll az általános és állandó érdekegyeztetés gondolata, a szakszervezetek, illetve civil szervezetek bevonása a rájuk vagy az általuk képviselt társadalmi csoportokra vonatkozó döntések előkészítésébe, mivel pontosan a kormány az, amely éppen a kormányalakításra lehetőséget adó többség révén leképezi a nemzet akaratát, szemben a részérdek-partikularizmusával, önérdek-követésével, netán kívülről irányítottágával. A kormányzat, ha netán folytat is egyeztetést, a saját maga által kiválasztott partnerekre korlátozva igyekszik ezt tenni, s ha mégis szélesebb kört kell egy adott helyzetben bevonnia a konzultációkba, akkor arra törekszik, hogy minél kevesebb garanciális jog illesse meg a partnereket, illetve a résztvevő feleket a legkülönbözőbb politikai eszközökkel, a részleges kedvezmények és fenyegetések változatos kombinációival megossza. Mindemellett a kormánynak az is egy mostanra igen nagy részben megvalósított törekvése volt már kezdetektől, hogy a kormány ellenőrzésére és ellensúlyozására szolgáló ha-

talmi ágakat és intézményeket a befolyása alá vonja, szintén azon az alapon, hogy a többségi felhatalmazás érvényre juttatása mindent felülíró, kizárólagos politikai érdekegyeztetési hatókört követel meg. Összefoglalóan: a politikának ez a felfogása a hatalmi ágak kölcsönös fékeken és ellensúlyokon alapuló egyensúlyát kifejező liberális demokráciát egy olyan többségi felfogással írja felül, amely kifejezetten és kimondottan szűkíti a többség feletti kontroll terét. Mi több, például a választási jogszabályok (gyakori) újrainásával vagy a nyilvánosság-szerkezet tudatos átalakításával a kormányhatalom magának a többség megszerzésének a lehetőségeit is erősen befolyásolja, mégpedig oly módon, hogy a kormánypárt minél nagyobb eséllyel őrizhesse meg a többséget. A fentiek azonban még csak nem is annyira a liberális demokrácia valamiféle többségi elvű átalakítását fedik le – habár a hivatalos magyarázatok nagyjából ezt írják körül –, hanem valójában sokkal inkább arról van szó, hogy a többséghez fűződő kormányzati hatalom markáns megerősítése zajlott le, párhuzamosan azzal, hogy a többség előállításának és megőrzésének politikai eszközei is jelentősen kibővültek. Ez valójában a demokrácia gyengítését, és lebontását jelenti.

Ami az Orbán-rendszer társadalmi céljait illeti, ami 1998-ban még csak a „régifonk könyvek lecserélése” és a „megalvadt kádári struktúrák” elleni küzdelem célkitűzése volt, az 2010 után már a társadalmi-gazdasági erőforrások visszafordíthatatlan elfoglalását jelentette. Legyen szó a politikai ellenfelek pénzügyi bázisának megtöréséről, a bírói kar vagy a médiaelit megroztalásáról, a stratégiai gazdasági pozíciók elfoglalásáról, az állami vagyon feletti politikai hatalom megerősítéséről, illetve a kormányzati klientúra hatókörének kiterjesztéséről és minden módon történő körülbástyázásáról. E célok érdekében a kormányzat akár multinacionális cégekkel is konfliktust vállalt, hogy megszerezze a kontrollt egyes ágazatok felett, ellenben azokban a döntően ipari termelői ágazatokban, ahol a külföldi működő tőke helyettesíthetetlennek bizonyult, a kormány inkább speciális megegyezésekre törekedett, kifejezetten versenyelőnyként felkínálva a munkavállalói jogok meggyengítését. Mindezek alapján nem mellékszál, hanem a rendszer politikájának lényegéhez tartozik az érdekegyeztetés állandó intézményeinek felszámolása, illetve magának az érdekegyeztetésnek az átalakítása és gyengítése, a sztrájkjog

visszaszorítása, a szakszervezetek működési feltételeinek megnehezítése, valamint a közalkalmazotti jogviszony és bértábla egységének szétbontása, felszeletelése, ezáltal a munkavállalók és az érdekképviselő megosztása. Mindez hozzájárulhatott ahhoz, hogy a 2010-es években a munkavállalók szervezettsége egy eleve alacsony színről tovább csökkent.¹

A hozzáállás az érdekegyeztetéshez és az érdekképviselőhöz egyúttal azt a kormányzati felfogást is mutatja, ami az érdekegyeztetés visszaszorítása mögött meghúzódó egyik fontos magyarázat is, hogy tudniillik a kormány monopolizálja a nemzeti érdek meghatározásának fogalmát, és az erre hivatkozó politikai törekvéseit opponálókat nem meggyőzendő partnernek, egy másféle nézőpont képviselőinek tekinti, hanem a nemzet akaratával szembeszegülőeknek. Ugyanez az értelmezési monopólium vonatkozik a társadalompolitikára is, amely a „munkaalapú társadalom” kifejezésben összefoglalt – illetve az e kifejezés által sok tekintetben elfedett – módon a munkaviszonyhoz kötött állami támogatási rendszerek dominanciáját hirdette meg, miközben az adórendszerben és az adókedvezmények, hiteltámogatások rendszerében jelentős mértékű előnyben részesíti a nagyobb vagyonnal és magasabb jövedelemmel rendelkezőket, valamint az oktatási rendszer és más közszolgáltatások állapota, és működése kifejezetten blokkolja a társadalmi mobilitás útjait. Ily módon pedig szinte áthatolhatatlan akadályokba ütközik a hátrányos helyzetből induló állampolgár, akinek így arra is kevés esélye van, hogy a kormányzati támogatási politikák teljes mértékű kedvezményezettjévé válhasson. Mind-eközben azonban a kormányzat szelektív politikái a rosszabb helyzetben lévők esetében a saját helyzetükhöz képest javulást voltak képesek elérni bizonyos időszakokban – hiszen az ő esetükben kevés forrás vagy rosszabbul fizetett munkalehetőség is előrelépésnek számított. Erre a legkézenfekvőbb példa a közfoglalkoztatás rendszere. Ezért a források súlyosan egyenlőtlen elosztása közepette ellenére a társadalom jelentős része saját helyzetének relatív javulását érezte az Orbán-rendszer „csúcskorszakában”, a nagyjából 2013-2019 között tartó gazdasági konjunktúra periódusában. Mindez azt is jelenti, hogy a

2010-ben induló politikai kurzus tartós, mostanra már közel másfél évtizedes fennmaradásában, rendszerre szilárdulásában hatalmas szerepet játszott a világgazdasági konjunktúra, a nemzetközi befektetések és az uniós támogatások által táplált gazdasági növekedés; ezeket a forrásokat a rendszer a saját hatalmi szempontjait szolgáló módon terítette szét a társadalomban.

A gazdasági alapok hangsúlyozása, illetve a sikerlegitimáció valamilyen mértékű megléte azért lényeges, mert a hatalommegosztás intézményeit kiüresítő, a demokráciát egyre inkább formálissá alakító magyar kormányzat hangsúlyozottan nem az erőszak és a nyílt diktatúra eszközeivel erősítette meg hatalmát. Az volt, és maradt a célja, hogy egy sok szempontból manipulálható, erősen kontrollálható politikai teret alakítson ki és tartson fenn, amelyben ő maga valódi társadalmi támogatással rendelkezik, egyúttal azonban módja van arra, hogy más támogatásszerzési próbálkozásokat idejekorán letörjön. Saját támogatottságának pedig csak egy része az ideológiai alapon elkötelezett szavazóbázis, amely ünnepli a „nemzeti szuverenitás” címkével ellátott sérelmi retorika és a nyugatellenes, egyúttal Putyin- és Kína-barát politikák kombinációját, valamint kedvére való a paleokonzervatív társadalomszervezési elvek és módszerek nyílt alkalmazása. A rendszer stabilitásnak kulcsfogalma emellett a biztonság, amely a konjunktúra éveiben az életszínvonalbeli előrelépés általános érzetét egy olyan politikai termékkel erősítette, amilyen a „rezsicsökkentés”, annak ellenére, hogy ez valójában csak a bevezetését követő egy-két évben jelentett valódi kiadáscsökkenést a háztartásoknak – ezt követően a „támogatási” konstrukció valójában az állami bevételeket, és a klienskörbe tartozó cégek profitját növelte. Később azután a menekültválság, és az azt követően bemerevedő bevándorlás- és migrációellenesség egy másfajta jelentéssel is feltöltötte a biztonság fogalmát kormányzati részről, amit körülbelül úgy fogalmazhatnánk meg, hogy az ismert életforma megőrzésének garantálása – a valódi kockázatokkal és a kormánypropaganda által kitalált veszélyekkel szemben egyaránt. Végül – időben előreugorva – a 2022-es orosz invázió Ukrajna ellen az oroszbarát magyar kormány népszerűségét nemhogy visszavetette volna, de Orbán Viktor önmagát a béke biztosítékaként beállítva – legalábbis ezt is felhasználva – elsőpró támogatást szerzett a 2022-es választáson.

¹ Az OECD adatai szerint a magyarországi munkavállalói szervezettség a 2008-as 15,3 százalékról 2018-ra 8,3 százalékra csökkent. <https://t.ly/EpCai> (Utolsó letöltés: 2024. augusztus 11.)

Rendszerleíró fogalmak

Mindez már átvezet a rendszerrel kapcsolatos meghatározások területére, ami korántsem üres szócséplés, hiszen bármiféle értékelés konklúziója, és a cselekvés előfeltétele mégiscsak az arról szóló megegyezés, hogy miben élünk, miként jellemezzük azt, ami fennáll. A hazai és a nemzetközi köztudatba a 2014-es tusványosi Orbán-beszéd emelte be a rendszerfogalmi vitát, ami azóta már jócskán zajlott tudományos, szakmai körökben. Orbán Viktor ebben a beszédben saját rendszerét illiberális demokráciaként jellemezte, szándéka szerint arra utalva, hogy sem ideológiailag nem liberális a rendszer, sem pedig a liberális demokráciák a fentiekben már jellemzett kiegyensúlyozási mintái nem állnak fenn, és nem is feltétlenül követendők. Csakhogy az illiberális kifejezés a 20. század vége óta „foglalt”, azaz más értelemben létezik, mégpedig az olyan rendszerek leírására, amelyek formailag demokratikusak, a demokratikus intézmények azonban nem a hatalom ellenőrzésére és kiegyensúlyozására szolgálnak, hanem az a funkciójuk, hogy demokratikus homlokzatként takarják el az autokrácia valódi természetét.¹ A politikatudományban használt hibrid rezsím fogalom és rengeteg jelentésváltozatának is nagyjából az a közös értelme, hogy a demokratikus intézmények léteznek, de azok diszfunkcionálisan működnek: e diszfunkciók mértéke, a demokrácia és autokrácia mértéke, állapota, aránya nagyon sokféle változatban létezhet. Fontos azonban, hogy a hibrid rezsímek megkülönböztető jegye a nyílt diktatúrákkal szemben, hogy fontos számukra a választási felhatalmazás, vagyis valamilyen valódi társadalmi támogatás megszerzése, biztosítása, demonstrálása, miközben az ilyen rezsím a lényegéből adódóan manipulálja a választásig vezető utat. Mindazonáltal a választás politikai kockázat a hatalom birtokosai számára: sokféle eszközzel próbálják befolyásolni a kimenetelét, de a választás mindig magában hordozza a hatalom elvesztésének valamekkora rizikóját. A demokratikus legitimáció felmutatása annyira fontos, hogy ezt a kockázatot vállalják, igaz, egyúttal igyekeznek a lehetséges minimumra szorítani.

A magyarországi rendszerviták egyik fontos összefoglalója Unger Anna 2018-as tanulmánya, amely több rezsímértelmezést – közöttük Körösi András plebiszciter vezérdemokrácia koncepcióját² – összefoglalva, ezeket részben vagy egészben vitatva amellet érvel, hogy a magyarországi állapot

a választási autokrácia kategóriával írható le. Ezt a versengő autokráciától az különbözteti meg, hogy a politikai versengés immár oly mértékben korlátozott, hogy a választások valójában nem kínálnak valódi lehetőséget a hatalomváltásra, s ily módon a választás funkciója már csak a hatalom legitimizálásának aktusa. Unger 2018-as (!) érvelése szerint az ellenzéki pártok korlátozása, kontrollja, fragmentálása, a közadatokhoz és közérdekű információkhoz való hozzáférés állami korlátozása, a gyülekezési jog szűkítése, az egyenlő választójog eltorzítása, a választások megfélemlítéssel és megvásárlással történő manipulálása, a választási verseny szabályainak egyenlőtlensége olyan jellegzetességei a magyar politikai helyzetnek, amelyek következtében a választások a hatalomváltás tényleges lehetőségét illetően következmények nélkülivé váltak. Vagyis, a kormányzati hatalom nem cserélődhet a fennálló szabályok szerint, márpedig a következmények nélküli választások nem demokratikusak.³ Ebből adódóan a kormánykritikus stratégiáknak nem annyira a választási felkészülésre, szövetségkötésre, jelöltkiválasztásra, hanem egy megnyerhető, valódi választás kikényszerítésére kellene irányulniuk.

Filippov Gábor a szintén 2018-an megjelent, nagy figyelmet kiváltó írásában ezzel szemben arra a következtetésre jutott, habár a magyarországi rendszer jellemzését illetően Unger Annához hasonlóak a megállapításai, hogy ha az ellenzék megérti, hogy nem politizálhat egy konszolidált demokrácia játékszabályai szerint – miközben diktatúrát emleget –, akkor rátálálhat azokra a kreatív és tömegtámogatáshoz vezető eszközökre, amelyek egy nehezített választási versenyhelyzetben is sikerre vezethetők.⁴

Érdemes megemlíteni Bozóki András és Hegedűs Dániel 2017-es tanulmányát is, amely a hazai politikai rendszer egy sajátos európai uniós beágyazottságát állítja a középpontba. A szerzőpáros szerint a magyarországi autokrácia bizonyos demokratikus vonásai azért maradhattak még meg, mert az Európai Unió intézményrendszere és demokrácia iránti elvárásai fekezik az autokratizálódás folyamatát, ennyiből tehát a rezsím kívülről korlátozott. Eközben azonban – s ez az EU ellentmondásos szerepének lényege – az uniós források releváns mértékben járulnak hozzá a rendszer gazdasági sikerességéhez,

¹ ZAKARIA, Fareed, 1997: *The Rise of Illiberal Democracy*. *Foreign Affairs*, November-December.

² KÖRÖSI András, 2015: *A plebiszciter vezérdemokrácia fogalma és fő jellemzői*. https://real.mtak.hu/73157/1/korosnyiinsengeller_etal_2016.pdf (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

³ UNGER Anna, 2018: *A választás mint rendszerkarakterisztikus intézmény*. *Fundamentum*, 2-3. sz. <https://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-18-2-3-01.pdf> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

⁴ FILIPPOV Gábor, 2018: *A hibrid ellenforradalom kora*. 24.hu, július 31. <https://24.hu/belfold/2018/07/31/filippov-gabor-a-hibrid-ellenforradalom-kora/> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

társadalmi legitimitásának erősítéséhez, a rendszerhez lojális klientúra feltőkésítéséhez, valamint az onnan visszapumpált források révén a kormánypárt politikai versenyelőnyének fenntartásához.⁵

Legyen világos: e rendszerértelmezési viták tétje, hogy bármilyen rendszerkritikus politikai mozgalomnak, közéleti kezdeményezésnek, van-e egyáltalán esélye a hatalmi viszonyok megváltoztatására, illetve hogy milyen stratégiát lehet, és érdemes követnie, ha ez a cél vezérli.

Itt elérkezünk öt éves áttekintő elemzésünkben a kronológia elejére, 2019 őszére. Ennek az időszaknak meghatározó eseménye volt az október 13-án tartott önkormányzati választás, amely a 2010 óta tartó korszak legjobb ellenzéki eredményét hozta – csak éppen az nem volt világos, hogy ebből mi következik. A főpolgármesteri pozíció, és 9 budapesti kerület mellett az akkori 24 megyei jogú város közül 10-ben választottak ellenzéki vezetőt, miközben a Fidesz a megyei listás választások mindegyikét nem csupán megnyerte, de mindenütt 50 százalék feletti eredménnyel végzett. Kieleződött tehát a város-vidék ellentét a szavazói magatartást illetően, s miközben a Fidesz egyre mélyebben hatolt be a kistérségek társadalmi szöveteibe, addig az ellenzék egy addig nem látott választástaktikai erőkoncentráció révén növelte hatékonyságát, elsősorban a nagyvárosi közegben. Nem volt azonban világos, hogy az ellenzék részéről ez a maximális teljesítmény, amit elérhet a rendszer keretei között, vagy az erőviszonyok olyan átrendeződése kezdődik meg, amely egy tényleges téttel járó parlamenti választási küzdelemhez vezethet el a későbbiekben.

Az önkormányzati választást követően az ellenzéki főpolgármestert szokatlan módon egyeztetésre hívták a kormányülésre, s több jel is arra mutatott, hogy valamiféle kölcsönös fogáskeresés zajlik a felek között. Mindeközben pedig Orbán Viktor a 2020 februárjában elhangzó évértékelő beszédében az elmúlt száz év legjobb tíz éveként értékelte saját kormányzását, egyúttal lépésről lépésre történő további haladást ígért az európai gazdaság, és az euró-zóna borúsabb kilátásai ellenére.

Nem egészen egy hónappal később már hatályban voltak a pandémia miatti lezárások Magyarországon is, és a világjárvány miatti vagy épp a járványra hivatkozó intézkedések a politikai rendszer autoriter jellegzetességeit még inkább kiélezték.

⁵ BOZÓKI András-HEGEDŰS Dániel, 2017: *A kívülről korlátozott hibrid rendszer. Az Orbán-rendszer a rendszertipológia tükrében. Politikatudományi Szemle, 2. pp7-32.*

Kivételes állapot, különleges jogrend

Az elmúlt öt év kétségkívül világtörténelmi eseménye, amely alighanem az emberiség egészének gondolkodásán és magatartásán nyomot hagyott, a 2020-2022 közötti Covid-világjárvány. A második rész azt mutatja be, milyen válaszokat adott a magyar politikai rendszer a felmerülő kihívásokra, hogyan vált a kormányzati politika még önkényesebbé és átláthatatlanabbá, s mindez, hogyan érintette a munkavállalói jogokat, és a szakszervezetek mozgásterét.

Állandó kivételes helyzet

A mondas úgy tartja, a kivétel erősíti a szabályt, ami egyszerre utal arra, hogy a kivétel valamihez képest eltérés, s ezáltal az eltérés az általánost még inkább azonosíthatóvá teszi, valamint arra is, hogy a kivétel valami ritka dolog a főszabályhoz, a gyakorihoz, a rendszerint bekövetkezőhöz képest. A hazai alkotmányos viszonyokat azonban sokkal inkább ennek a közölcseességnek a megfordítása jellemzi, miszerint a kivétel vált a szabállyá.

Ennek kifejtését ott érdemes kezdeni, hogy az Orbán-rendszer – amely tehát nem demokrácia, de felhasználja a demokratikus intézmények, legfőképpen a választás legitimációs szerepét – egyik legkülönlegesebb tulajdonsága – és ez okozta, talán okozza ma is a legtöbb félreértést a hazai és külföldi megfigyelők számára a rendszer jellegének pontos azonosításakor –, hogy szinte teljes mértékben legalizálja a tevékenységét. Azaz a politikai és gazdasági hatalom kiépítését biztosító döntéseket jogszabályok támasztják alá, kezdve az alaptörvény és a sarkalatos törvények által biztosított peremfeltételekkel. Csak éppen ezek a jogszabályok sok esetben szelektívek – és/vagy az alkalmazásuk szelektív –, vagyis kifejezetten azt a célt szolgálják, hogy egy adott területen érintett jogalanyok közül egyeseknek kedvezményezzen, másokat viszont hátrányos helyzetbe hozzon. Az érdekegyeztetés garanciális fórumainak kiiktatása nem csupán kirekeszti a döntéshozatali folyamatból a civil szervezeteket és a szakszervezeteket, hanem átláthatatlanná teszi a döntéshozatali folyamatot, a mögötte álló tényleges érdekeltségeket, valamint extrém módon egyenlőtlené teszi a hozzáférést a döntéshozatal szereplőihez, így a különféle érdekek becsatornázását – ez ugyancsak nem hiba, hanem a rendszerbe szándékosan beépített tulajdonság. A kétharmados parlamenti többség révén a kormányoldal bármikor és bármit, akár a legmeghatározóbb alapelveket is módosíthatja, anélkül, hogy a rajta kívül álló politikai oldalakkal bármiféle egyeztetést kellene végeznie, vagy népszavazásnak kellene kitenie magát, ami szintén nem slendriánság, hanem hatalomértelmezés. Végso soron tehát minden jogszabályszerű, csak éppen a jogot szelektíven alkotják, szelektíven alkalmazzák, szelekció érvényesül abban is, kiket vonnak be a jogszabály-alkotás folyamatába, s kiket nem, továbbá teljes bizonytalanság övezi a hatalmon kívül állók számára azt, hogy egy adott jogszabály mennyire tekinthető stabilnak, a viszonyokat az adott területen tartósan meghatározónak.

Az így létrejövő, az alaptörvény betűjének persze megfelelő, de az alkotmányosság alapelveit súlyosan sértő állapot jelképes pillanata volt 2013-ban a

negyedik alaptörvény-módosítás elfogadása, és államfői szentesítése, amikor is az Alkotmánybíróság által korábban alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabályok kerültek be az alaptörvény szövegébe anélkül, hogy a köztársasági elnök az Alkotmánybírósághoz fordult volna a régi és új passzusok koherenciájának vizsgálatát kérve. Ez ügyben a korábbi köztársasági elnök, egyben korábbi alkotmánybírósági elnök, Sólyom László nyilvánosan szólította fel alkotmányos normakontroll kezdeményezésére Áder Jánost, aki azonban úgy értelmezte a helyzetet, hogy az alaptörvény módosítása esetén nincs lehetősége az alkotmányosság vizsgálatára. Ezt követően, illetve (az ombudsman beadványára reflektálva) a tartalmi vizsgálatot hatáskör hiányában elhárító Alkotmánybíróság határozata után Sólyom László úgy ítélte meg, hogy az Alkotmánybíróság többé nem tekinthető az alkotmányosság őrének.¹

A negyedik alaptörvény-módosításhoz hasonló horderejű jogi beavatkozásoknak többnyire valamilyen speciális helyzet az indoka, amelynek a rendezése amiatt szükséges, mert a szuverenitás, az államhatalom, a társadalmi élet biztonsága, a nemzet érdeke – ezek mibenlétét természetesen mindig a parlamenti többséget birtokoló kormány határozza meg – veszélyben forog. Rendkívüli szituációk természetesen demokráciákban is előfordulnak, ami adott esetben indokolhatja a hétköznapi játékszabályok felülírását, de az állandósult szükséghelyzet, a permanens kivételes állapot az Orbán-rendszer – és a hozzá hasonló rendszerek – politika-felfogásának alapvető vonása. A kormánytöbbség tudatosan szünteti meg a hatalomgyakorlását korlátozó és kontrolláló tényezőket, s teszi ezt a többségre, azaz önmagára hivatkozva, a szabályok újírásának jogát hangoztatva, amely jogot az általa birtokolt erő biztosítja. „Mivel a szükséghelyzet megteremti a maga jogát”, a jogszabályok változtatása is legitimnek nyilvánítható, amennyiben a többség szükséghelyzetnek, kivételes állapotnak nyilvánítja az adott szituációt.² Az ezen az elven működő többség azonban nem stabilitást teremt annak révén, hogy megvan az ereje a strukturális átalakításokra, hanem instabilitást idéz elő azzal, hogy bármit megtehet és meg is teszi azt, ami érdekében áll.³ Érdekei pedig saját kizárólagos hatalmának fenntartása körül forognak, ami bármilyen szabály öncélú módosítását lehetővé teszi.

A kivételes állapot tehát a hazai rendszer alapműködése, ám ez az elmúlt négy és fél évben tovább módosult. Mondhatni, a kivételes állapot még explicitebbé vált a veszélyhelyzet 2020. március 11-i bevezetésével, és legfőképpen azzal, hogy ez változó jogcímenek azóta is fennáll; a jelen elemzésben tárgyalt ötéves időszak túlnyomó részében különleges jogrend érvényesül Magyarországon. További változás, hogy a politikai rendszer 2020-ig rendszerint gondosan őrzött jogszerűsége ettől kezdve nagyon sok ponton sérült, számos esetben gyaníthatóan maga a kormányzat sért alaptörvényt, illetve kikapcsolja az alkotmányos garanciákat, ami szintén alaptörvénybe ütközik.

A különleges jogrend fennállása során a kormány egyes törvényi rendelkezésektől eltérhet, vagy alkalmazásukat felfüggesztheti, akár még az alapvető jogokat is korlátozhatja, meghatározott feltételek mellett. Ugyanakkor a különleges jogrend lényege szerint átmeneti, és azt célozza, hogy mielőbb helyreálljon a „normál” jogrend. Emellett a különleges jogrend hatálya alatt hozott intézkedések a rájuk vonatkozó szabályok szerint szükségesek és arányosak, vagyis a veszélyhelyzet jellegével összefüggőnek és az annak súlyossága által igényelt mértékűnek kell lenniük.⁴ Ezzel szemben a 2020. március 11-én bevezetett veszélyhelyzetnek már a jogi alapja is vitatható volt, tekintettel arra, hogy az alaptörvény nem határozta meg különleges jogrendi okként a humánjárványt, az erről rendelkező katasztrófavédelmi törvény alkalmazása viszont nem tette volna lehetővé azt az általános rendeletalkotási jogkört, amire a kormány az alaptörvényi különleges jogrend aktiválásával szert tett. Ugyancsak alaptörvény-ellenes volt, hogy az országgyűlés az úgynevezett felhatalmazási törvényben a szükségrendeletek megalkotására korlátlan felhatalmazást adott a kormánynak, amely így bármilyen ügyet a veszélyhelyzetre hivatkozással szabályozás alá vonhatott.⁵ E felhatalmazás egyik első, országos figyelmet keltő példája volt, amikor 2020. április 17-én egy kormányrendelet a járványügyi veszélyhelyzetre hivatkozással Göd városát különleges gazdasági övezetté nyilvánította, és ezen az alapon az addig a települési önkormányzathoz befolyó iparüzési adóból származó bevételeket a Pest Megyei Önkormányzathoz irányította át – tehát egy akkor ellenzéki vezetésű várostól a fideszes többségű megyei közgyűléshez. 2023-ban egyébként akkor már a háborús vészhelyzetre hivatkozva lehetetlenítették el a gödi akkumulátorgyárral kapcsolatos lakossági panaszok megvitatását közmeghallgatáson.

¹ Az alkotmánybíróság többé nem az alkotmányvédelem legfőbb szerve.

Interjú Sólyom Lászlóval. *Fundamentum*, 2013, 1. sz.

<https://fundamentum.hu/sites/default/files/13-1-02.pdf> (letöltés: 2024. augusztus 10.)

² AGAMBEN, Giorgio, 2005: *State of Exception*. The University of Chicago, Chicago and London.

³ MIKLÓSI Zoltán, 2010: *A kétharmad felemel és porba sújt*. *Szuverén.hu*, november 22.

⁴ CHRONOWSKI Nóra, 2024: *Különleges? Jogrend? – The state of art*.

<https://jog.tk.hu/blog/2024/03/kulonleges-jogrend-the-state-of-art> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

⁵ SZENTE Zoltán, 2020: *A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái*. *Állam és Jogtudomány*, 2-3. pp115-139.

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5025794> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

A veszélyhelyzet, és a különleges jogrend története 2020. március 11. óta törtetlen. Habár a járványügyi veszélyhelyzet, és a különleges jogrend 2020. június 18. és november 4. között szünetelt, Vörös Imre volt alkotmánybíró értelmezése szerint az ez idő alatt hatályos úgynevezett egészségügyi válsághelyzet erre az időre is biztosította a kormány különleges jogrendi rendeletalkotási jogkörét, amely szintén alkotmányossági problémákat vetett fel, mert ez az egészségügyi törvényen, és nem az alaptörvényen alapult.⁶ 2020-ban az országgyűlés a különleges jogrendre vonatkozó új szabályozást fogadott el, eredetileg 2023-as hatályba lépéssel, de 2022-ben a módosítást is módosították, amellyel a hatálybalépést előrehozták 2022 novemberére, hogy így módon a veszélyhelyzet kihirdetése lehetséges legyen egy szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa esetén is. Ez az úgynevezett „háborús veszélyhelyzet” hatályos jelen pillanatban is, 2024. november 19-ig, és ez a különleges jogrendi szituáció újból meghosszabbítható további fél évre, akárhányszor alkalommal.

Mindemellett a különleges jogrend állandósítása olyan politikai narratívával társul, amely a külső és belső ellenség támadását és az annak elhárítására tett kormányzati erőfeszítéseket állítja a közélet figyelmének középpontjába. A járvány, majd pedig a háború olyan drámai keretezést hoztak létre, amelyben szó szerint élet és halál kérdése a kormány támogatása – legalábbis a kormány saját narratívája szerint –, de nem abban az értelemben, hogy a kormány vajon adekvát intézkedéseket hoz-e, magyarul jól kormányoz-e a kritikus szituációban, hanem csakis abban az értelemben, hogy megkapja-e a támogatást a lakosság biztonságát veszélyeztető fenyegetésekkel szembeni fellépésre. Ebben az értelmezési keretben a hangsúly nem is a vírus vagy a háború elleni küzdelmen van, hanem olyan külső és a velük összejátszó belső erők ellen kell küzdeni, akik az emberek biztonságát a kormány értelmezése szerint fenyegetik. Akár azzal – megint csak a kormány értelmezése szerint –, hogy megkérdőjelezzik a kormány oltási stratégiáját (esetleg felhívják a figyelmet annak hiányára), akár azzal, hogy kritizálják a kormány békepártinak mondott, valójában az ukrán kapitulációt ösztönző álláspontját. Velük szemben bármilyen eszköz megengedett, s így módon a permanens kivételes állapot máris politikai legitimációt is nyer.

⁶ Mesterterv és slamperáj a különleges jogrend világa. Interjú Vörös Imrével. Jelen, 2021. március 1. <https://jelen.media/interju/mesterterv-es-slamperaj-a-kulonleges-jogrend-vilaga-1408/> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

Szakszervezetek a különleges jogrendben

A kivételes állapot politika-felfogása és a különleges jogrend bevezetése és fenntartása együttesen olyan helyzetet állított elő, amelyben a kormány általános rendeletalkotási jogkörrel rendelkezik, ennek során saját maga dönt a veszélyhelyzet beálltáról, megszűntéről, és arról is, milyen ügyek szabályozása hozható összefüggésbe a veszélyhelyzettel. Összességében tehát saját maga dönt saját rendeletalkotási jogköre tematikai és időbeli kiterjedéséről. Ennek a korlátatlan általános szabályozási jogkörnek a fennállását a legjobban talán az az eset példázza, amikor a kormány lényegében rendeleti költségvetést vezetett be: 2022. december 29-én este adta ki a kormány a korábban elfogadott költségvetési törvényt nagymértékben módosító rendeletét, amely január 1-jétől az ország 2023-as költségvetéseként hatályosult. Más kérdés, hogy sem az eredeti költségvetési törvény, sem az év végi kormányrendelet, sem a már 2023-ban elfogadott, az adott évre szóló újabb költségvetési törvény tartalmi célkitűzései nem teljesültek. Bár a költségvetési átláthatósággal kapcsolatos problémák korábban, és más kormányok idején is fennálltak, az eleve gyenge lábakon álló transzparenciát végképp romba döntötte a különleges jogrend, amely a költségvetési kiadások és bevételek mellett a költségvetés szerkezetét is ad hoc kormánydöntések hatáskörébe utalta. Ez az általános bizonytalanság a gazdasági és társadalmi élet minden szereplőjére, így a munkavállalókra és szakszervezetekre is negatív hatást gyakorol.

Ami az ennél direkter módon a szakszervezeteket és munkavállalókat érintő különleges jogrendi aktusokat illeti, az alábbiakban álljon itt néhány fontos példa ebben a témában.

Még az „eredeti” veszélyhelyzet, a pandémia első hulláma idején, és pedig közvetlenül húsvét előtt nagypénteken, a kormány rendeletben módosította a korábban már saját maga által többször a munkavállalók hátrányára átalakított Munka törvénykönyvét, például a csoportos létszámleépítésre vonatkozó szabályok felfüggesztése és a túlmunka, illetve a pihenőidő szabályozása terén. A „rabszolgatörvény 2.0” keretében a kormány megint behozta a kétéves túlórákeretet, amit aztán a veszélyhelyzetet követően feltételhez kötötte, egy kormányhivatali engedély beiktatásával fenntartott, hogy aztán még mindig 2020-ban a munkaadói szervezetek javaslatára ezt a gyengécske jogi akadályt is ismét kiiktassa. 2023-ban az Európai Szociális Charta ellenőrző mechanizmusához tartozó Szociális Jogok Európai Bizottsága esedékes monitoring jelentése azt állapította meg, hogy a 24 hónapos túlórákeret, a sztrájkjog korlátozása és a munkavállalói részvétel mérsékelt lehetősége a rájuk vonatkozó szabályok alakításában nincs összhangban a Szociális Charta elvárásaival.¹

Ugyancsak még a járvány első hulláma idején a kormány rendelettel korlátozta a rendőrségre vonatkozóan a lemondást a szolgálati jogviszonyról, azaz megakadályozta, hogy a rendőrök kilépjenek a szolgálatból, miközben a járvány közepette nem biztosítottak számukra sem szükséges mennyiségű védőfelszerelést, sem veszélyességi pótlékot, sem rekreációs szabadságot, sem a legmagasabb bűnözéssel sújtott területeken történő szolgálatteljesítéért korábban beígért pótlékot.

Nem a rendeleti kormányzás révén, de a járványügyi intézkedések és a járában fennálló első hullámos korlátozások idején nyújtotta be a kormány azt a törvényt, amely megfosztotta a kulturális szférában dolgozókat közalkalmazotti státusuktól, azonban néhány kormányzati elkötelezettségű kutatóintézetnél a közalkalmazotti jogállás előnyeit fenntartották. Távolról sem szokatlan a kormányzati gyakorlatban a szakszervezetekkel érdemi egyeztetés nélkül történő, sőt az őket szándékosan megkerülő törvényalkotás, de a járványkorlátozások nyilvánvalóan még nehezebbé tették a szakszervezeti reakciók kialakítását. Arról nem is szólva, hogy a kormány húsvét előtt, nagycsütörtökön küldte ki a

törvényjavaslatot a szakmai szervezeteknek, majd a húsvét utáni kedden be is nyújtotta azt az országgyűlésnek.

2020. november 11-én kormányrendelet tiltotta meg a tüntetések minden formáját, tekintet nélkül arra, hogy a szervezők képesek lennének-e az egészségügyi veszélyhelyzetben fennálló szabályokkal összeegyeztetni a demonstráció konkrét formáját. A Helsinki Bizottság ezzel kapcsolatban arra hívta fel a figyelmet, hogy miközben a gyülekezési jog általános és teljes korlátozásáról döntött a kormány, addig a maszkviselés és távolságtartás szabályait betartva sorba lehet állni az üzletekben, lehet járművekre várakozni a megállóknál, illetve a villamosokon, buszokon, vonatokon utazni, lehet templomba járni, vagy akár még kaszinóba is menni.² A tüntetések megtiltásának nem csak általános, a jövőre vetített korlátozó hatása volt, de például ez volt a közvetlen oka a Színház- és Filmművészeti Egyetemen az intézmény alapítványi átszervezése – lényegében a kormány embereinek hatalomátvétele – ellen nyár vége óta zajló, jelentős közfigyelmet kiváltó épületfoglaló tiltakozás berekesztésének.

Még mindig a járványhelyzetre hivatkozva, 2022. február 11-én a kormány rendeletileg újraszabályozta a közoktatási intézményekben zajló sztrájkok idején fenntartandó kötelező szolgáltatások körét. Eszerint az iskolákban reggel 8 és délután 4 óra között szakképzett pedagógusoknak kell gyermekfelügyeletet biztosítaniuk, a tanórák 50 százalékát meg kell tartani, az érettségizők esetében az érettségi tárgyakból nem maradhat el óra, valamint lényegében csak az azonos osztályokba tartozó gyerekek lehetnek együtt, tehát nem lehet közös helyiségben összevontan ellátni a felügyeletet. Így tehát a bér- és egyéb követelésekkel fellépő pedagógusok – akiknek több szakszervezete január 31-én kétórás figyelmeztető sztrájkot tartott, majd március 16-ra határozatlan idejű sztrájkot hirdetett – a munkabeszüntetés ideje alatt is el kellett, hogy lássák munkájuk nagy részét. Mindez szoros összefüggésben állt azzal, hogy a kormány meg akarta akadályozni, hogy két héttel a parlamenti választás előtt kiterjedt sztrájk legyen a közoktatásban. Júniusban a sztrájkkorlátozások törvényerőre emelkedtek, ami ellen a szakszervezeti konföderációk közösen tiltakoztak. Egyebek mellett ez állt a közleményükben:

„Az országos szakszervezeti szövetségek álláspontja szerint nem szolgálja sem a munkavállalók, sem a munkáltatók valódi érdekét a tervbe vett módosítás.

¹ European Social Charter (Revised). European Committee of Social Rights. Conclusions 2022. Hungary. <https://rm.coe.int/conclusions-2022-hungary-e/1680aa986b> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

² Száz napja vették el mindenki mindenféle gyülekezési jogát. Helsinki.hu, 2021. február 19. <https://helsinki.hu/szaz-napja-vettek-el-mindenki-mindenféle-gyulekezesi-jogat/> (Utolsó letöltés: 2024. augusztus 11.)

II. Kivételes állapot, különleges jogrend

E módosítás elfogadása esetén a korlátozott sztrájkjog csak azt eredményezheti, hogy az oktatásban dolgozók kisebb érdekérvényesítő képességgel fognak rendelkezni a munkahelyeken, anélkül azonban, hogy az őket képviselő ágazati szakszervezetek számára érdemi beleszólást biztosítanának a munkakörülményeket, a szakmai feladatellátást és a bérviszonyokat érintő fenntartói-működtetői döntésekbe.³

A parlament ennek ellenére elfogadta a sztrájkjog korlátozását. Sajátos módon a sztrájkjogot korlátozó kormányrendelet nyílt politikai kritikát intézett a szakszervezetekhez, miszerint „a bérek tekintetében a baloldali kötődésű szakszervezetek 2010-ben nem szerveztek sztrájkot, amikor a pedagógusoktól a Gyurcsány-Bajnai kormány elvett egyhavi bért”. Ez azonban nem igaz, a 2006–2010 közötti időszakban több pedagógussztrájkot is tartottak, ahogyan egyébként a korábbi baloldali kormányok idején is, főként a Bokros-csomag ellen tiltakozva. A pedagógus-sztrájkjog korlátozását az Alkotmánybíróság 2022. december 7-i határozatával jóváhagyta, a többségi döntés szerint a gyermekek jogára való tekintettel arányosan korlátozható a sztrájkjog.

A munkavállalói jogok és a szakszervezeti érdekvérvényesítési lehetőségek itt bemutatott példái a 2010 óta fennálló politikai rendszer jellegével szervesen összefüggnek, abba mélyen beágyazódnak, emellett azonban a járvány-veszélyhelyzet, majd a háborús veszélyhelyzet idején fennálló különleges jogrend során a kormány újabb jogkorlátozó eszközökhöz jutott, és ezeket az eszközöket nem is fél használni.

³ Konföderációk közös nyilatkozata. 2022. május 23.
<https://maszsz.hu/hirek/33/konfederaciok-kozos-nyilatkozata>
(Letöltés: 2024. augusztus 10.)

Hosszú választási kampány: változó viszonyok, azonos eredmény

A 2022-es választás hosszú kampánya a harmadik rész fő témája, de a kormányoldal és az ellenzék stratégiájának – utóbbi kudarcának – bemutatása előtt, a lassan változó európai politikai környezet változására is szükségesnek látszik kitérni. Szó esik arról, hogyan változtatta meg a kampány jellegét az orosz agresszió Ukrajnával szemben, és arról is, mi volt a kormánypárti győzelmet biztosító 3 millió választópolgár fő szavazási motivációja.

Változó európai környezet

Az a tény, hogy Magyarország az Európai Unió tagja, speciális helyzetet eredményezett a hazai illiberális rendszer számára. Egyfelől az uniós demokrácia-elvárások bizonyos korlátok közé szorítják az autoriter törekvéseket, másfelől az uniós források jelentősen hozzájárultak a rendszernek kedvező pénzbőséghez a 2010-es években. A magyar kormány és az uniós intézmények közötti viták tíz éven át azért nem vezettek eredményre, mert a jogállamisággal kapcsolatos problémáknak nem volt működőképes szankciórendszerük, s ezzel a magyar kormány pontosan tisztában volt. A hagyományos eszközök, a kötelezettségszegési eljárások évekig húzódnak. Különben is, ennek a kölcsönös információcserén és egyeztetésen alapuló eljárási módnak az a feltételezés az alapja, hogy a tagállam szeretné betartani az uniós normákat, csak hogy a magyar kormány esetében a jogi folyamat lejátszásának célja valójában az időhúzás és a tényleges engedmény nélküli formális megfelelés igazolása. Ez a viszonyrendszer azzal helyeződött új alapra, amikor az uniós intézmények, és egyre több uniós tagállam vezetése elkezdte komolyan keresni a módját a jogállamisági sérelmekkel kapcsolatos pénzügyi szankciók lehetőségének.

2018 szeptemberében – a CEU- és civilelles magyar törvények miatt beindított újabb európai parlamenti folyamat betetőzéseként – a magyar jogállamiság hanyatlását bemutató Sargentini-jelentés kétharmados többséget kapott az Európai Parlamentben, amelyhez szükség volt a néppárti képviselők jelentős részének voksára is. 2019 elején a Fidesz és az Európai Néppárt közötti feszültség odáig fajult, hogy a magyar kormánypárt tagságát felfüggesztették a legnagyobb európai pártcsaládban, de még újabb két év telt el a Fidesz kilépéséig, ami a kizárás egyre valószínűbb eshetőségét előzte meg.

Új helyzet és új eljárás 2020-ban állt elő, ami részben a járvány következménye volt, részben a szokásos EU-s menetrend kínálta a lehetőséget. Először is, felmerült az a lehetőség, hogy a Covid-járvány miatti gazdasági károkat uniós szinten enyhítsék egy olyan támogatási konstrukció révén, amit az Európai Unió részben hitelből fedezne. A tagállamok lényegében jótállnak egymásért, magasabb szintre emelve együttműködésüket, ám ebben a helyzetben a „fukarnak” nevezett tagállamok, amelyek nettó befizetők és a szigorú költségvetési gazdálkodás hívei, különösen erős biztosítékokat akartak kapni a közös források megfelelő felhasználására, beleértve ebbe a korrupciós elszívargás elleni garanciákat is. Miután pedig a 2021-től startoló hétéves uniós költségve-

tésről is döntést kellett hozni, kedvező volt a pillanat az uniós pénzek felhasználásával összefüggő új szabályrendszer megalkotására, valamint érvényre juttatására, hiszen itt nem arról volt szó, mint korábban, hogy a Bizottság bottal üti a már kiosztott pénz nyomát, hanem a kifizetés feltételévé lehetett tenni a jogállamisággal kapcsolatos elvárásokat. A 2020. decemberi uniós állam- és kormányfői csúcson létrehozott kondicionalitási eljárás az uniós kohéziós és helyreállítási források felhasználásával összefüggő jogállamisági feltételeket monitorozza, és szükség esetén szankcionálja. A magyar és az akkori lengyel kormány az Európai Unió Bíróságához fordult a jogszabály miatt, Ursula von der Leyen bizottsági elnök pedig megígérte, hogy a bírósági döntésig nem alkalmazzák az új jogi eszközt. Az Európai Parlament emiatt perrel fenyegette a Bizottságot, de a jogállamisági feltételeességi eljárás elindítására végül csak a bírósági döntést követően, 2022. április 5-én került sor – két nappal a magyar parlamenti választást követően.

Ez alatt azonban az uniós költségvetés kohéziós pénzei mégsem érkeztek meg Magyarországra, mert az ehhez szükséges operatív programok kidolgozásával csak 2022 nyarán készült el a magyar államapparátus. Igaz, a 2020-ban záródó támogatási időszak maradék forrásai továbbra is akadálytalanul lehívhatók maradhattak. Megérkezhetek volna azonban már a választás előtt a helyreállítási alap első utalásai, csak hogy a magyar kormányzati tervek súlyos szakmai hiányosságokat mutattak. A helyreállítási pénzek felhasználását ugyanis nemzeti terv benyújtásához kötik, valamint ahhoz is, hogy ez a terv valódi és nyílt társadalmi konzultáció során szülessen meg. Bár a kormány állítása szerint 467 társadalmi szervezetet vontak be a terv kialakításába, rekonstruálhatatlan, melyek ezek a szervezetek, ellenben számos civil szervezet számolt be arról, hogy megkereséseikre, javaslatukra a magyar hivatalos szervek még csak nem is reagáltak. A 430 oldalas magyar helyreállítási tervet két héttel a 2021. április 30-i beadási határidő előtt hozta nyilvánosságra a kormány, de még a társadalmi vita közben, április 25-én bejelentette, hogy csupán a vissza nem térítendő támogatási részre tart igényt. Ennek feltehetően az volt az oka, hogy a támogatás hitelrészéhez kapcsolódó szakpolitikai feltételek még szigorúbbak, mint a vissza nem térítendő pénz esetében. A kormány az uniós hitelt piaci hitelfelvétellel helyettesítette, amelynek kedvezőtlenebbek a kondíciói, s ezzel gyengítette a magyar államháztartás pozícióit.

A leadási véghajrában sebtében módosított helyreállítási tervet azután nem fogadta be az Európai Bizottság, mert nem felelt meg az országspecifikus elvárásoknak, azaz a Magyarországra szabott szakpolitikai kereteknek. Erre példa az álláskeresői járadék, amelynek meghosszabbítását kifejezetten javasolták az országspecifikus ajánlások, azaz ezt finanszírozni lehetne a helyreállítási alaphoz, ám a magyar terv utalást sem tett a túl rövid és szűkmarkú ellátási forma bővítésére. A terv bölcsődei fejlesztéseket célzó része szót sem ejtett a munkanélküli, szegény, roma családok támogatásáról, ahogyan a tervből nem derült ki az sem, hogy a konkrét férőhely-bővítési elképzelés hogyan kapcsolódna össze a szociális és területi egyenlőtlenségek enyhítésével, miként a nemek közötti hátrányok csökkentése sem merül fel. Általában véve a 2021-es magyar helyreállítási terv nemigen tartalmazott olyan elemeket, amelyek a járvány és a válság következményeinek különösen kitett, sebezhető társadalmi csoportokat célozták volna meg. Nem vetődött fel az sem, hogy aktív munkaerőpiaci politikákkal azokat kellene kiemelten támogatni, akiknek a munkahelye olyan jellegű, amit a járvány idején nem lehetett otthoni munkavégzésbe áttenni. A helyreállítási alaphoz támogatni lehetne a megnövekedett ápolási és otthon végzett iskolai feladatok munkaidő-kompenzációját is, de a magyar kormány terve ilyen részeket sem tartalmazott. Magyarország arra is jelentékeny összeget kaphatott volna, hogy az egyik legsúlyosabb energiatartalékos (és szociális) problémát, az épületállomány klímabarát átalakítását megkezdje, és az építőipar ez irányú átállását finanszírozza. Csak hogy a magyar terv ezt sem tartalmazta. Az átdolgozott – és már a hitelrészre is igényt tartó – magyar helyreállítási tervet végül csak 2022. december 1-jén fogadta be az Európai Bizottság, az előlegeken kívül azonban azóta sem érkeztek belőle források Magyarországra.

Ami pedig a 2022-es választás előtti helyzetet illeti: a kormány 350 milliárd forintnyi beruházást volt kénytelen elhalasztani már 2021 végén, jelentős részben azért, mert a járványválság közepette súlyosan deficitessé váló államháztartás képtelen volt megelőlegezni az uniós programokból remélt forrásokat. Ez merőben új helyzetet teremtett az Orbán-rendszer és az uniós intézmények viszonyában, illetve a magyar kormány hozzáféréseét illetően az európai pénzekhez, amelyek meghatározó szerepet játszottak a megelőző évtizedben a politikai rendszer szilárd gazdasági-társadalmi pozíciójának biztosításában.

Ellenzéki rákészülés

Az ellenzéki viszonyok megértését illetően ugyancsak 2018-ig érdemes visszaugrani, legelőször is az akkori ellenzéki választási vereségig, amit a kormánykritikus választópolgárok több hónapig tartó kiábrándulása, a politikától és az ellenzéktől való elfordulásuk követett. Ebből az állapotból éppen a rabszolgatörvény elleni, a szakszervezetek által kezdeményezett tiltakozás rántotta ki az állampolgárokat, és az ellenzéki pártokat egyaránt 2018 legvégén. A jogszabály elleni tiltakozásokhoz sokan csatlakoztak, akik az általános elégedetlenségüket fejezték ki ezzel, az ellenzéki pártok pedig a parlamenti ülésteremben igyekeztek megakadályozni a munkavállalói jogokat súlyosan sértő törvény elfogadását, habár sikertelenül. Emlékeztet ez az időszak az MTVA óbudai épülete előtti demonstrációkról is, és bár vannak olyan vélemények, hogy a médiahelyzet elleni akciók inkább elterelték a figyelmet az eredeti témáról,

a munkavállalók kiszolgáltatottságáról, az kétségtelen, hogy 2018 decemberében ezek az események együttesen alkalmasak voltak a kormánykritikus közvélemény felrázására. Fontos ugyanakkor leszögezni, hogy a tüntetéssorozatban való érdekazonosság nem hozott létre politikai szövetséget a szak szervezeti mozgalom és a politikai pártok között, nem is volt törekvés arra, hogy ilyen együttműködés létrejöjjön.

Ami az ellenzéki pártokat illeti, a 2018 végén tapasztalt, talán őket is váratlanul érő akcióegységük annak ellenére közelebb hozta őket egymáshoz, hogy a 2019 májusában tartott európai parlamenti választáson egymás riválisaként indultak. Ez a voksolás némileg átrendezte az ellenzéken belüli viszonyokat, amennyiben az MSZP, az LMP és a Jobbik gyengülését, valamint a DK és a Momentum megerősödését eredményezte. Ezzel párhuzamosan azonban már zajlottak az előkészületek a 2019. október 13-án esedékes önkormányzati választásra, amelyre számos településen az ellenzéki pártok közös jelölteket állítottak. Ahol nem tudtak a tárgyalóasztalnál megegyezni, konkrétan a főpolgármesteri és a ferencvárosi polgármesteri poszt esetében, ott előválasztáson az állampolgárok dönthettek az ellenzéki jelölt személyéről (abból a szempontból eredményesen, hogy mindkét ellenzéki előválasztási győztes nyert később az önkormányzati választáson). Mindennek eredményeként az ellenzék a legjobb eredményét érte el a 2010 óta fennálló politikai viszonyok körülményei között. Ennek nyomán nem jött létre ugyan az ellenzéki önkormányzatok politikai szövetsége, másfelől azonban az ellenzéki pártok egyeztetései új lendületet vettek. 2020. december 20-án a DK, a Jobbik, az LMP, a Momentum, az MSZP és a Párbeszéd megállapodott arról, hogy 2022-ben közös választási listát állítanak, az egyéni választókerületekben pedig közös egyéni jelölteket indítanak. Utóbbiak és a miniszterelnök-jelölt kiválasztására előválasztás szervezéséről döntöttek.

Az így beinduló előválasztási folyamat szokatlan mintát adott a „hagyományos” kampányról a közvéleménynek, ennek során ugyanis a jelöltek programot hirdettek, nyilvános vitákat folytattak egymással, ráadásul a felek közötti

konfliktusok hangnemét eleve mérsékelte, hogy a pártok megállapodása szerint a győztes miniszterelnök-jelölt és a győztes 106 egyéni jelölt-jelölt mögé mindenkinek be kellett végül állnia. Ami ennél is fontosabb volt az ellenzék számára, hogy komolyan vehetővé, perspektivikussá vált a kormányoldal elleni választási felkészülése, és az ellenzékkel kapcsolatos, alapvetően kedvező hírek uralták a médiát a tavasz végétől nagyjából október közepéig. Ebben az időszakban az ellenzéki pártok közös támogatottsága megközelítette, kiegyenlítette a Fidesz támogatottságát, ami példa nélküli volt 2010 (valójában 2006 nyara) óta.

A programhirdetés során a két legesélyesebbnek tartott jelölt közül Dobrev Klára, a DK korábbi európai parlamenti listavezetője egyebek mellett az európai minimálbér témájával kampányolt, megígérte a rendőrök és a tűzoltók bérének rendezését, nagyszabású panelfelújítási programot és sávós rezsitámogatási rendszert helyezett kilátásba. Karácsony Gergely – aki ekkor az MSZP, a Párbeszéd és az LMP miniszterelnök-jelöltje volt – ígéreteinek fontos eleme volt a rabszolgatörvény visszavonása, új Munka törvénykönyve elfogadása, a 2011-ben elvett rokkantnyugdíjak kárpótlása, a járvány során igénybe vett táppénz kiegészítése a munkabér 100 százalékára, az álláskeresői járadék időtartamának 9 hónapra bővítése, a közmunkások számára a minimálbér biztosítása.

Az előválasztás 2021. szeptember 18-28. között zajló első fordulójában a 106 egyéni választókerület közül a DK 32-ben, a Jobbik 29-ben, az MSZP 18-ban, a Momentum 15-ben szerezte meg az indulás jogát, a többi helyen a kisebb pártok osztoztak. A miniszterelnök-jelölti versenyben a várakozásoknak megfelelően Dobrev Klára és Karácsony Gergely végzett az első helyeken, de váratlanul sok szavazatot elnyerve futott be a harmadik helyre Márki-Zay Péter hódmezővásárhelyi polgármester. A feszült hangulatú második forduló kampányt az döntötte el, hogy Karácsony visszalépett Márki-Zay javára, akinek a neve mellett a végeredmény október 16-i kihirdetésekor több mint 370 ezer szavazat szerepelt, a voksok közel 57 százalékával aratott biztos győzelmet.

Költekezés versus szétesés

Az előválasztást követő ellenzéken belüli események viszonylag röviden összefoglalhatók: a szövetséges pártok egymás közötti, valamint a miniszterelnök-jelölt és a pártok közötti, továbbá a miniszterelnök-jelölt és a saját stábjában közötti konfliktusok még azt megelőzően kudarcra ítélték a kampányt, hogy a tulajdonképpeni parlamenti választási hadjárat elkezdődött volna.

A szétcsúszásra jellemző, hogy a pártok berkeiben 2021 eleje óta készül, majd a miniszterelnök-jelölti stáb által 2021 végén kezelésbe vett közös program végül alig három héttel a választás előtt látott csak napvilágot, holott az eredeti terv egy kifejezetten program- és jövőképalapú ellenzéki ajánlattétel lett volna. A Csak felfelé! című programban egyébként a munkavállalókat és szakszervezeteket érintő, illetve a szociálpolitikára vonatkozó pontok között szerepelt a pedagógusok 50 százalékos béremelése, markáns egészségügyi béremelés, egy szociális minimumrendszer bevezetése, a családi pótlék kétszeresére emelése, a korábbi rokkantnyugdíjasok kárpótlása és státusuk helyreállítása, az ápolási díj minimálbérhez igazítása, az alapnyugdíj majdani bevezetése, az öregségi nyugdíjminimum megduplázása, az európai minimálbér-szabályozás felé történő elmozdulás és az érdekegyeztetési intézményrendszer helyreállítása.

Ezzel szemben a kormányoldal a propagandán és címlistán alapuló kampánygépezet beindításán túl széleskörű jövedelemkiáramlással vágott bele a kampányba. Az eredeti (a járvány első hulláma alatt egy miniszterelnöki videóüzenetben bejelentett) terv szerint fokozatosan visszaállítandó 13. havi nyugdíjat éppen a választási évben teljes mértékben újból bevezette a kormány, és már februárban, két hónappal a választás előtt folyósította. Szmélyi jövedelemadó-mentességet vezettek be a 25 éven aluli munkavállalók esetében, a gyermeket nevelő adófizetők pedig egyszeri alkalommal, éppen a választás előtt visszakapták az előző évi személyi jövedelemadójukat, szintén még az országgyűlési voksolás előtt. A rendőrök és a katonák hathavi fegyverpénzben részesültek, összesen több mint 70 ezren. Az intézkedések összköltségét a Magyar Nemzeti Bank 2022. szeptemberi Inflációs jelentése 1592 milliárd forintba tette – és azt is megjegyezte, hogy a lakosság ennek az

összegnek közel a 70 százalékát már júniusra felhasználta.¹ Ráadásul a 13. havi nyugdíj és a 25 év alattiak adómentessége tartós elköteleződést jelentett a költségvetés számára. Ezenkívül a kormány 2021 novemberében benzinárstopot vezetett be, 2022 januárjában pedig meghatározott élelmiszertermék-típusokra ársapkát „húzott”, hogy a politikai mezőben ezzel ellenpontozza a növekvő infláció hatásait.

A magyar választási kampány hajrájának időszakában, 2022. február 24-én Oroszország megtámadta Ukrajnát, ami néhány napra kárt látszott okozni a kormánynak, tekintettel arra, hogy Orbán Viktort kifejezetten Putyin-párti politikusként tartják számon, és február 1-jén még „békemisszió” járt Moszkvában, közben pedig a magyar kormánypárti sajtó légből kapottnak nevezte az amerikai Biden-adminisztráció hónapok óta tartó nyilvános figyelmeztetéseit az orosz agressziós tervekkel kapcsolatban. A helyzetet azonban a kormány javára fordította Márki-Zay Péter kétszer is elhangzó álláspontja arról, hogy ha az lenne a NATO álláspontja, akkor miniszterelnökként katonai segítséget nyújtana Ukrajnának – holott ilyen, a tagállamokat kötelező állásfoglalásról szó sem volt a NATO-ban –, amellyel szemben a kormány a „békepártiság” kampányát építette fel. Egyúttal pedig a kormánypropaganda az egyre fokozódó inflációt szempillantás leforgása alatt „háborús inflációvá” keresztelte át, függetlenül attól, hogy az élelmiszerárak emelkedésére egyes közgazdászok már 2018-ban felhívták a figyelmet,² és az energiaárak éppen az orosz háborús készülődés miatt már 2021 nyarától emelkedtek. Ami azt illeti, ez utóbbi valóban háborús infláció volt, csak éppen a kormány elmulasztotta emiatt Oroszországot bírálni, helyette az Ukrajnát támogató nyugati országok „háborús pszichózisát” ostromozza, azóta is.

E körülmények között a Fidesz elsőpró választási győzelmet aratott április 3-án, a listás szavazatok 54 százalékát megszerezve, a 199 parlamenti helyből 135-öt elnyerve. Az ellenzéki szövetség nem csupán vereséget szenvedett, de már a választás estéjén darabjaira hullott. Az eredmény közkeletű magyarázatai alapján a végkimenetel fő okát a legtöbben a lakosság háborútól való félelmében látják, amiben természetesen sok igazság van. Ám a fentiekben

¹ MNB, 2022: *Inflációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-digitalis-15.pdf> p40 (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

² BÜTTL Ferenc, 2018: *Az infláció a szegényeket teszi még kiszolgáltatottabbá*. MÉRCE, szeptember 1. <https://merce.hu/2018/09/01/az-inflacio-a-szegenyeket-teszi-meg-kiszolgáltatottabb/> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

ismertetett kampány lefolyása igazolja, hogy az ellenzék akcióképessége közvetlenül a sikeres előválasztást követően megszűnt, a kormány pedig óriási – fedezetlen – költségvetési források mozgósításával szórt helikopterpénzt a társadalom széles rétegeire. Döntő hatása pedig ez utóbbinak volt, pontosabban az anyagi juttatásoknak és a lakossági félelmeknek együttesen: Enyedi Zsolt és Szabó Andrea politológusok választás után végzett kutatása azt mutatta ki, hogy a Fideszre szavazók körében a választási döntésük legerősebb motivációja anyagi jellegű volt, ezen belül a rezsicsökkentés, a családpolitikai intézkedések és a fizetések, nyugdíjak vásárlóértékének megvédelme.³ Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a Fideszre szavazó 3 millió ember úgy érezte, van mit veszítenie, és hogy a kormányoldal, az inkumbens országvezetés nagyobb esélyt kínál a gyarapodás lehetőségének megőrzésére, mint az ellenzék hatalomra jutása.

³ ENYEDI Zsolt – SZABÓ Andrea, 2022: *Rezsicsökkentés, adó-visszatérítés, háború, Orbán szeretete – ezért szavaztak a Fideszre. Telex, június 3.* <https://telex.hu/belfold/2022/06/03/enyedi-zsolt-szabo-andrea-postelection-kutatasi-elemzes-sorozat-harmadik-resz> (Letöltés: 2024. augusztus 10.)

IV.

Rejtett politikai válság

A 2022-es választás utáni időszakra sokáig az volt a leginkább jellemző, hogy a befagyott európai források és a hazai költségvetési megszorítások ellenére a kormánypárt támogatottsága változatlanul elsőprő maradt, az ellenzék pedig bénult állapotban van. Ezen módosított váratlanul a kegyelmi botrány, amely 2024 februárjától nemcsak felkavarta a hazai közéletet, de láncreakciószerű politikai folyamatokat indított be, ami az ellenzéki térfél teljes átrendeződéséhez és kisebb mértékben a kormánypárt támogatottságvesztéséhez vezetett. A negyedik rész ezeket az eseményeket tekinti át, valamint azt is, milyen politikával lépne tovább a kormány, s hogy stratégiája milyen hatást gyakorol a munkavállalói jogokra, a szakszervezetekre, illetve azok milyen érdekérvényesítő lépéseket tettek az elmúlt két évben.

Szűkülő külső politikai és belső pénzügyi mozgástér

Az uniós jogállamisági eljárás megindításáról szóló 2022. április 5-i európai bizottsági döntést a magyar kormány úgy kommentálta, hogy „Brüsszel” bünteti „a magyar választókat” a szavazatukért, azonban az üzenetesen túl más nemigen tett az aktivált kondicionalitás hatástalanítása érdekében. Mintha a magyar kormány hónapokig nem hitte volna el, hogy ezúttal tényleg elzáródhat a pénzcseppek közül több is. Az ennek nyomán 2022 decemberére kialakult helyzet a már szinte szokásossá váló koreográfia szerint zajlott: Magyarország (és Lengyelország) több együttdöntést igénylő határozatot vétóval fenyegetett az Európai Tanácsban, hogy ezért cserébe engedményeket csikarjon ki a pénzek folyósítását illetően. Végül azonban Magyarország mind az akkor már háborúban álló Ukrajna támogatását, mind a globális minimumadót megsza-vazta, amiért cserébe Orbán annyit ért el, hogy a jogállamisági eljárásban a három érintett kohéziós alap eredetileg javasolt 65 százaléka helyett „csak” 55 százalék vált elérhetővé. Az ezek lehívhatóságához rendelt 17 jogállami mérőszám együttesen a helyreállítási pénzekhez való hozzáférés feltételül is szabták. A feketeleves pedig csak ezután következett: az Európai Bizottság élesítette az úgynevezett horizontális feljogosító feltételeket, amelyek minden országra vonatkozóan az uniós Alapjogi Charta tartalmi érvényre juttatásához kötik a pénzfolyósítást. Ettől kezdve Magyarország a 2021-ben induló új költségvetésből származó pénzekhez egyáltalán nem férhet hozzá, kivéve az agrártámogatásokat. Összesen mintegy 30 milliárd euró befagyasztásáról született döntés 2022 decemberében, s ettől a pénztől mindent egybevetve 27 feltétel teljesítése választotta el a magyar kormányt.

Annak, hogy ez így alakult, négy okát azonosíthatjuk. Az első, hogy a Putyin Ukrajna elleni támadása miatt kiéleződött helyzetben egészen más lett a tétje a magyar kormány nyugati szövetségi rendszertől történő különállásának. Különösen úgy, hogy Orbán Viktor rendszeresen az ukrán elnököt támadja, és időnként ő maga is, a kormánypropaganda pedig állandóan az orosz hivatalos álláspontot visszhangozza a háború kapcsán. Ebben a helyzetben a magyar kormánnyal szembeni szankcionálási motivációk komolyan megerősödtek. A második, hogy Orbán oroszpartisága újabb adalék volt a nemzetközi ismertségéhez, amitől globális szinten ugyan növekedett a rajongótábora, de egyúttal a politikáját elutasítók számára is az autoriter és Putyin-barát rezsimek reklámarcává vált a magyar miniszterelnök. Ennek tudatában az európai kormá-

nyok legtöbbje számára elsőrendű politikai kérdéssé vált, hogy megmutassák saját hazai választóiknak: fellépnek egy ilyen politikussal szemben. A harmadik tényező, hogy az uniós állam- és kormányfők körében ugyancsak megváltozott a viszony a magyar kormányfőhöz. Míg Orbán a megelőző években mindig számíthatott arra, hogy a tanácsüléseken szót ért kollégáival, azoknak elsősorban abból lett többé-kevésbé elégük, hogy a saját otthoni politikai megítélésük szempontjából is fontos megállapodások eshetnek áldozatul Orbán politikai akcióinak, például vétőfenyegetéseinek. Ezért egyre gyakrabban összezárnak vele szemben, és egyre tudatosabban keresik megkerülésének útját, vagy a vele szembeni nyomásgyakorlás lehetőségeit. Ez teljesen másféle magatartás, mint a 2010-es évek európai politikájának mintázata Orbánnal szemben. A negyedik ok pedig az időzítés: minthogy 2020-ban egy új költségvetés és egy új pénzügyi alap állt fel, nem arra kellett módszert találni, hogyan lehet „visszavenni” a nem megfelelően felhasznált pénzt a magyar kormánytól, hanem oda se kellett adni neki a pénzt, ha nem teljesíti az előzetes feltételeket.

Ahogy a kondicionalitás megindításakor, úgy a pénzek befagyasztását követően sem siette el a választ a magyar kormány, aminek újra csak két oka lehet. Az egyik, hogy Orbánt mintha mindig meglepné, amikor a nyugati vezetők részéről erőt tapasztal, míg a másik, és fontosabbik az, hogy a jogállamisági feltételek tényleges teljesítése a 2010 óta kiépített rendszer alapjait érintené. Ez azonban ettől kezdve súlyos eurómilliárdoktól üti el Magyarországot, ami viszont a Fidesz-klientúrán belüli feszültségeket is növeli, valamint aláássa azt a rendszerteljesítményt, amely egy évtizeden át a biztonság és kiszámíthatóság ígéretéért cserébe nyert felhatalmazást korlátlan hatalmának kiépítésére. Ennek a képletnek nincsen megoldása, csupán az, ha a külső körülmények alapjaikban megváltoznak, ezért fektet a magyar miniszterelnök aránytalanul nagyra látszó energiákat a globális folyamatok értelmezésébe, és befolyásolásába.

A nemzetközi és azon belül az európai téren megköthető alkuk pénzre váltásának példája volt a 2023 végén tartott uniós tanácsülés, amikor a magyar igazságszolgáltatás addigra részlegesen lezárult átalakítását – még a gyakorlat próbája előtt – az Európai Bizottság és a tagállamok többsége, elsősorban német és francia ösztönzésre úgy értékelte, hogy ezzel a magyar kormány teljesített néhány szupermérföldkövet. Ezt követően az Európai Bizottság 2023 decemberében 10,2 milliárd euró kiolvasztását javasolta az Európai Tanács számára, amely ezt el is fogadta. Mindez – immár szokás szerint – más témákban belengetett magyar vétőfenyegetésekkel esett egybe, amelyekben

ezúttal nem volt partner a lengyel kormány, mert ennek élén már ismét Donald Tusk állt. Orbán nem gátolta meg, hogy Ukrajnával megkezdődhessenek a – minden bizonnyal hosszú évekig tartó – csatlakozási tárgyalások, de a háborúban álló ország 50 milliárdos uniós támogatását ekkor megvétőzte. Az Európai Parlamentben a néppártiak, a szociáldemokraták, a liberálisok és a zöldek azzal vádolták Ursula von der Leyent, és az érintett biztosokat, hogy 10 milliárd eurót adtak Orbánnak a vétő felfüggesztéséért cserébe – és ez is csak félsiker volt –, mialatt a magyar parlament éppen újabb elnyomó jogszabályt fogadott el, a „szuverenitásvédelmi” törvény formájában. Ez ugyan nem érinti a jogállamisági mechanizmust – ahogyan Ukrajna ügye sem –, de pontosan jelzi a magyar hatalmi rendszer irányát, ráadásul a mérföldkövekhez kapcsolt feltételek nem is teljesültek teljes mértékben. Ezt követően viszont a 2024 februárjában az Ukrajna támogatása ügyében összehívott újabb EU-csúcson úgy ment át az újabb magyar vétőfenyegetést leszerelve az 50 milliárd eurós összeg elfogadása, hogy Orbán ezúttal nem kapott cserébe semmit. A felfüggesztett uniós források ügye azóta sem mozdult tapodtat sem, s időről időre felmerül az az értelmezés, hogy a magyar kormány talán már beárazta, hogy a források jelentős részéhez sosem fog hozzájutni – hiszen ahhoz vissza kellene bontania hatalmi pozíciói egy részét –, legalábbis a jelenlegi európai konstellációban, ami azonban drámai hatással lehet Magyarország fejlődési lehetőségére, a központi költségvetés mozgásterére. Emellett pedig az ország uniós és nyugati integráltságára is, hiszen a kormány például kínai hitelfelvételekkel próbálja pótolni a kieső pénzeket.

A választási kiköltekezés, és az uniós források egy részének elapadása következtében a kormány – nagyon hasonlóan a 2006-os szituációhoz – arra kényszerült, hogy közvetlenül a választást követően hajtson végre drasztikus pénzügyi intézkedéseket, első lépésben rögtön 2000 milliárd forint értékben. Ezek egy része szokás szerint különadó formájában történt, azaz a költségvetési bevételek drasztikus növelését eredményezi, de más részük olyan embematikus kormányzati programokat szűkített, amilyen például a CSOK is volt. Másfelől azonban a súlyosan igazságtalan egykulcsos adó és adókedvezmény-rendszer, a 13. havi nyugdíj eltörlése vagy akár módosítása nem merült fel: úgy tűnik, hogy ezek azok a politikai vörös vonalak, amelyeket a kormány semmilyen körülmények között nem akar átlépni. A fő eszköz inkább a beruházások elhalasztása vagy elhagyása, aminek az összértékét nehéz megbecsülni, de a beruházásokért felelős tárca államtitkára 2022 szeptemberében 2100 milliárd forint értékű beruházás elmaradásáról számolt be, valamint arról, hogy

2025-ben tervezik ezek megkezdését vagy folytatását.¹ A helyzet súlyosságát mutatja, hogy a megszorítások ellenére a költségvetési egyensúly csak kínos lassúsággal javul, miközben az elmaradó beruházások fékezik a gazdasági növekedést, ami inkább csak szakaszosan ugrik fel, majd esik vissza. Emiatt és a sokáig kiugróan magas infláció következtében a lakossági fogyasztás is visszaesett, ami úgyszintén fajsúlyos adóbevételről fosztja meg a költségvetést.

Ebből az ördögi körből törne ki a kormány minél több ázsiai tőke bevonásával, ami részben magyarázza az Orbán-rendszer nyugatkritikus, egyben a keleti autokráciákkal feltűnően barátságos politikai irányvonalát. A magyar kormány további törekvése, hogy megpróbáljon nem csak szövetségeket szerezni a nyugat-európai és amerikai populista-nacionalista-paleokonzervatív-autoriter politikai mezőnyben, de megszervezze közöttük a tudásátadás csatornáit, rendelkezésükre bocsássa a hazai rendszerépítés know-how-ját, hogy szövetségei háttérbe szoríthassák a jogállamiság kérdéseit számon kérő mainstream kereszténydemokrata, szociáldemokrata, liberális és zöld pártokat a saját országukban. Ez a törekvés azonban az utóbbiakból fokozódó elszántságot válthat ki, hogy annál inkább szembeszegüljenek az orbáni politikával nemzetközi téren, hiszen az már a hazai versenypozícióikat is támadja.

Mindemellett súlyos problémát jelent legalább két alapvető stratégiai el-
lentmondás tisztázatlansága. Az egyik, ami magyarázatra vár, hogy ha Orbán szövetségei nagyobb számban kerülnének be az Európai Tanács állam- és kormányfői közé, ezek a nacionalista politikusok, akik a magyar kormányhoz hasonló érvkészlettel és szókinccsel, de a saját országuk (vagy leginkább saját maguk) érdekeit védik, vajon miért volnának partnerek például a Magyarországnak jutó uniós költségvetési források növelésében a következő hétéves ciklusra vonatkozóan. A másik, hogy a hevesen Kína-ellenes Donald Trump Orbán által várva várt elnöki visszatérése hogyan volna összeegyeztethető a magyar kormány kifejezetten Kína-barát gazdaság- és külpolitikájával – ha már arra a lehetőségre a magyar kormány láthatóan semmilyen tervvel nem készül, hogy esetleg a demokraták is győzhetnek a november 5-i amerikai választáson.

A kormányzat egyre romló teljesítménye, a társadalompolitikai alapok megrendülése ellenére a Fidesz hatalmi pozícióit a belpolitikában sokáig semmi sem fenyegette. A 2022-es választást az ellenzéki pártok részéről az addigi szövetség felmondása, a kormánykritikus választópolgárok részéről pedig a tartós apátia és sokuk esetében az ellenzéki pártoktól való végleges elfordulás követte. Az ellenzéki közeg ellenzékkritikájának kifejeződése volt már Márki-Zay Péter előválasztási győzelme is, majd pedig a vele és miatta is elszenvetett kudarcot követően ezek a szavazók nem tértek vissza a hagyományos ellenzék pártjaihoz. 2022 őszétől a DK tett kísérletet az ellenzéki vezető szerep megszerzésére, amit indokolt, hogy ez volt a legnagyobb támaszkodottsággal bíró ellenzéki párt, amely árnyékkormány megalakításával, a kormányzati szakpolitikai felkészülés bemutatásával, valamint a pártpolitikai térben a riválisok kádereinek átigazolásával igyekezett demonstrálni dominanciakísérlete megalapozottságát. Programpontjai kiterjedtek a munkavállalói jogokra, a bérkövetelésekre és a szakszervezetekkel történő együttműködés szándékának hangoztatására is. A DK az elsőbbségért folytatott küzdelmében azonban egyszer sem ért el olyan támogatottságot, mint a hasonló dominanciáért küzdő MSZP 2011-2013 között, vagy a Jobbik 2015-2017 között. Annak ellenére sem, hogy a Momentum hasonló céllal indított ellenakcióit sikerrel hátrította el, de ez csak arra volt elég, hogy a DK az egykori közös listás ellenzék terrénumában tegyen szert egyértelmű fölényre, mindeközben azonban a pártot választani tudó állampolgárok körében a Fidesz – habár a megszorító politika miatt elszenvetett veszteségeket – folyamatosan 50 százalék körüli szinten maradt. A 2022-es választási szövetségből kimaradó pártok sem mutattak eközben látványos erősödést, de az akkor parlamenti képviselőt szerző Mi Hazánk további erősödésre számíthatott az európai parlamenti választáson, ahogy a Magyar Kétfarkú Kutya Párt is egészen 2024 tavaszáig reálisan számolhatott azzal, hogy most először átlépheti az 5 százalékos bejutási küszöböt. Ezek az elmozdulások sem nyitottak azonban utat egy olyan politikai változáshoz, amely a kormánypárt hatalmi pozícióit komolyan fenyegette volna, sőt inkább még széttagoltabbá tették az ellenzéki terepet.

¹ A közlés a Portfolio Property Investment konferencián hangzott el, 2022. szeptember 15-én, amiről itt olvasható beszámoló: <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220915/kiderult-mire-keszul-a-kormany-az-epitesek-es-beruhazasok-teruleten-jonnek-az-uj-torvenyjavaslatok-567005> (Utolsó letöltés: 2024. augusztus 11.)

Szakszervezeti akciók a megszorítások idején

A 2022-es választás óta eltelt időszakban számos munkavállalói, szakszervezeti akció lezajlott, illetve a kormányzati és munkaadói lépések vagy a konkrét tiltakozásokra adott reakciók érintették a dolgozók élet- és munkafeltételeit, jogait. A legnagyobb közfigyelmet kiváltó megmozdulások és kormányzati lépések közül tekintünk át többet az alábbiakban, azzal a szándékkal, hogy végül valamiféle tendencia felrajzolására is kísérletet tudjunk tenni.

A politikai híradásokban a leghosszabb ideig és a legnagyobb vihart kiváltó módon a pedagógusok folytatódó tiltakozásai jelentek meg, azt követően, hogy előbb kormányrendeletben, majd törvényben is szűkítették a közoktatásban dolgozók sztrájkjogát. Ezért került sor már 2022 februárjában, majd a 2022. őszi tanévkezdéskor több intézményben polgári engedetlenségi akciókra, az akkori összesítések szerint több mint háromszáz iskolában, több mint hatezer tanár részvételével. A polgári engedetlenség során a résztvevők tisztában vannak azzal, hogy tiltakozásuk a

fennálló jogszabályokba ütközik, ám e tiltakozásnak jelen esetben éppen az volt a lényege, hogy a tiltakozást korlátozó jogszabály ellen léptek fel, amelynek a léte megítélésük szerint nagyobb társadalmi hátrányt okoz, mint az ő jogsértő magatartásuk. A heteken át tartó akciókra válaszul a tankerületek két hullámban összesen 13 pedagógust bocsátottak el rendkívüli felmondással – két évvel később pedig a polgári engedetlenség egyik gócpontjának számító budapesti Kölcsey Ferenc Gimnázium igazgatójának mandátumát nem hosszabbította meg a tankerület. A kormány célja egyértelműen a megfélemlítés volt, amit abból a szempontból el is ért, hogy a tiltakozó mozgalmak lendülete alábbhagyott, és eleve nem is terjedt ki az egész országra. A pedagógusok nagyobb része nem olyan közegben dolgozik, ahol, ha a munkáját elveszíti, reális esélye van a gyors elhelyezkedésre, ezért inkább vállalja az elégtelen bér, a növekvő óraterhelés, a súlyos adminisztrációs terhek ódiáját. A pedagógus-tiltakozások történetéhez tartozik az is, hogy az egész 2023-as évet végigkísérte a béremelésről szóló vita, amellyel kapcsolatban a kormány állítása az volt, hogy a befagyasztott uniós források teszik lehetetlenné a béremelést. Így egyúttal ez volt a jogállamisági feltételrendszerrel szembeni legfontosabb kormányzati csapásirány is, miszerint a brüsszeli döntés közvetlen kárt okoz a magyar lakosságnak. A kormány erre hivatkozott – saját felelősségéről hallgatva – az alapítványba szervezett egyetemek hallgatói kapcsán is, amikor az intézményeket kizárták az európai Erasmus és Horizont programokból. Végül a pedagógus-béremelést a miniszterelnök 2023. december 21-én jelentette be, és karácsony után jelent meg az átlagosan 32,2 százalékos béremelésről szóló kormányrendelet. A kormány átlagosan 21 százalékos további béremelést jelentett be 2025-re is. Mindezt megelőzte egy újabb sztrájkfenyegetés a pedagógus szakszervezetek részéről, valamint a 10 milliárd eurónyi uniós forrás feloldása: akár közvetlenül uniós forrásból akarták megteremteni a béremelés forrását, akár csak közvetlenül hatott ennek a pénznek az elérhetőségének a költségvetési mozgástérre, a kormány erre hivatkozva hozta meg döntését. Ami ugyanakkor nyilvánvalóan nem volt független attól, hogy a 2024-es választási évre a kormánypárt nem akart újabb pedagógus-tiltakozások közepette ráfordulni. Más kérdés, hogy a különböző illetménykategóriákba sorolt pedagógusok bérei, és a bérkategóriák meghatározása, valamint a tankerületek e téren is egyre növekvő beleszólási joga miatt a feszültségek továbbra is fennmaradtak a közoktatási rendszerben.

Egy másik ügy, amiben a kormány látszólag az uniós döntésekre hagyatkozik, illetve papíron még betartani is látszik az EU-s elvárásokat, a minimálbér kérdése. A megfelelő európai minimálbérekről szóló európai uniós irányelv át-

ültetéséről a magyar jogrendbe 2024 tavaszán döntést hozott az országgyűlés, ez azonban sok jogszabály esetében mindössze azt jelentette, hogy beleírtak a normaszövegbe egy mondatot, ami rögzíti, hogy az adott jogszabály az irányelvnek megfelelést szolgálja. Azokat a konkrét elvárásokat, amelyek arra vonatkoznak, hogy a bruttó átlagbér 50, a mediánbér 60 százaléka legyen a minimálbér, Magyarország az elmúlt évek emeléseit követően sem teljesíti, mert a minimálbér jelenleg az átlagbér 43 százalékát éri csak el. A kormány a garantált bérminimummal érvel, amelynek az összege magasabb, egyúttal vita folyik arról is, hogy a minimálbér és a garantált bérminimum összevonása megvalósuljon. A kormány bejelentése szerint 2027-től 410 ezer forint lenne az egységes minimálbér összege, és eszerint az a kormányzati várakozás, hogy az megfelel majd az átlag- és mediánbérrrel kapcsolatos megkövetéseknek is. Azt azonban ez a kormányzat egészen bizonyosan nem kívánja elősegíteni, ami szintén az uniós irányelv fontos része, hogy a munkavállalók 80 százalékát fedje le kollektív szerződés. A kollektív szerződésben érintettek aránya ma kevesebb, mint 20 százalék, és mindeddig a kormányzat éppen, hogy az ilyesfajta megállapodások – és velük együtt a szakszervezeti érdekvégyesítési lehetőségek – gyengítésére törekedett. Arról nem is szólva, hogy ilyen mértékű felfutást a kollektív szerződések terén átfogó ágazati megállapodásokkal lehetne elérni, amit sem a munkaadói, sem a kormányzati törekvések nem látszanak támogatni.

A kollektív szerződések kiterjesztésével és a szakszervezeti jogosultságokkal kapcsolatos kételyeket támasztja alá az a 2023-ban hozott kormányzati döntés, amely a közsféra meghatározott ágazataiban megszünteti azt a gyakorlatot, hogy a munkaadó vonja le és utalja át a munkavállalók szakszervezeti tagdíját, erről ezt követően a munkavállalónak saját magának kell gondoskodnia. Ez a konkrét lépés ahhoz hasonló adminisztratív nehezítés, mint amikor a magán-nyugdíjpénztárak kötelező tagságának felszámolásakor azoknak az állampolgároknak kellett külön nyilatkozatot tenniük, akik fenn akarták tartani magánnyugdíj-tagságukat. Ebben az esetben is annak kell tehát utánajárnia az ügyintézés mikéntjének, aki nem akar változtatni, fenn akar tartani egy helyzetet. A tudatosan megnövelt egyéni adminisztrációs teher azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a szakszervezeti tagok egy része és velük a tagdíj elveszhet – ahogyan ez a rendőr- és tűzoltó szakszervezetekkel történt, amikor a kormány korábban velük szemben alkalmazta ezt a módszert –, ami a munkavállalók kollektív érdekérvényesítési jogosultságát is gyengítheti, hiszen az a szakszervezeti lefedettség mértékéhez kötött. Mi több, a befizetett tagdíj mindaddig a szakszervezeti szervezethez legfontosabb mutatója és bizonyítéka volt, ettől kezdve tehát akár az is vita tárgyát képezheti a munkaadó és a szakszervezetek között, hogy miként igazolható pontosan a szervezethez tartozás.

A kormányzati döntéssel szemben tiltakoztak a szakszervezeti konföderációk, olyan ágazatok szakszervezetei is, amelyeket – most – nem érint ez a döntés, amit a kormányzat ennek ellenére meghozott, és azóta is fenntart.

A munkavállalói jogokat szűkíti a tagdíjlevonásról is rendelkező salátatörvénynek az a pontja is, amely a munkahelyi balesetek utáni kártérítési perek megindítását teszi jóval nehezebbé.

A szakszervezetek visszaszorításának pedig afféle jelképes állomásaként értékelhető a honvédségi szakszervezetek működésének megtiltása 2024-től. Az immár Honvéd Érdekvédelmi Szervezet néven működő volt szakszervezet működése ugyan jogfolytonos és a speciális körülmények miatt eddig is komoly korlátozások voltak érvényesek például a sztrájkra és a kollektív szerződésre – jobban mondva ezek hiányára vonatkozóan –, ám bizonyos értelemben annál feltűnőbb, hogy még e limitált szakszervezeti működés sem volt többé folytatható.

A szakszervezeti tevékenység megnehezítése, a versenyszférában is tapasztalható jelenség. Erre volt példa, amikor a komáromi Mylan gyógyszer-gyár 2023-ban elbocsátotta a vállalati szakszervezeti bizalmi, holott azt megelőzően a cég a szakszervezet létezését sem ismerte el a gyáron belül. Az ügy miatt indított munkaügyi pert a VDSZ megnyerte, a bíróság ugyanis kimondta, hogy a szakszervezeti tisztségviselő elbocsátása jogszerűtlen volt.

Évek óta szinte folyamatosak a tiltakozások a munkaadói intézkedésekkel szemben a makói Continental gumigyárban, ahol a szakszervezeti tiltakozások korábban értek el eredményeket, de ezt követően, így 2023 decemberében is újabb elbocsátások történtek. A munkavállalókkal kapcsolatos rossz bánásmód, a súlyos munkabalesetek és a hazai munkások felváltása délkelet-ázsiai vendégmunkásokkal, ugyancsak a sérelmek listáján szerepel. A Continental esetében még a 2022-es választást megelőzően a körzet egyéni országgyűlési képviselője, Lázár János tett olyan kijelentést, hogy meg kívánja akadályozni, hogy a cég újabb állami támogatásokhoz jusson, amennyiben nem hagy fel a munkavállalók által kifogásolt gyakorlatokkal. A Continental esetében a cég globális stratégiája sem látszik sikeresnek, 2024 augusztusában tett bejelentésük szerint világszerte összesen 7 ezer dolgozótól kívánnak megválni. A magyarországi telephely alkalmazottainak létszáma a felére csökkent 2018 óta, a cég pedig inkább visszafizette a munkahely-teremtésért járó magyar állami támogatás egy részét, csak hogy mindezt megtehesse.

A fentiekben már érintett vendégmunkáskérdés az egyik legégetőbb probléma a hazai akkumulátorgyártás kormányzati felfuttatása esetében is. Nem egy politikai elemzés feladata bemutatni, mekkora realitása van a kormány akkumulátorgyártásra épített iparpolitikájának, amely kétségtelenül kiegészítheti a magyarországi járműipari kapacitásokat, ugyanakkor rendkívüli módon nyersanyag-, víz- és energiaigényes. S nem melleleg munkaerő sem áll kellő mértékben rendelkezésre, így miközben a kormánypolitika egyik fő eleme a bevándorló-ellenesség, az EU-n kívüli vendégmunkások érkezése az iparpolitikai stratégia alapeleme. Itt persze nem klasszikus bevándorlásról van szó, inkább meghatározott ideig tartó munkavállalásról, ettől még azonban kérdés az elmúlt években felkorbácsolt idegenellenesség közepette az érintett településeken a fizikai együttélés zökkenőmentessége. Az erre és persze a környezeti hatásokra vonatkozó lakossági kérdések megvitatását nehezítette vagy inkább ellehetetlenítette az a 2023. április 27-én, a háborús veszélyhelyzetre hivatkozva megalkotott kormányrendelet, amely lehetővé tette az érintettek személyes jelenléte nélkül tartott települési közmeghallgatások megtartását – vagyis a „köz”, azaz a lakosság személyes jelenléte nélküli közmeghallgatást. Mindezt azután, hogy több városban is kérdőre vonták a lakosok a kormány, a beruházó és a helyi önkormányzat vezetőit a tervezett akkumulátorgyárral kapcsolatban. Visszatérve a vendégmunkásokra, esetükben a probléma egyik része a bérszínvonal – a fennálló alacsony bérszínvonal elfogadása nehezíti a hazai bérkövetelések sikerét –, a másik a munkakörülmények és a túlmunka kérdése: mert ezek a munkások kifejezetten azzal a szándékkal érkeznek, hogy limitált idő alatt a lehető legtöbb pénzt tudják összegyűjteni, hazaküldeni, így számukra kifejezetten előnyösnek tűnhet az állandó túlóráztatás. Ebből pedig az következik, hogy az adott cég vagy ezt kezdi el megkövetelni a magyar dolgozóktól is, vagy azt, hogy a magyar munkásokat elkezdik felváltani vendégmunkásokkal. Ez éppenséggel szembemegy a kormánystratégia egy másik fontos elemével, a teljes foglalkoztatással, ám ha egy konkrét munkavállalói csoport és a külföldi stratégiai(nak szánt) befektetők érdekei ütköznek, akkor a kormány rendre az utóbbi oldalára áll. Éppen ez fejeződik ki a munkavállalói és szakszervezeti jogok gyengítésében. Válaszlépés lehet erre az a stratégia, ha a szakszervezetek elkezdik a vendégmunkások megszervezését is; ennek hiányában alakulhatnak ki olyan helyzetek, mint 2024 áprilisában a sopronkövesdi Autoliv gyárban, ahol a sztrájk tetőpontján is felvették a műszakot a fülöp-szigeteki és ukrán munkások.

Mindezen akciók mellett „klasszikus” bérkövetelések fogalmazódtak meg a budapesti szemétszállítók 2022. októberi, a Volánbusznál 2023-2024 fordulóján zajló és a pécsi Tüke Busznál 2024 februárjában tartott sztrájkok esetében, amelyeket minden esetben béremelésről szóló megállapodás zárt.

A munkavállalói tiltakozások, a szakszervezeti akciók és a kormányzati lépések alapján kirajzolódó összkép azt mutatja, hogy Magyarországot egyidejűleg jellemzi a fejlett országokkal összevetve alacsony, de már a közép-európai térségben sem minden esetben versenyképes bérszínvonal, a munkaerőhiány, a munkaadók részéről pedig a munkaerőhiányra válaszul a túlmunkára kényszerítés. A relatív alacsony bérek emelésére, a munkafeltételek javítására, illetve a munkaidő-szabályozás korlátok közé szorítására tett munkavállalói, szakszervezeti erőfeszítések a versenyszférában azért kerülnek konfliktusba a kormány törekvéseivel, mert a kormány a külföldi beruházók érdekeit azzal szolgálja ki, hogy lazítja a munkavállalók jogaira vonatkozó előírásokat, gyengíti az érdekképviseleti garanciákat és érdekegyeztetési fórumokat. Továbbá utat nyit a vendégmunkások meghatározott körének alkalmazására, ami visszavetíti a bérköveteléseket és szinte korlátlan túlmunkára fogható munkaerőt biztosít a cégeknek. Mindeközben a közsférában a kormányzat saját maga a túlmunkára kötelező munkáltató, mert úgyszintén munkaerőhiánnyal szembe-sül, és az ágazatonként időnként bekövetkező béremelések inkább csak akciószerűen enyhítenek valamit a több évtized alatt kialakult drámai helyzeteken. Minthogy a kormány mint munkáltató nem kíván szembesülni a munkavállalói követelésekkel, így ebben a sférában ugyancsak szűkülnek a szakszervezeti és érdekegyeztetési jogosítványok, ami teljes mértékben illeszkedik a fennálló politikai rendszer hatalomgyakorlási alapelveihez és törekvéseihez, a társadalmi autonómiák szűkítéséhez és a parlamenti többségen alapuló oszthatatlan kormányhatalom főszabályához. Így módon ér össze a kormány autoriter hatalomgyakorlása egy államilag támogatott – hiszen a külföldi befektetők hatalmas költségvetési támogatásokat élveznek – neoliberális gazdaságpolitikával; ennek a kombinációnak az eredője a munkavállalói és szakszervezeti jogok gyengülése. Mindez pedig azt jelenti, hogy a Munka törvénykönyve módosítása és más intézkedések által fémjelzett, a 2010-es években kezdődő munkavállalókat gyengítő tendenciák nemhogy érvényesek most, több mint egy évtizeddel később is, de további erősödésüknek lehetünk tanúi.

Félidős választás, részleges átrendeződés

A 2024. június 9-én tartott önkormányzati és európai parlamenti választáson ismét a Fidesz szerepelt a legjobban, de az eredmények néhány eleme a kormánypárt gyengüléséről tanúskodik. Ilyen, a teljesség igénye nélkül, hogy az európai parlamenti választások hazai történetében a Fidesz még soha nem ért el ennyire alacsony szavazatarányt (44,82 százalék) és most először volt példa arra 2004 óta, hogy a második helyre befutó párt szavazataránya meghaladja a 20 százalékot, sőt majdnem elérje a 30-at (Tisza Párt, 29,6 százalék). Az EP-listás szavazatarányok települési eloszlásánál azt láthatjuk, hogy hatvanöt településen – köztük három megyei jogú városban, Nyíregyházán, Szegeden és Szolnokon – a Tisza Párt megelőzte a Fideszt. Szintén az EP-szavazatok területi eloszlását illetően a Fidesz 40 százalék alá szorult Budapesten kívül Csongrád megyében is, de például Pest megyében is csak 41 százalékot ért el. A kormánypárt főlénye tehát továbbra is egyértelmű,

de szavazataránya kisebb volt a korábban megszokottnál és a második helyezett párttal szemben sokkal előnyre tett szert, mint a korábbi választásokon a korábbi riválisokkal szemben.

Mindennek az előzményei február elejére vezethetők vissza. 2024. február 1-jén tartották azt az uniós tanácsülést, amelyen eldőlt, hogy a magyar kormány Ukrajna támogatásával szembeni vétőjét úgy tolja félre a többi 26 tagállam, hogy „cserébe” nem nyitnak meg újabb forrásokat a befagyasztott támogatásokból. Ekkor dőlt el véglegesen, hogy a kormánypártnak nem állnak majd a rendelkezésére pótlólagos források a választás előtt, hogy újabb jövedelem-növelő intézkedéseket tegyen. Erre a félidős választást követően sem látszik sok esély, 2024 nyarán pedig semmilyen elmozdulás nincs a jogállamisági mérőföldkövek teljesítésében, mert az európai parlamenti választás nem eredményezte Orbán Viktor szövetségeseinek fölényét az uniós intézményekben. A mindig a valamikori jövőbe helyezett remények tárgya ebben a helyzetben Donald Trump novemberi amerikai választási győzelme, illetve egyes európai kormányokban Orbán-konform pártok megjelenése, ám egyelőre kétséges, hogy ezek a fejlemények bekövetkeznek-e, és ha igen, miként hathatnának közvetlenül a magyar államháztartás állapotára.

A másik február eleji esemény természetesen a kegyelmi botrány kitörése volt: február 2-án jelent meg az első írás, amely arról számolt be, hogy Novák Katalin köztársasági elnök még az előző évben kegyelmet adott a bicskei gyermekbántalmazási ügy egyik elítéltségének, aki a botrányos esetek eltussolásában működött közre.¹ Az úgy az Orbán-rendszerben szokatlan módon nyolc nap alatt az államfő lemondásához és a kegyelmet igazságügyi miniszterként ellenjegyző Varga Juditnak a Fidesz EP-lista éléről történő visszaléptetéséhez vezetett. A gyerekellenes közállapotokkal szembeni civil tüntetés, amelyet február 16-ra szerveztek influenszerek a Hősök terére, az egyik legnagyobb kormányellenes tüntetésnek bizonyult az elmúlt tizennégy év során, a közismert személyiségek azonban nem szervezték mozgalommá a tiltakozásukat. Két héttel később az ellenzéki pártok tüntetése kudarcba fulladt. A változási igény nyilvánvaló meglétét és a hiteles szereplő hiányát érzékelve lépett be a politikai térbe Magyar Péter, Varga Judit korábbi férje, aki több nagygyűlés és egy, a maga nemében példátlan országjáró kampány révén az időközben „átvett” Tisza Párt élén közel 30 százalékos eredményt ért el az EP-válasz-

táson. Az ellenzéki térfelet ezzel teljes mértékben átrendezte, de a Fidesztől jóval kevesebb támogatót hódított el, ennek a mértékéről is megoszlanak az elemzői vélemények, de valamennyit azért igen. A választást követő hónapokban mindenestre biztosnak látszik, hogy a Tisza Párt kapott lehetőséget a választóktól, hogy a kormánypárt kihívója legyen. Ami legalább ennyire fontos, hogy Magyar Péter személyében is megtestesíti annak az esélyét, hogy a kormányra veszélyt jelenthet a saját tábora megingása, esetleges belső eróziója. Ennek oka lehet maga az a benyomás, hogy a hatalom nem annyira stabil már, mint korábban, ami a feltétel nélküli lojalitást gyengítheti és utat engedhet egyéni túlélési stratégiáknak, illetve nehezen megjósolható következményekhez, belső repedésekhez vezethet, ha az uniós források elapadása következtében egyre nehezebbé válik a klientúra pénzügyi táplálása. Utóbbit nem helyettesíti az akkumulátorgyári tőke beáramlása, hiszen ez teljesen más jellegű és más feltételekhez kötött módon érkezik az országba.

Összességében a 2024 februárjában lejátszódó politikai folyamatokat érzelmileg előkészítette az addig csak szunnyadó társadalmi közérzeti válság, amit a 2022-es választás óta folyamatosan fennálló megszorítások, az infláció és más bizonytalansági tényezők, egyszóval a gazdasági krízis hívtak életre. Ez a rossz közérzet találkozott 2024 elején a kegyelmi botrány spontán erkölcsi közfelháborodásával. A kettő együtt ahhoz vezetett, hogy a korábban már gyakran hatástalannak minősített korrupciós tematika is visszatért, mivel részben alátámasztotta az erkölcsi válság benyomását, részben pedig az elhúzódó gazdasági válság közepette egyre irritálóbbá vált a kormányzati költekezés és a klientúra kirívó, hivalkodó gazdagsága. Az egy másik kérdés, hogy ezek a markáns közérzúletek összekapcsolódnak-e olyan tudatos közpolitikai javaslatokkal, amelyek mélyreható változásokhoz vezethetnek a magyar munkavállalók és a hátrányos szociális helyzetben lévők életében, ahogyan az is kérdés, hogy a 2024 első felében lejátszódó részleges politikai átrendeződés alkalmas-e arra, hogy a fennálló politikai rendszert megrendítse, vagy legalábbis olyan alapvető változásokra kényszerítse, amelyek az érdekképviselet ügyének is a mostaninál tágabb teret nyithatnak.

¹ Novák Katalin kegyelmet adott a bicskei gyerekotthon pedofil exigazgatóját fedező büntársnak. 444, 2024. február 2. <https://444.hu/2024/02/02/novak-katalin-kegyelmet-adott-a-bicskei-gyerekotthon-pedofil-exigazgatojat-fedezo-buntarsnak> (Utolsó letöltés: 2024. augusztus 11.)

A **NER**-t megszüntetni
kell, nem pedig
élni benne!

A magyar vegyipar helyzete 2024-ben

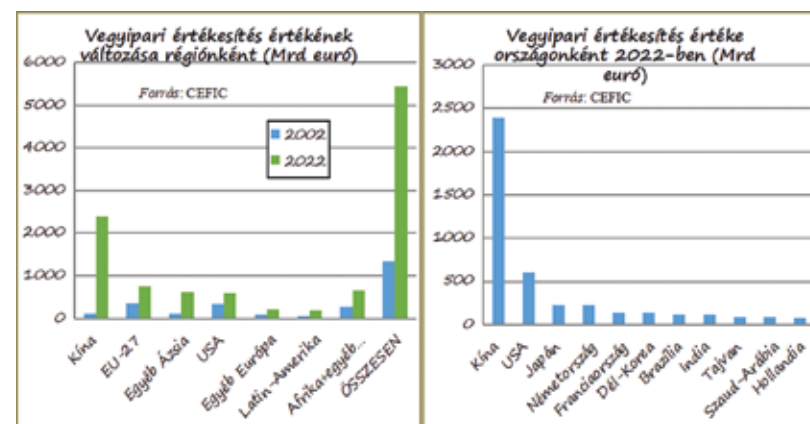

1.

Főbb nemzetközi tendenciák

1.1. Főbb nemzetközi tendenciák a világ és Európa vegyiparában¹

Az elmúlt pár évtized során az EU globális vegyipari súlya lassan, de szinte megállás nélkül csökkent. Az értékesítés összértékét tekintve korábbi vezető szerepét elveszítve folyamatosan a második helyet foglalta el Kína mögött a régiók versenyében. A European Chemical Industry Council (CEFIC) 2023-ban kiadott jelentése szerint² 2022-ben az EU-értékesítésnek a globális értékesítésben való súlya mindössze 14%-os volt, szemben a tíz évvel ezelőtti 17,1%-kal. Igaz, hogy a folytatódó robbanásszerű kínai fejlődés mögött is részben európai (és más fejlett térségbeli) vegyipari cégek állnak, ennyiben tehát a fejlett térségeknek az értékesítési adatokból kiolvasható dominanciavesztése csak viszonylagos. De a külföldről érkezett cégek súlya a kínai vegyiparban az idő előrehaladtával lassan mérséklődik.

1.1. ábra: A főbb nemzetközi régiók és országok vegyiparának értékesítése

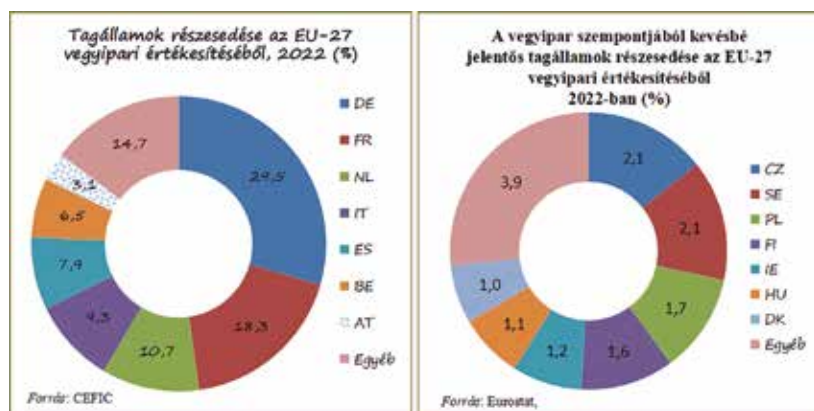
Országokénti bontásban az Egyesült Államok foglalja el a második helyet Kína mögött, a harmadik pedig fej-fej mellett Japán és Németország osztozik a világerőértékesítés 4,1%-ával, az ötödik helyen pedig Franciaország áll, a világerőértékesítés 2,6%-ával.

¹ Jelen fejezet nagy részében leírtak – hacsak külön nem jelezzük – a szűk értelemben vett vegyiparra, vagyis a TEÁOR 20-as „vegyi anyag, termék gyártása” ágazatra vonatkoznak.

² Facts and Figures 2023

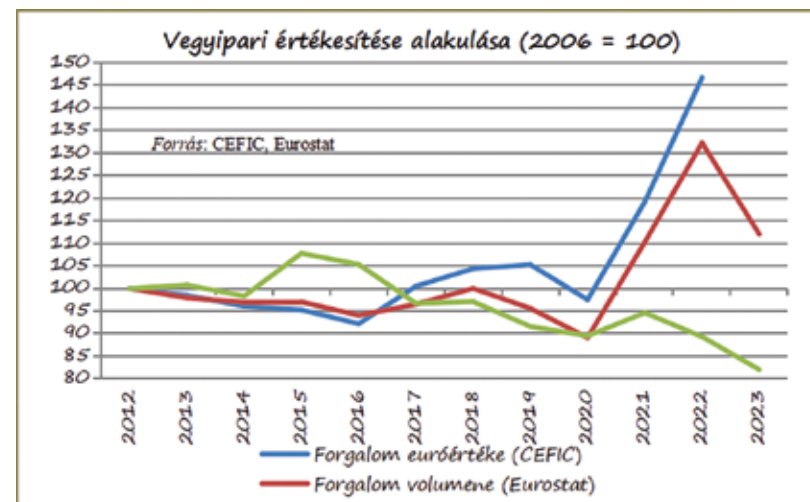
1. Főbb nemzetközi tendenciák

Az Európai Unió, az egyik legfontosabb globális vegyipari csomóponton belül a vegyipar földrajzilag viszonylag koncentrált: 2022-ben a teljes uniós értékesítés mintegy 85%-a hét országhoz – mintegy kétharmada pedig négy országhoz – volt kapcsolható, jórészt ugyanazokhoz, amelyek a feldolgozóiparban is domináns pozíciót foglalnak el. Ezen belül Németország közel 30%-os részesedését Franciaország és Hollandia követi, az előbbi részesedése a német részesedés közel kétharmadát, az utóbbié pedig valamivel több mint egyharmadát teszi ki. Magyarország a kevésbé jelentős vegyipari termelők közé tartozik: nagyjából 1%-os részesedéssel, némileg lemaradva Lengyelországtól, és még inkább Csehországtól.

1.2. ábra: EU-tagállamok részesedése a vegyipar értékesítéséből

Miközben az uniós vegyipari értékesítés globális súlya csökken, az értékesítés euróértéke hozzávetőleg stagnált 2020-ig, majd megugrott a rákövetkező két évben. Az értékesítés volumenének trendje enyhén csökkenő volt 2020-ig, és ugyanez igaz a vegyipari termelés volumenére. Ám miközben 2021-2023-ban az értékesítés volumene is megugrott, a termelés különös módon tovább csökkent, az Eurostat által közölt iparstatisztikai adatok szerint.

1.3. ábra: szűk vegyipar értékesítése és termelése az EU-27-ben, érték és volumen (2012 = 100)

A vegyipari termelés és értékesítés dinamikájának ez a szétválása az EU-tagállamok többségében megfigyelhető, köztük a vegyipar szempontjából legfontosabb hét tagállamban is. (Magyarország esetében viszont nem.)

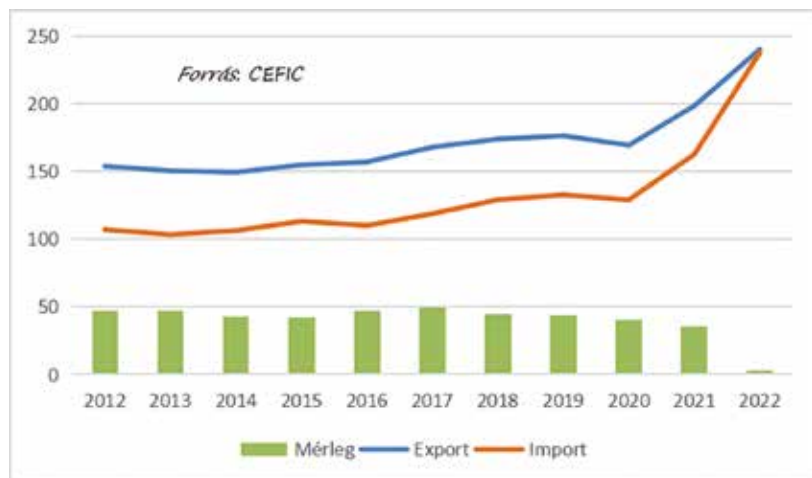
A termelés volumene 2023-ban kb. 13%-kal alacsonyabb volt az EU-ban, mint 2012-ben.

A képet tovább árnyalja viszont, hogy a CEFIC szerint a vegyipari hozzáadott érték ugyanakkor viszonylag kedvezően alakult az elmúlt évtized folyamán: az euróban mért hozzáadott érték 77%-kal volt magasabb 2022-ben, mint 2012-ben. A volumennövekedés ennél bizonyosan sokkal mérsékelt volt, hiszen az EU-n (is) végigsöprő inflációs hullám felfelé torzítja a nominális értéknövekedést. Az Eurostat GDP-statisztikájának hiányos adatai alapján az uniós vegyipar hozzáadott értékének reálnövekedése durván 15%-osra becsülhető 2012 és 2022 között, úgy, hogy 2022-ben csökkenésre került sor (és tovább csökkenhetett 2023-ban).

Az EU számára a vegyipari külkereskedelem évről évre többletet termel, és sokáig az EU volt az egyetlen globális piaci szereplő, amelynek az összes többi nagy régióval szemben többlete van a vegyipari termékek külkereskedel-

1. Főbb nemzetközi tendenciák

mében. 2022-ben azonban az EU vegyiparának a külvilággal szemben fennálló külkereskedelmi többlete minimálisra zsugorodott a CEFIC által közölt adatok szerint: noha az export az értékesítéssel párhuzamosan emelkedett 2021-2022-ben, ezt az import gyorsabb bővülése kísérte.

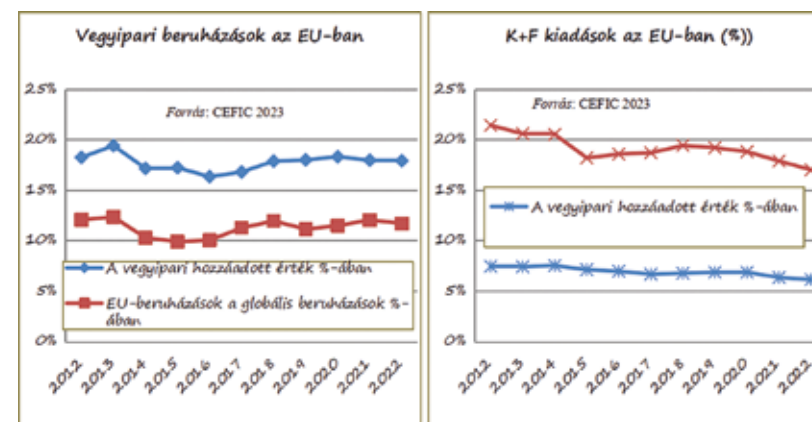
1.4. ábra: Az EU-nak az EU-n kívülre irányuló exportja, onnan érkező importja és külkereskedelmi többlete 2014-2023-ban (Mrd euró)

Ennek következtében, habár az EU vegyiparának még mindig többlete volt az EU-n kívüli Európa, továbbá az amerikai és afrikai kontinens viszonylatában, a Kínával és a Kínán kívüli Ázsiával folytatott külkereskedelme immár deficitese. Ez a petrokemikáliáknál mutatkozó növekvő hiánynak tudható be elsősorban. Vagyis az orosz olajról és gázzal való leválás okozta többletköltség 2022-ben szinte lenullázta a vegyipar külkereskedelmi többletét. A CEFIC egy idén megjelent kiadványa³ megjegyzi, hogy 2013 és 2023 között közel 10%-ponttal nőtt az uniós vegyipari felhasználásban az EU-n kívülről (ezen belül Kínából) érkező import aránya.

Miközben az EU globális vegyipari pozíciói még mindig viszonylag erősek, az ágazati trend még akkor sem különösen kedvező, ha a bruttó termelés helyett a hozzáadott érték valamivel biztatóbb alakulását tartjuk szem előtt.

Egyes feltörekvő gazdaságokban (mindenekelőtt Kínában) a növekedés jóval markánsabb. Kérdés, hogy a továbbiakban tud-e majd bővülni az európai vegyipar, különös tekintettel arra, hogy az ágazat energiaigényes, miközben az energiaköltségek megugrottak, továbbá a megdrágult szénhidrogének nemcsak energiaforrásként, hanem nyersanyag gyanánt is kulcsfontosságúak a vegyiparban. Utóbbi vonatkozásában ugyanakkor a romlás nem elsősorban a CEFIC által közölt adatok szerint az egyik legfontosabb vegyipari alapanyag, az étén előállításában mutatkozó európai uniós relatív költséghátrány (az USA-val és a Közel-Kelettel szemben) nagyobb volt 2021-től kezdve, mint 2015-2020-ban, de kisebb, mint 2013-2014-ben.

2017-2022-ben nőtt a vegyipari beruházások euróértéke a megelőző öt évhez képest – ezen belül 2022-ben volt jelentős növekedés. Ám 2022-ben a nominális értéket már az infláció is növelte, vagyis a beruházási volumen bővülése szerényebb volt a nominális növekedésnél. Másrészt a beruházásoknak a hozzáadott értékhez viszonyított aránya nagyjából változatlan maradt 2012 és 2022 között. A beruházási érték dinamikáját a fontosabb versenytársakéhoz viszonyítva azt látjuk, hogy 2012 és 2022 között az ütem magasabb volt, mint az észak-amerikai NAFTA-országokban, illetőleg Dél-Koreában, viszont elmaradt a Kínában, illetőleg Ázsia egészében mért növekedési ütemtől, sőt a világlátlagtól is. Az EU-27 részesedése a világszintű vegyipari beruházásokban mintegy 12% volt 2022-ben, vagyis lényegében azonos a 2012-es szinttel.

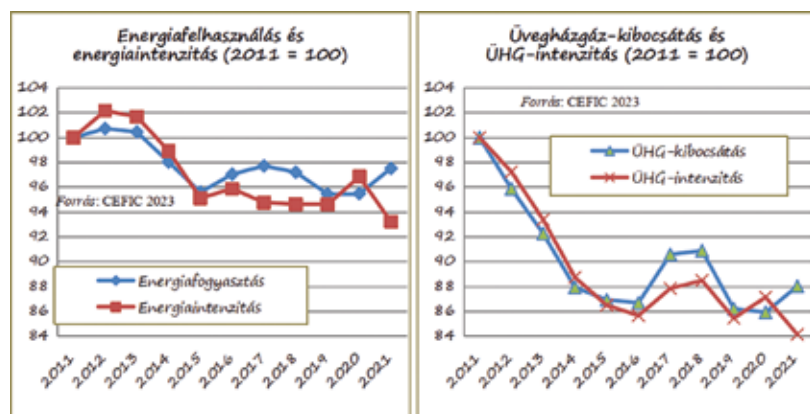
1.5. ábra: Az EU-27 vegyiparának beruházási és K+F kiadásai

³ Chemical Monthly Report, April 2024

1. Főbb nemzetközi tendenciák

Valamivel kedvezőtlenebb a kép az Európai Unió vegyiparának K+F kiadásait illetően. E kiadásoknak az ágazati hozzáadott értékhez viszonyított aránya körülbelül 2014-ig viszonylag stabil volt, ezt követően azonban kitarítón (bár nagyon lassan) csökkent. 2022-ben az arány 6,2%-os volt, szemben a 2012. évi 7,5%-kal. Ha a K+F kiadások euróértékét nézzük, 2013-tól kezdve az EU kiadási szintje már nem csak a kiadásait szinte folyamatosan növelő Kínától, hanem az Egyesült Államokban mért szerényebb értéktől is elmarad. Az EU vegyipari K+F kiadásainak a globális vegyipari K+F kiadásokban való részesedése szinten csökkenő tendenciájú: a 2012. évi 21,4%-hoz képest 2022-ben már csak 17%-os volt, (A kínai részesedés eközben 34% volt 2022-ben.)

A vegyipari beruházásoknál és K+F kiadásoknál látható – nem egyértelműen biztató – tendenciák már csak azért is különös figyelmet érdemelnek, mert az uniós vegyipar eleve problémás költség-versenyképességét, az olcsó orosz szénhidrogén-importról való leválás biztosan nem javítja, továbbá a zöld átállással kapcsolatos kihívások a vegyipart különösen erőteljesen érintik. E kihívások megoldásához alighanem masszív beruházásokra és innovációra lesz (lenne) szükség. A jelenlegi szintek szemlátomást nem elégségesek az áttöréshez: ezt sugallja az a tény, hogy durván 2015-től kezdve a vegyipar energiafogyasztásával és üvegházgáz-kibocsátásával kapcsolatos korábbi javuló trend megszakadt, és egyhelyben való toporgásnak adta át a helyét.

1.6. ábra: Az EU-27 vegyiparának energiafelhasználása és üvegházgáz-kibocsátása

1.2. A világti energiárak alakulása

A vegyipar szempontjából alapvető fontosságú, hogy hogyan alakul az energiapiac, az energia-árak, illetve mennyire stabil a kínálat, milyen kockázatok várhatók. A COVID-19 pandémia óta jelentős ingadozások figyelhetők meg az energiapiacokon.

1.7. ábra: A globális energiaárindex alakulása

A COVID-19 okozta gazdasági összeomlás hatására az energiárak is a mélybe zuhantak, hiszen az ipari termelés szinte leállt, és a kereslet is világszerte minimálisra csökkent. Így nem meglepő, hogy a globális energiaárindex 2020 áprilisában a 2010. évének csupán a 31%-án állt. A lockdownt követő először gyors, majd lassuló gazdasági élénkülés az energiakeresletet és az árakat is elindította felfelé, majd az orosz-ukrán konfliktus kitörése és eszkalálódása, az energiahianytól való félelem megjelenése az egekig vitte fel az energiahordozók árát. Így 2022 augusztusában a globális energiaárindex 71,5 ponttal haladta meg a 2010. évi szintet, és több mint ötszöröse volt a 2020 áprilisi szintnek. Azóta számos országban megindult az orosz energiahordozóktól való leszakadás, így az energiárak – ingadozásoktól terhes – normalizálódása figyelhető meg, de egy magasabb szinten, mint a 2010. évi átlag.

A nem energiahordozók esetében is hasonló trend volt megfigyelhető, de a kiugrások összességében kisebbek maradtak. Ugyanakkor bizonyos nem energiahordozó nyersanyagok esetében (műtrágya, egyes színesfémek, arany) jelentős ingadozások voltak megfigyelhetők, és az árak a korábbiaknál magasabb szinten mozognak jelenleg is.

A nyersolajár alakulása a korábbiakban elmondottakhoz hasonló pályát írt le. 2020 áprilisában a tárolók csordultig voltak, s a kereslethiány és a gazdasági visszaesés következtében szinte ingyen lehetett olajhoz jutni. A COVID-ot követő gazdasági élénküléssel megindult az olajár felfelé, majd az orosz-ukrán konfliktus kitörésével itt is jelentős ár rally tanúi lehettünk, s a nyersolaj hordónkénti ára 2022 augusztusában 100 dollár fölé küszökölt. Az olajár azóta – jelentős ingadozásokkal ugyan – de magasabb szinten (71-95 dollár/hordó) mozog. Ugyan a konjunktúris élénkülés jelenleg lanyha, de a főbb olajtermelőországok kitermelés korlátozásai és a piaci bizonytalanságok magasabbra nyomják az árakat. A viszonylag mérsékelt kínai konjunktúra következtében a globális olajkereslet is mérsékelt lesz mind az idén, mind jövőre, ami az árakat is lefelé nyomja.⁴ A nemzetközi energia ügynökség, az IEA legfrissebb becslése szerint a kereslet akár napi 1 millió barrellel is csökkenhet mindkét évben. Az idén egyelőre 83 dollár körül mozog a nyersolaj átlagára, ami csak kicsivel magasabb, mint a tavalyi 82,4 dolláros éves átlag. Az utóbbi napokban újra bezuhant a nyersolaj ára, s 2010 decembere óta most esett először 70 dollár alá. Az esést a kereslettel kapcsolatos aggodalmak, illetve spekulatív eladások váltották ki, de ezek az ingadozások is jelzik, hogy nagy a bizonytalanság a piacon, s minden hírre érzékenyen reagálnak az árak.⁵

⁴ <https://www.iea.org/reports/oil-market-report-august-2024>

⁵ <https://www.portfolio.hu/uzlet/20240910/bezuhant-az-olaj-ara-708939>

1. Főbb nemzetközi tendenciák

1.8. ábra: A Brent nyersolajár alakulása

Azon országok esetében, amelyek továbbra is nagyobb mértékben függenek az orosz olajszállításoktól, az orosz-ukrán konfliktus elhúzódása, az orosz olajra kivetett szankciók hatása jelentős problémát, ellátási bizonytalanságot és plusz költségeket jelent. Mivel júniusban kiderült, hogy az orosz szankciók miatt leállt az orosz Lukoil Ukrajnán keresztüli olajszállítása a Mol felé, az ellátási bizonytalanságokkal kapcsolatos félelmek megerősödtek. Magyarország és Szlovákia szempontjából átmeneti enyhülést jelent, hogy a Mol megállapodásokat kötött kőolajszállítókkal és csővezeték-üzemeltetőkkel a kőolaj folyamatos szállításának biztosítására a Barátság kőolajvezetékén Oroszországból, Fehéroroszországon és Ukrajnán keresztül, Magyarországra és Szlovákiába. A megoldás megvalósítási módja az, hogy a Mol az érintett kőolaj-mennyiségek tulajdonjogát szeptember 9-től a fehérorosz-ukrán határon veszi át.⁶ Ezek a megállapodások a jelenlegi konfliktusos helyzetben azonban törékenynek bizonyulhatnak.

⁶ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20240909/itt-a-bejelentes-megallapodott-az-oroszorszagbol-szarmazo-kolaj-szallitasarol-a-mol-708695>

1.9. ábra: Az európai gázárak alakulása

2.

Vegyipari termelés és értékesítés

2.1. A vegyipar helye a magyar feldolgozóipar termelésében

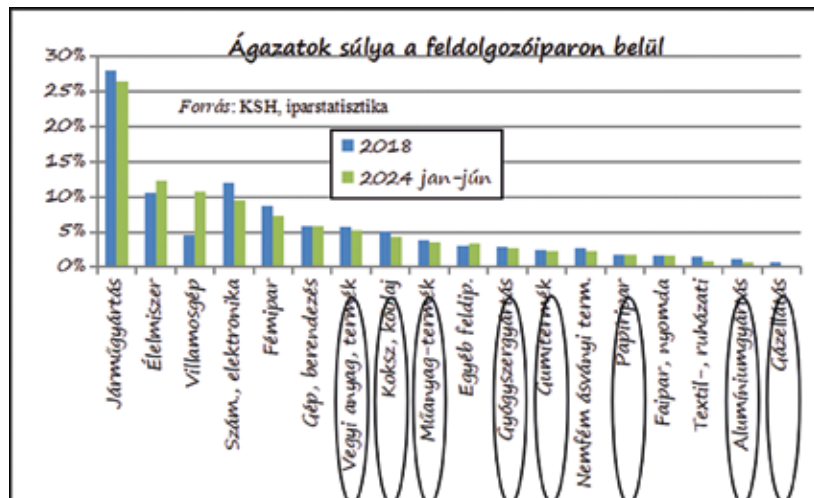
A vegyiparnak többféle meghatározása létezik. A legszűkebb értelmezés kizárólag a „Vegyí anyagok és termékek gyártását” (TEÁOR 08' osztályozás szerinti 20 ágat) foglalja magában. Ebben a kiadványban egy szélesebb körű meghatározást alkalmazunk: a gyógyszergyártást (TEÁOR 21), illetőleg a gumi- TEÁOR 22.1) és műanyag-gyártást (TEÁOR 22.2) is a vegyipari csoportba tartozónak tekintjük. Ezenfelül – mint vegyiparhoz kapcsolódó ágazatokat – e tanulmányba bevonjuk a papírgyártást (TEÁOR 17), a kokszyártást és kőolaj-feldolgozást (TEÁOR 19), valamint az alumíniumgyártást (TEÁOR 24.42) és a gázellátást (TEÁOR 35.2),

A 4 szorosabban vett vegyipari ág termelésének együttes részesedése a feldolgozóipar termelésén belül 2024 első félévében 13,8%-ot tett ki. Ez némi térvessztést jelent 2018-as állapothoz képest, de a vegyipari komplexum így is a második helyen áll a feldolgozóiparon belül, a gépkocsigyártás után.

Ha ehhez hozzávesszük a másik három vegyipari kötődésű és feldolgozóiparba sorolt ágazatot (a kisméretű gázellátás alágazat nem része a feldolgozóiparnak), akkor már érdemibb részesedéscsökkenést láthatunk – a 2018-as 22,7%-ról a 2024 első felében mért 20,6%-ra. Ezt elsősorban, de nem kizárólag a kokszy- és kőolajágazat részesedésének mérséklődése idézte elő.

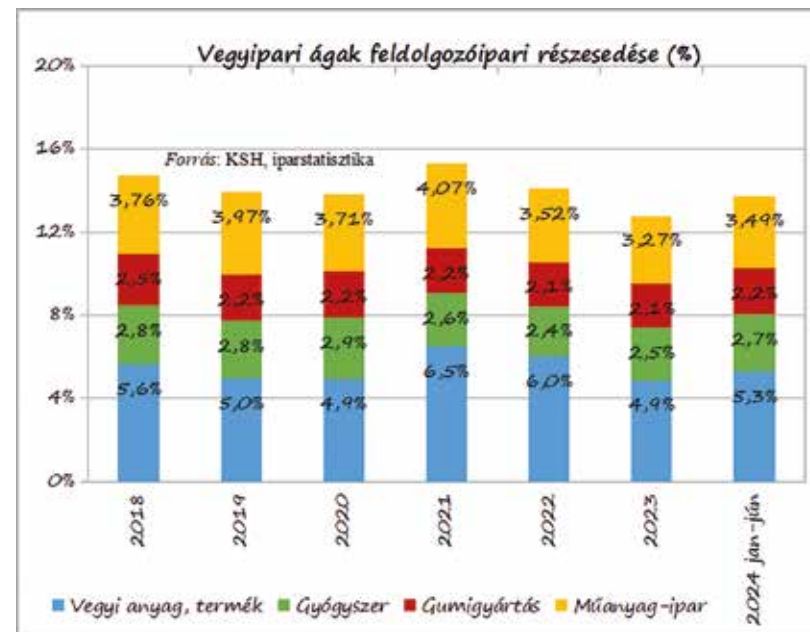
2. Vegyipari termelés és értékesítés

Külön-külön a vegyipari ágak a feldolgozóipari termelésen belüli részesedése durván 1 és 5% között szóródik. 2013 óta a részesedés a papíripar kivételével az összes vizsgált ágazatban csökkent valamelyest. (2.1. ábra)

2.1. ábra. A vegyipari ágazatok súlya a feldolgozóiparban

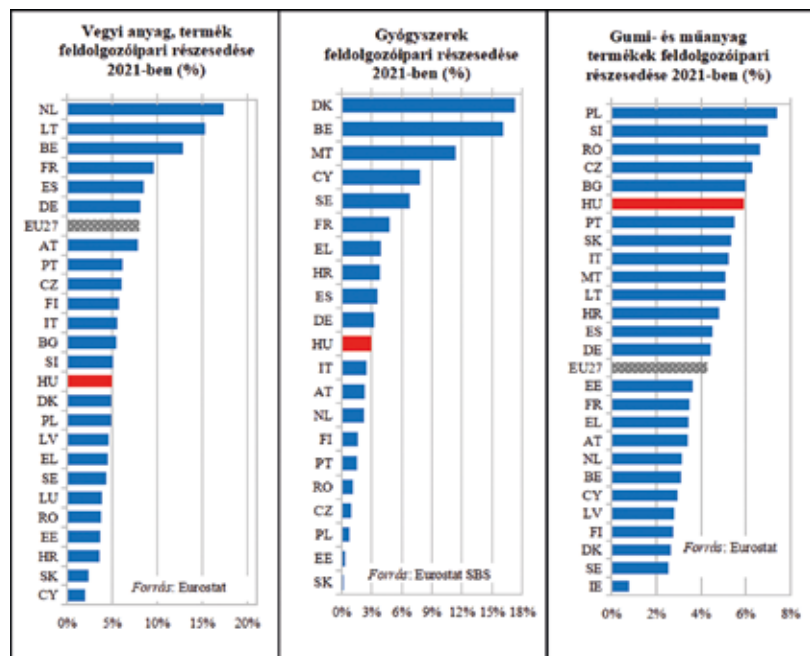
Ahogy a 2.2. ábrán látható, a négy szorosabban vegyipari jellegű terület esetében a részesedéscsökkenés mértéke a 0,5 százalékpontot sem éri el, ugyanakkor a szűk vegyiparban nem sokkal marad el attól.

2.2. ábra: A vegyipari ágak feldolgozóipari részesedése

A fenti részesedésekkel a vegyipari ágak relatív súlya alapján európai uniós összevetésben a magyar helyezés némileg romlott a szűk vegyiparban és a gyógyszeriparban, miután az elmúlt években uniós szinten a vegyipari ágak részesedése még nőni tudott, ellentétben Magyarországgal.

2. Vegyipari termelés és értékesítés

2.3.ábra: A vegyipari ágazatok feldolgozóipari súlya az európai országokban

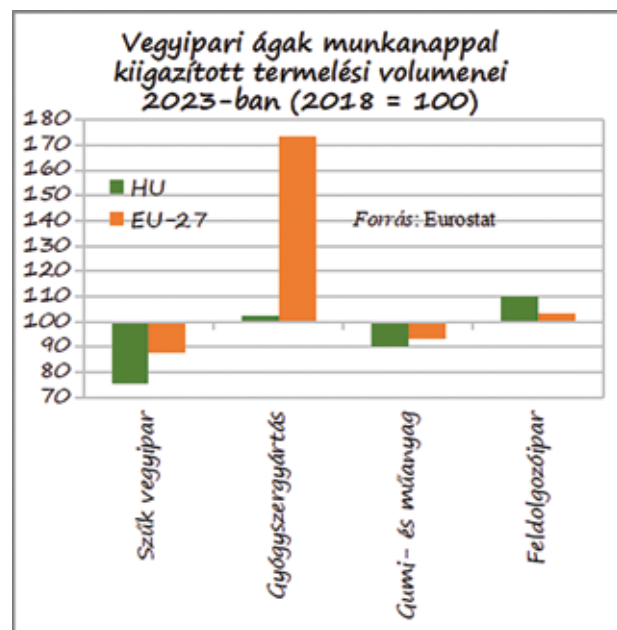
Így aztán, miközben 2017-ben a szűk vegyipari részesedést csak egy kelet-európai tagállam (Litvánia) részesedése múlta felül, addig 2021-ben – a jelenleg elérhető legfrissebb adat szerint – a szűk vegyiparban már négy régiós országban volt magasabb az ágazat feldolgozóipari részesedése, mint Magyarországon (2.3. ábra). A vegyi termékek gyártásának 5%-os részesedésével Magyarország az EU-országok között immár nem a középmezőny élvonalában, hanem a gyengébbik felében helyezkedik el. A magyar helyezés a tudásintenzív és magas hozzáadott értéket termelő gyógyszeripar esetében is romlott – a felső harmad helyett 2021-ben már a rangsor közepére csúsztuk vissza. Ez nem örömteli hír, habár még 2021-ben is igaz volt, hogy a kelet-európai tagállamok között csak Magyarország és Horvátország gyógyszeripara képviselt említésre méltó súlyt a feldolgozóiparon belül.

Ugyanakkor a gumi- és műanyagipar relatív súlya alapján Magyarország továbbra is közel van az uniós élmezőnyhöz. Figyelemre méltó, hogy a gumi- és műanyag termékek gyártásában az ágazat feldolgozóiparon belüli arányát tekintve a hat első helyet kelet-európai új tagállamok foglalják el, elsősorban a letelepedett külföldi vállalatoknak köszönhetően.

2.2. A vegyipari ágak dinamikája

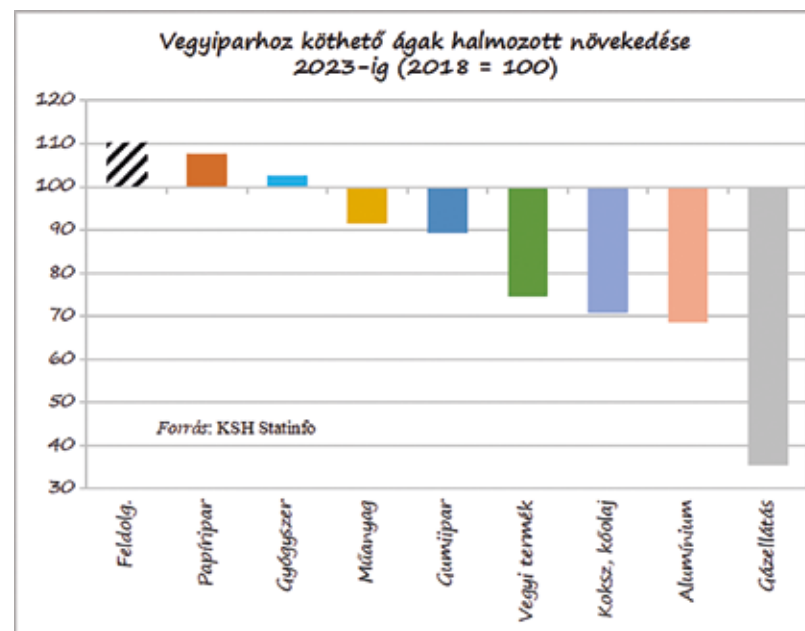
Míg 2014 és 2018 között a magyarországi vegyipari ágak – és általában a feldolgozóipar – növekedési teljesítménye többnyire aránylag jól alakult az EU átlagával összevetve, a 2018 óta eltelt időszak egészen más képet mutat. Az Eurostat szerint a szűk vegyipar és a gumi- és műanyagipar valamivel meredekebben csökkent 2018 és 2023 között, mint az EU egészében, a gyógyszeripar pedig csak névleges növekedést tudott elérni, szemben az EU erőteljes – és a gazdaságok több mint felére kiterjedő – bővülésével.

2.4. ábra: A vegyipari ágazatok termelési volumene Magyarországon és az EU-ban

Az EU-hoz képest gyengébb növekedési teljesítmény a vegyipari ágakban azért is figyelemre méltó, mert a feldolgozóipar egésze 2023-ig bezárólag még képes volt felülmúlni az uniós feldolgozóipar dinamikáját, ha nem is drasztikusan.

Ha a termelési volumen változását az összes, vizsgálatba bevont ágazatnál szemügyre vesszük – immár KSH-adatok alapján – látható, hogy valamennyi ágazat halmozott növekedési teljesítménye elmaradt a feldolgozóiparétól. A papíripar és a gyógyszeripar kismértékű bővülése mellett mindenütt visszaesést látunk, ráadásul a visszaesés mértéke mindenütt, még a műanyagipar esetében is számottevő.

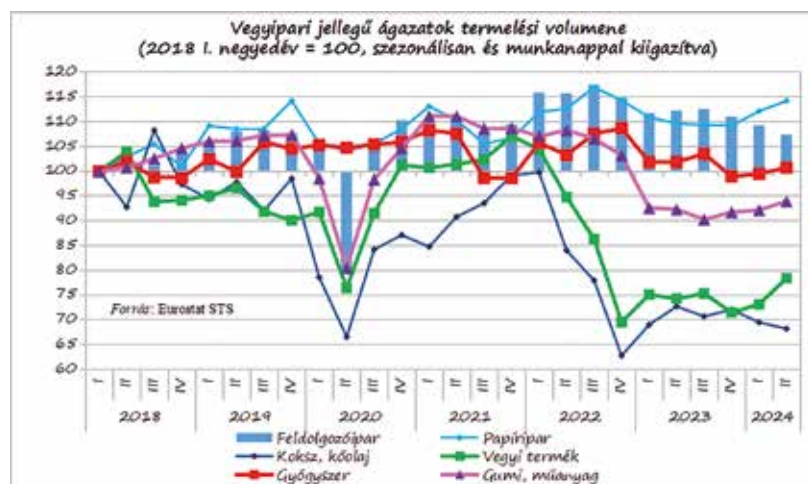
2.5. ábra: A vegyipari ágazatok halmozott növekedése

De igazán drasztikus mértékben egyrészt a szűk vegyiparban, másrészt a kősz- és kőolajágazatban, valamint a kisebb súlyú alumíniumipar és gázellátás esetében zsugorodott a kibocsátás.

Ha a vegyipari jellegű ágak esetében az idei első félévet is magában foglaló idősort szemügyre vesszük (az ehhez szükséges fixbázisú adatok csak a kétszámjegyes TEÁOR-ágazatokra áll rendelkezésre, így a gumiiparra és a műanyagiparra nézve külön-külön nem, csak összevontan), kiderül, hogy a szűk vegyipar mélyrepülése már 2021 végén megkezdődött, és 2022-ben súlyosbodott, míg a gumi- és műanyagipar termelési volumene 2022 végén

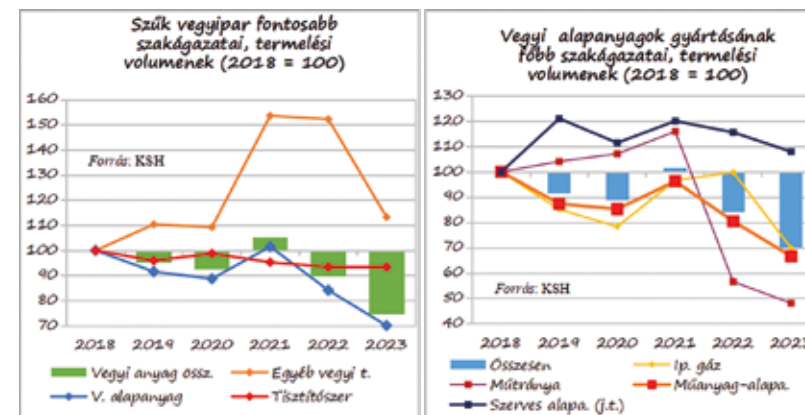
2. Vegyipari termelés és értékesítés

esett a 2018-as szint alá. A koks- és kőolajágazat visszaesése 2022 elején kezdődött. A gyógyszeripart és a papíripart kivéve a vegyipari ágakban előbb kezdődött a hanyatlás, mint a feldolgozóiparban, mivel az utóbbi esetében a növekedést egy darabig még fenntartotta az autó- és akkumulátoripar bővülése. Az idei első két negyedév adatai alapján fellendülésről nem, csupán a mélypontról való elmozdulásról beszélhetünk. A nemzetközi keresleti viszonyok fényében a rövidtávú kilátások sem az ipar egészét, sem a vegyipari ágakat tekintve nem túlságosan biztatóak.

2.6. ábra: Vegyipari ágazatok kibocsátásának alakulása 2024 közepéig

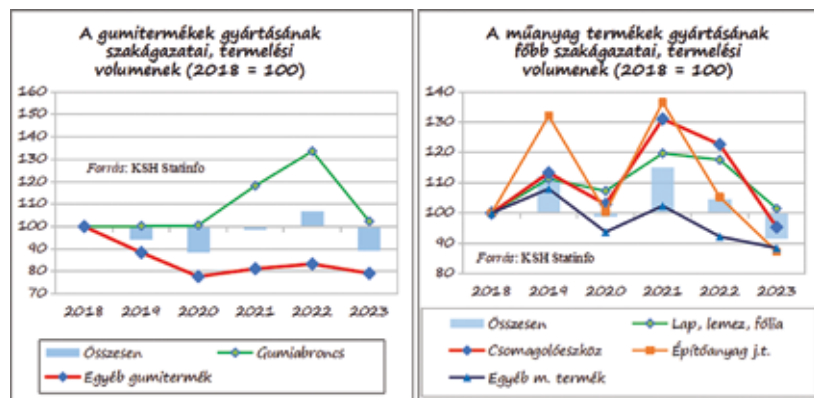
A továbbiakban a vegyipari ágak növekedési teljesítményét szakágazati bontásban is szemügyre vesszük. A szűk vegyipar esetében mindenképp fontos körülmény, hogy a vegyi anyag és termékek gyártásának 80-85%-át egy alágazat, a vegyi alapanyag gyártása teszi ki. A vegyi alapanyagok gyártásának közel egyhelyben toporgása 2021-ig, majd mélyrepülése 2022 után meghatározó volt az egész szakág termelésének alakulása szempontjából. Ahogy az a 2.7. számú baloldali ábrából látható, a jóval kisebb súlyú tisztítószerek gyártásánál nem voltak hektikus mozgások, de az általános tendencia enyhén negatív volt. A nagyjából azonos súlyú egyéb vegyi termékek szakágazat termelése megugrott 2021-ben, de ez csak szerény mértékben tudta befolyásolni a teljes szakág dinamikát.

2.7. ábra: Vegyi anyag és termék gyártása

A jobb oldali ábrából kivehető, hogy a vegyi alapanyagok halmozott növekedési teljesítményét alapvetően a domináns szakágazat, a műanyag-alapanyagok gyártása mozgatja. A 2022-2023-as visszaesés tehát inkább ez a szakágazat áll, mint a műtrágyagyártás nagy visszhangot keltett kálváriája és (az ábrán jól látható) bezuhanása.

A gumiiparban épp 2018-ban ért véget egy fellendülési periódus, amely az autóiipari felfutáshoz kapcsolódott. Ezt követően a gumiipar trendje alapvetően stagnált, de ezen belül elsősorban nem a gumibroncs-ágazat, hanem az egyéb gumitermék gyártása szenvedett el visszaesést. A gumibroncs-gyártás átmenetileg még nőni is tudott 2021-2022-ben, ám ezt 2023-ban a kibocsátás visszaesése követte a kiinduló szintre.

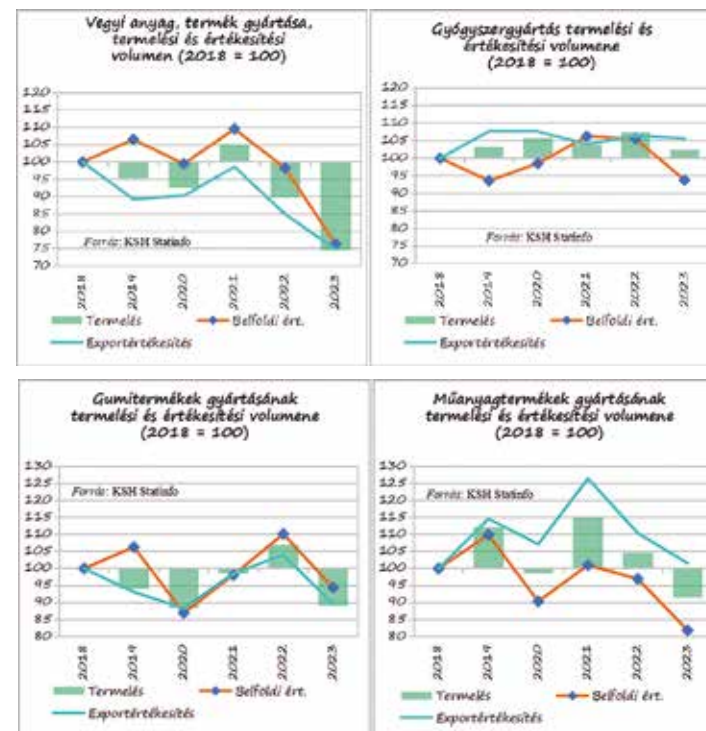

2.8.ábra: Gumi- és műanyag termékek gyártása

A műanyagipar fontosabb szakágazatai meglehetősen divergálóan mozogtak 2018-at követően: habár a legnagyobb (40-50%-os) súllyal bíró szakágazatnak, az egyéb műanyag termék gyártásának az általános trendje csökkenő volt, ezt éveken keresztül ellensúlyozni tudta a másik három (kisebb, de számottevő részesedéssel) szakágazat kedvezőbb alakulása. Ez utóbbiak is stagnálásba vagy csökkenésbe fordultak 2023-ban, így ebben az évben már a teljes műanyagipari kibocsátás is a 2018-as szint alá süllyedt.

Az export jobbra már nem a növekedést, hanem a visszaesést gerjeszti

A magyar feldolgozóipar egészéhez hasonlóan a vegyipari kötődésű ágak mindegyikében – a kocszgyártás és kőolajfeldolgozás, illetőleg a gázágazat kivételével – az exportértékesítés értéke kisebb-nagyobb mértékben meghaladja a belföldi értékesítését. A négy szorosabban vegyipari ágazat közül ez a legnagyobb mértékben a gumiiparra igaz, így itt az export ingadozásai – visszaesés 2019-2020-ban, majd átmeneti felpattanás után újabb esés 2023-ban – lényegében megszabta az ágazat teljesítményének alakulását.

2.9. ábra: Belföldi és export értékesítés

A szintén erősen exportorientált gyógyszeripar dinamikáját is jobbra az export – nem túl erős – alakulása szabja meg, habár az elmúlt öt évben kétszer – 2019-ben és 2023-ban – a belföldi kereslet jelentős visszaesése érezhető hatást tudott gyakorolni az össztermelés növekedésére.

A szűk vegyipar és főleg a műanyagipar esetében a belföldi értékesítés súlya számottevőbb. Az előbbinél alapvetően az export kedvezőtlen alakulása húzta le az ágazat teljesítményét, míg a belföldi értékesítés az első három évből kettőben még nőni tudott. Ez utóbbinak köszönhető, hogy az ágazat mélyrepülése igazából csak 2022-ben kezdődött meg. Ám 2023-ra már a belföldi értékesítés drasztikusan beesett. A műanyagiparban fordítva, a 2021-ig még trendszerűen növekvő teljesítményt főként az export húzta, és az ezt követő két évben végbe ment zsugorodás ellenére az exportértékesítés szintje 2023-ban is a 2018-as szint felett maradt. Vagyis az elmúlt öt év halmozott műanyagipari visszaesése a belföldi értékesítés meredek csökkenésének tudható be.

3.

A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

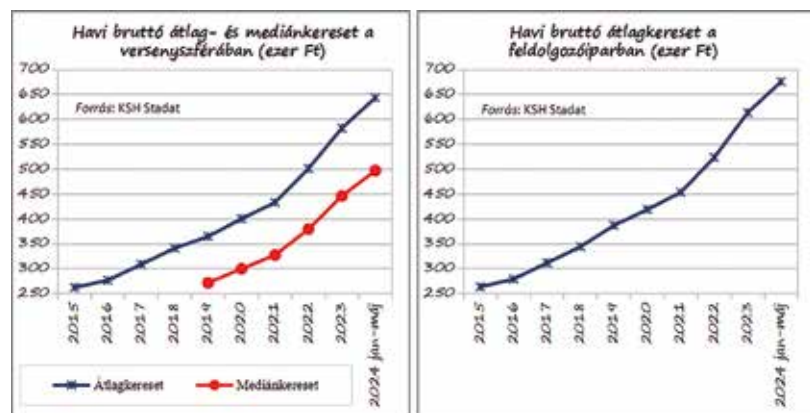
3.1. A bérek alakulása a versenyszektorban és a feldolgozóiparban

Amint azt a 2. fejezetben láthattuk, a 2019-2023-as időszak megrázkódásai közepette a magyar feldolgozóipar erős ingadozásokat, összességében pedig csak néhány százalékos halmozott növekedést produkált, a vegyipari ágak teljesítménye pedig ennél is lényegesen kedvezőtlenebbül alakult. Ennek fényében az a tény, hogy a nemzetgazdasági és a feldolgozóipari nettó átlagkeresetek reálértéke egyaránt mintegy 18%-kal nőtt 2019 és 2023 között (2018. évi bázison), meglehetősen jó eredménynek számít, noha önmagában véve nem éppen elsőprő.

Ha a vizsgált időszakhoz hozzászámítjuk a 2024-es év első öt hónapját, akkor azt látjuk, hogy a havi bruttó nominális keresetek mintegy 98%-kal (reálértéküket tekintve pedig kb. 27%-kal) voltak magasabbak idén január-májusban, mint 2018 átlagában.¹ (2015-höz képest pedig nemzetgazdasági átlagban a halmozott nominális növekedés a 255%-ot is meghaladta.) A versenyszféra nominális halmozott bérnövekedése hasonló, 97%-os volt a szóban forgó öt év és öt hónap során, a feldolgozóiparé úgyszintén. Természetesen az utóbbi néhány évben végbement inflációs hullám miatt az impozánsnak tűnő nominális halmozott növekedés is viszonylag mérsékelt, 26-27%-os halmozott reálkereset-emelkedést eredményezett. Megjegyzendő, hogy a versenyszféra mediánkeresete ennél gyorsabb ütemben emelkedett: reálértékét tekintve közel 34%-kal volt magasabb idén január-májusban, mint 2018-ban.

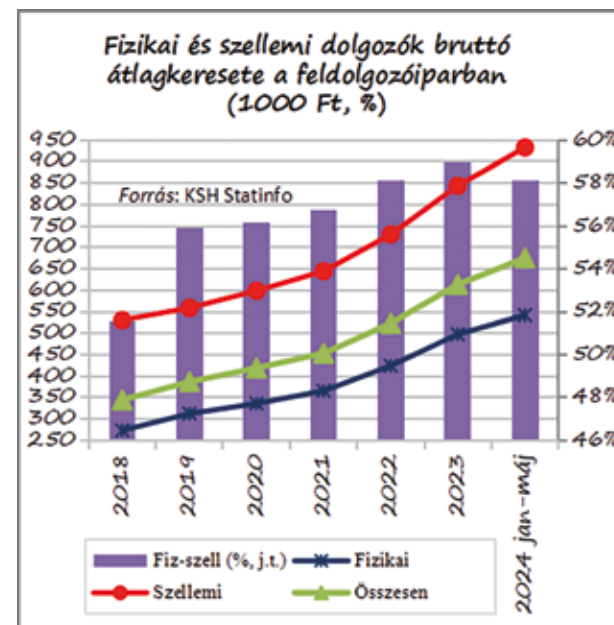
¹ 2018 és 2019 között a létszám- és kereseti adatok gyűjtésénél és hatókörénél módszertani váltásra került sor. Ezért az itt és a továbbiakban a növekedési ütemek tárgyalásánál nem a 2018. évre közölt nominális adatokra, hanem a 2018-ról 2019-re való növekedésre vonatkozó (elvből összehasonlítható) éves növekedési indexekre támaszkodunk.

3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

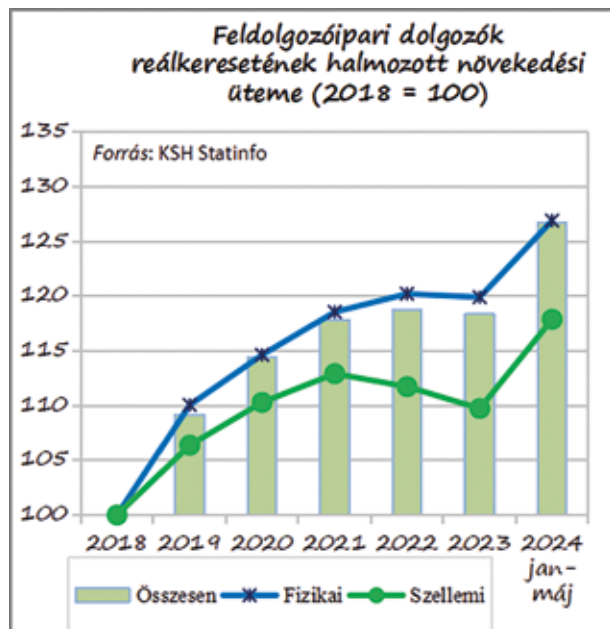
3.1. ábra: Bruttó keresetek a versenyszférában és a feldolgozóiparban

A feldolgozóiparon belül a fizikai és szellemi foglalkozásúak kereseteinek dinamikája közti eltérés a korábbiakhoz hasonlóan alakult az elmúlt öt-hat évben. A szellemi és fizikai foglalkozásúak forintban mért keresetei közti különbség nőtt, ahogy azt a 3.2. ábrán látható. A százalékos növekedést tekintve azonban továbbra is a fizikai foglalkozásúak járnak jobban – 2018 és 2024 első öt hónapja között a halmozott növekedés 97%-os volt, szemben a szellemi foglalkozásúak 84%-os bérnövekedésével. A fizikai foglalkozásúak keresetének lassú felzárkózása tehát folytatódott (az arányokat tekintve) a vizsgált időszak során, bár a szintkülönbség tetemes maradt.

3.2. ábra: Fizikai és szellemi dolgozók keresetei a feldolgozóiparban, illetve fizikai keresetek a szellemi keresetek százalékában

2023-ban a fizikai dolgozók átlagkeresete a szellemi dolgozók átlagkeresetének 59%-ára rúgott a versenyszféra átlagában. A felzárkózáshoz különösen 2022-ben hozzájárulhatott a minimálbér, illetve a garantált bérminimum erőteljes emelése. Másfelől a – mindenképp a szakmunkásoknál jelentkező – munkaerőhiány is a vizsgált időszak nagy részében jelentős maradt, és ez szintén hozzájárulhatott a fizikai dolgozók kereseti szintjének gyorsabb százalékos emelkedéséhez. 2024 első öt hónapjában a tendencia megfordult – ez összefügghet azzal, hogy a feldolgozóiparban a fizikai dolgozók létszámát gyorsuló ütemben csökkentik, miközben a szellemiek létszáma gyorsuló ütemben bővül.

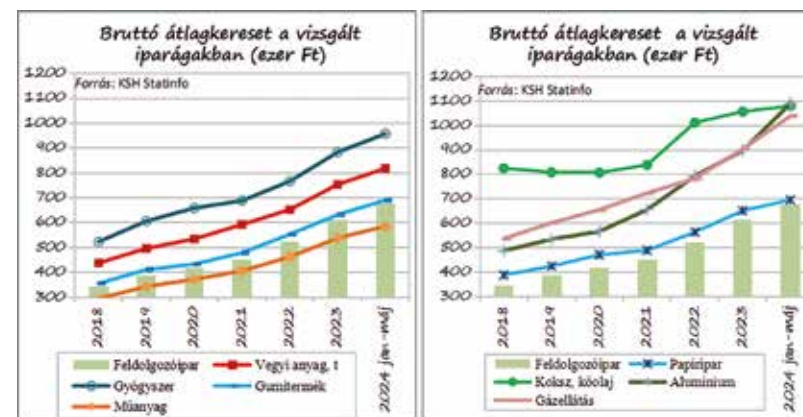

3.3. ábra: Teljes foglalkoztatásban dolgozó feldolgozóipari alkalmazottak reálkereseteinek halmozott, 2019-2024

Említettük, hogy a feldolgozóipar halmozott nominális bérnövekedése (mintegy 97%) közel 27%-os reálnövekedést jelent. A bővülés szerény üteme annak a következménye, hogy 2021-et követő két évben lényegében stagnáltak a reálkeresetek a feldolgozóiparban. Ezen belül a szellemi dolgozók reálkeresete kifejezetten csökkent 2022-2023-ban – vagyis nem csak 2023-ban, a széles körű reálkereset-esés évében, hanem már az azt megelőző évben is.

3.2 Béralakulás a kiemelt ágazatokban

A tanulmányunkban egyrészt a vegyipari jellegű ipari ágazatokat, alágazatokat és szakágazatokat – szűk vegyipar (vegyszer, termék gyártása), gyógyszeripar, gumiipar és műanyagipar – másrészt néhány vegyiparhoz szintén kapcsolódó ágazatot (kokszyártás és olajfeldolgozás, papíripar, alumíniumgyártás, gázellátás) vizsgálunk. Ezek többségéről elmondható, hogy az átlagos bérszint kisebb-nagyobb mértékben folyamatosan meghaladja a feldolgozóipari átlagot.

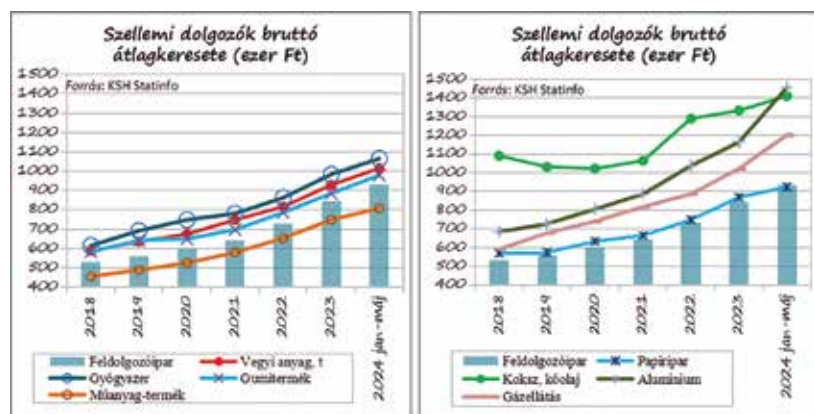

3.4 ábra: Bruttó átlagkeresetek a vegyipari ágakban (összes alkalmazott)

3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

Különösen igaz ez a koks- és olajágazatra, habár az idén felzárkózni látszik az alumíniumipar és a gázellátás is. Elvben szezonális hatások is közrejátszhattak, bár az év/éves növekedési indexek alapján ez nem túl valószínű.² A műanyagipar átlagos bérszintje alatta marad a feldolgozóipari átlagnak – de a gumiipari és a papíripari átlagkereset is csak kevésfelül jár a feldolgozóipari átlagszintet.

Mindez nagyjából külön-külön elmondható a fizikai és a szellemi keresetek átlagszintjére is. De idekíváncsodik néhány megjegyzés. Egyrészt a műanyagipar kereseti szintjének a feldolgozóipari átlagtól való elmaradása a szellemi dolgozók esetében markánsabb, mint a fizikai dolgozók esetében. 2024 első öt hónapjában az ágazatban a szellemi dolgozók kereseti szintje 13%-kal, a fizikai alkalmazottaké csak 9%-kal volt alacsonyabb, mint a feldolgozóipar egészében.

3.5 ábra: Szellemi alkalmazottak bruttó átlagkeresetei a vegyipari ágazatokban

Másrészt, a gumiipari, szűk vegyipari és gyógyszeripari kereseti szint között megfigyelhető markáns különbség jelentős részben a szellemi dolgozók eltérő számarányának a következménye. A fizikai, de még inkább a szellemi dolgozókat külön nézve azt találjuk, hogy a három ágazat kereseti szintje közti különbség a vizsgált évek többségében egyáltalán nem látványos. Csakhogy a szűk vegyiparban a szellemi dolgozók aránya magasabb, mint a gumiiparban, a gyógyszeriparban pedig magasabb, mint a szűk vegyiparban, ezért az összes alkalmazottra vonatkozó átlagszintek közti különbség kimondottan jelentős.

Továbbá, a vizsgált időszak első felében a gázellátásban az összes alkalmazottra vetített átlagkereseti szint magasabb, mint az alumínium-kohászatban, de ez is csak a szellemi dolgozók nagyobb részaránya miatt van így. Külön-külön nézve azonban az alumíniumipari kereseti szint a fizikai dolgozóknál hol durván megegyezik a gázellátás átlagával, hol pedig meg is haladja azt. A szellemi alkalmazottak esetében pedig az alumíniumipari keresetek szintje egyértelműen magasabb, mint a gázellátásban. Vagyis az összes alkalmazottra vetített átlagot a szellemi dolgozók magasabb aránya húzza felfelé a gáziparban az alumíniumiparhoz képest.

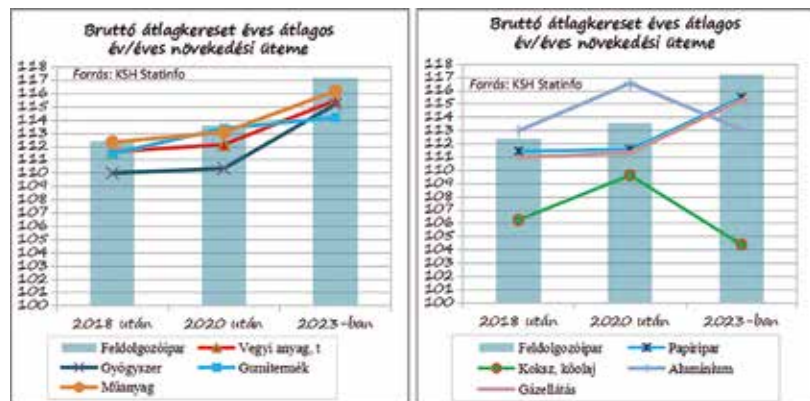
Miközben a bruttó keresetek átlagos szintjét illetően a vizsgált ágazatok helyzete (nem számítva a műanyagipart) továbbra sem kedvezőtlen – legalábbis a feldolgozóipari átlaghoz (illetőleg a versenyszféra átlagához) mérten – a keresetek növekedési ütemét illetően már a 2013-2018-as periódusban is, és az ezt követő öt évben is más volt a helyzet. 2018-as bázison számolva 2023-ig bezárólag a vizsgált ágazatok nagy többségénél az átlagos év/éves bérnövekedési ütem elmaradt a feldolgozóipar egészétől. Kivételt képez egyrészt a viszonylag alacsony bérszintű műanyagipar, ahol az átlagos növekedési ütem lényegében lépést tartott a feldolgozóiparral, ámbar ez az első néhány év jó kereseti dinamikájának köszönhető: 2020 után, vagyis a 2021-23-as időszak során, az átlagos keresetnövekedési ütem már itt is elmaradt a feldolgozóiparban mérttől.

Másrészt a magas kereseti szintet produkáló alumínium-kohászat átlagos keresetnövekedése meghaladta a feldolgozóiparét. Itt a 2020 után, azon belül is 2021-2022-ben mért kiugró kereseti dinamikák emelték meg az időszak átlagot.

² A kereseti szintek szezonális ingadozásának mértéke feldolgozóipari áganként eltér: Így az ágazatok többségében az első öt hónap bérszintje elmarad az éves átlagától, ámbar a vizsgált ágak közül ez épp a koks- és olajágazatra, a gázellátásra és az alumíniumgyártásra kevésbé jellemző. A szezonális hatás kiküszöbölése érdekében a 3.2. alfejezetben a 2024 első öt hónapjában végbement növekedést nem az első öt havi nominális kereseti szint és a 2023. évi átlagos kereseti szint összevetésével jellemezzük – mint ahogy azt az előző alfejezetben tettük – hanem az első öt havi év/éves (vagyis a 2023 első öt hónapjának átlagához képest mért) növekedési indexeket vesszük alapul.

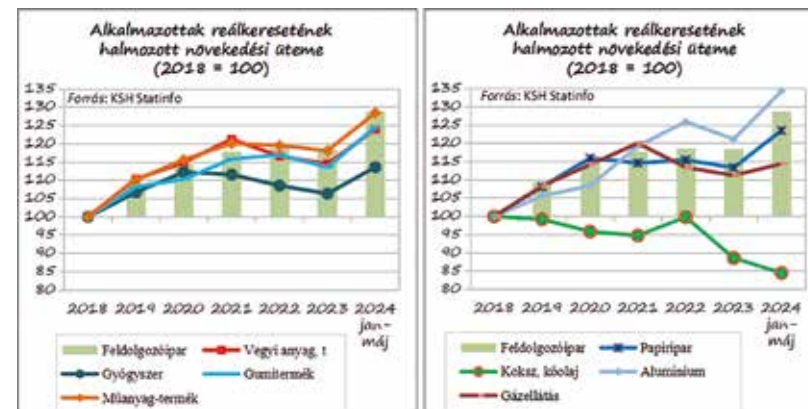
3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

A fentiekben túl nagyjából egyöntetű a feldolgozóiparnál gyengébb kereset-növekedési ütem a vegyipari vonzatú gazdasági ágazatokban. Figyelemre méltó módon a legmagasabb átlagbért fizető ágazat, a kőszergyártás és kőolajfeldolgozás kereseti dinamikája a korábbiakhoz hasonlóan ismét különösen kedvezőtlenül alakult a 2018-at követő időszak folyamán. Bár volt egy év – 2022 – amikor az ágazati keresetek megugrottak, ez az időszakai összképen nem tudott változtatni.

3.6. ábra: Bruttó keresetek halmozott nominális indexe a vegyipari ágazatokban 2018 után, 2023-ig bezárólag

Túl a feldolgozóiparral való összehasonlításra, a nominális kereseti indexek jelenleg kevésbé használhatóak a tényleges helyzet érzékeltetésére, mint korábban, a 2020-at követő drasztikus inflációs hullám miatt. Ezért a továbbiakban az ágazati reálkeresetek 2018 óta végbement halmozott növekedését vesszük szemügyre. Az alábbi ábrában a 2024 öt hónapját is beillesztettük (a 4. lábjegyzetben jelzett módon, az év/éves növekedési indexet alapul véve).

3.7. ábra: Reálkeresetek halmozott indexe a vegyipari ágazatokban 2024 első negyedévéig

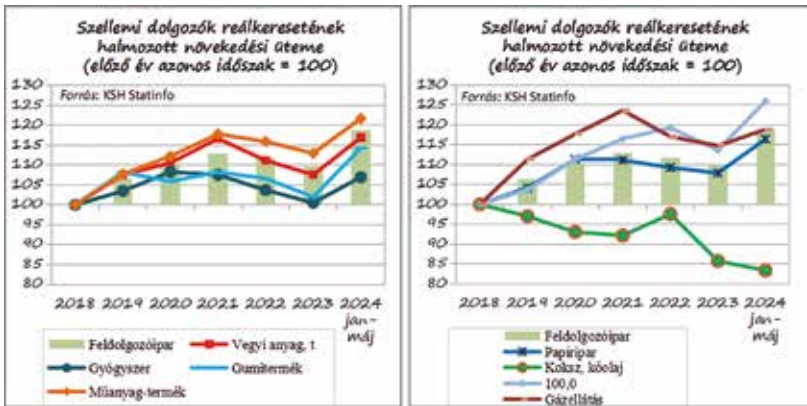
Egyrészt 2024 január-májusára a négy szorosan vett vegyipari ágazat közül háromban (szűk vegyipar, gumiipar, műanyagipar) a reálkeresetek 24-29%-os halmozott növekedést produkáltak 2018 óta. Vagyis e csoporton belül a különbség nem drasztikus, habár a műanyagipar egy kissé kiemelkedik a másik kettőhöz képest. Ez utóbbi 2022-től kezdve figyelhető meg, tehát az orosz-ukrán háború kitörése előtt a szűk vegyipar bérdinamikája lépést tartott a jóval alacsonyabb kereseteket fizető műanyagiparével, és csak azt követően szakadt el tőle valamelyest. A gyógyszeripari reálkeresetek növekedési üteme viszont – a járvány kitörése által adott rövid életű lendület után – már 2021-től kezdve mélyrepülésbe kezdett, amely csak az idén szakadt meg az első öt hónap adatai alapján.

A másik négy, kevésbé közvetlenül vegyipari jellegű ágazat reálkereseti dinamikái sokkal széttartóbb képet mutatnak. A kősz- és olajágazatokban a reálkeresetek trendje egyértelműen csökkenő volt az elmúlt öt évben – az ideai részadatok alapján 2024-ben a reálkereset durván 15%-kal alacsonyabbak lehet, mint 2018-ban volt. 2022-ben az ágazati keresetek mintha magukhoz tértek volna. 2023-ban azonban újabb drasztikus esésre került sor, ami a tavalyi inflációs hullám fényében nem teljesen meglepő – a többi vizsgált ágazatban és a feldolgozóipar egészében is volt némi csökkenés tavaly – de a kősz- és olajágazati visszaesés kiugró mértékű.

Az alapmintázat úgy jellemezhető, hogy az első három évben a reálkeresetek emelkedő trendje volt jellemző a vegyipari kötődésű ágazatok többségénél (a kősz- és olajágazat látványos kivételével), habár egyes ágazatokban már a

3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

2021-es év is kedvezőtlenül alakult. Ezt követően viszont két évig tartó stagnálás vagy esés következett (az alumíniumipar kivételével). A 2021-2023-as periódus a béralakulás szempontjából kedvezőtlenebb volt a vizsgált ágazatok többségében, mint a feldolgozóipar egészében, és ebben a 2024 első öt hónapjában látott élénkülés se hozott drámai változást. Ily módon a munkavállalók számára ezen ágazatok relatív vonzereje bizonyos fokig tovább mérséklődött a legutóbbi öt-hat év folyamán.

3.8. ábra: Reálkeresetek halmozott indexe a vegyipari ágakban 2024 első negyedévéig

A fizikai-szellemi bontású adatok némileg árnyalják a fenti képet. A szűk vegyiparban a 2018-as bázison számított halmozott keresetemelkedés üteme 2022-től kezdve elmaradt a feldolgozóiparban mért ütemtől, de külön-külön nézve ez csak a szellemi alkalmazottakra vonatkozóan érvényes, a többséget kitevő fizikai dolgozók halmozott keresetemelkedése mindvégig kissé túlszárnyalta a feldolgozóipari átlagot.

A műanyagiparban fordítva, a viszonylag kedvező keresetalakulás alapvetően a szellemi dolgozók kereseteinek jó ütemű halmozott bővülését tükrözi, miközben a túlnyomó többséget kitevő fizikai alkalmazottaknál a halmozott növekedés az időszak második felében már elmaradt a feldolgozóipari átlagtól. A kősz- és kőolajágazat reálkereseti szintjének a korábban említett csökkenése 2018 és 2023 között a szellemi alkalmazottak reálkeresetének a trendszerű visszaesését tükrözi, miközben a fizikai dolgozók reálkeresetei nőni tudtak 2022-ig, de még 2023-ban is valamelyest meghaladták a 2018-as szintet. (Ebben az ipari alágban a szellemi foglalkozásúak teszik ki az összes alkalmazott csekély többségét.)

A 2023-as és 2024 első öt hónapjában mért bér adatok alapján a tavalyi visszaesés minden vizsgált ágazatra, azon belül a fizikai és szellemi dolgozókra kiterjedt, amit majdnem az összes ágazatra kiterjedő emelkedés követett idén január-májusban (a kősz- és kőolajágazat kivételével.)

	2023			2024 január-május		
	teljes	fizikai	szellemi	teljes	fizikai	szellemi
17 Papír, papírtermék	98,2	98,0	98,7	109,0	109,1	107,9
19 Kősz, kőolaj	88,8	92,4	87,9	95,4	95,9	97,2
20 Vegyi anyag	98,2	99,4	96,8	108,3	108,0	108,7
21 Gyógyszer	98,0	99,3	96,9	106,9	105,3	106,4
221 Gumiipar	97,1	97,4	95,7	109,7	108,2	112,0
222 Műanyag termék	98,8	98,7	97,4	108,8	109,1	107,8
2442 Alumínium	96,2	95,2	95,3	110,9	108,4	110,8
352 Gázellátás	98,0	99,9	98,0	102,9	101,9	103,5
Feldolgozó ipar összesen	99,7	99,7	98,2	108,9	108,0	108,3

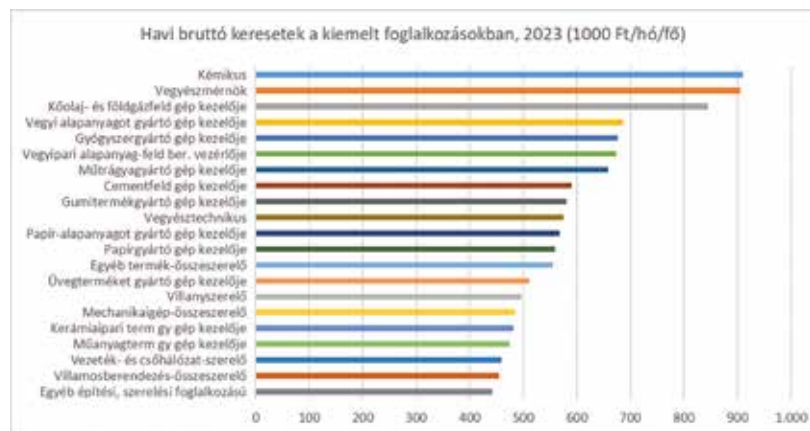
3.1. táblázat: A bruttó reálkeresetek emelkedése 2018-ban és 2019. 1-5 hónapban a vegyipari ágazatokban és a feldolgozóiparban (előző év azonos időszaka=100)

	2023			2024 január-május		
	teljes	fizikai	szellemi	teljes	fizikai	szellemi
17 Papír, papírtermék	652	562	869	696	599	924
19 Kősz, kőolaj	1057	772	1333	1079	753	1409
20 Vegyi anyag	754	618	929	818	667	1014
21 Gyógyszer	883	678	983	957	721	1065
221 Gumiipar	632	554	884	690	601	978
222 Műanyag termék	538	452	748	585	494	807
2442 Alumínium	897	692	1163	1090	794	1456
352 Gázellátás	904	664	1022	1039	718	1201
Feldolgozó ipar összesen	613	498	844	676	542	933

3.2 táblázat: Nominális havi bruttó bérek 2023-ban és 2024. 1-5 hónapban a vegyipari ágazatokban és a feldolgozóiparban (ezer forint/fő/hó)

3.3. A vegyipari jellegű munkakörök bérei a FEOR besorolása alapján 2019–2023³

A vegyipar számára releváns foglalkozásokban mért bruttó keresetek meglehetősen széles skálán szóródnak, habár a nemzetgazdaság egészében fellelhető szélsőségeket nem képezik le teljesen: 2023-ban az átlagkereset egyetlen érintett foglalkozás esetében sem éri el az 1 millió forintot, továbbá a spektrumból hiányoztak a 440 ezer forintnál kisebb átlagkeresetű foglalkozások is – holott ez utóbbiaknak a száma számottevő a nemzetgazdaság egészét tekintve.

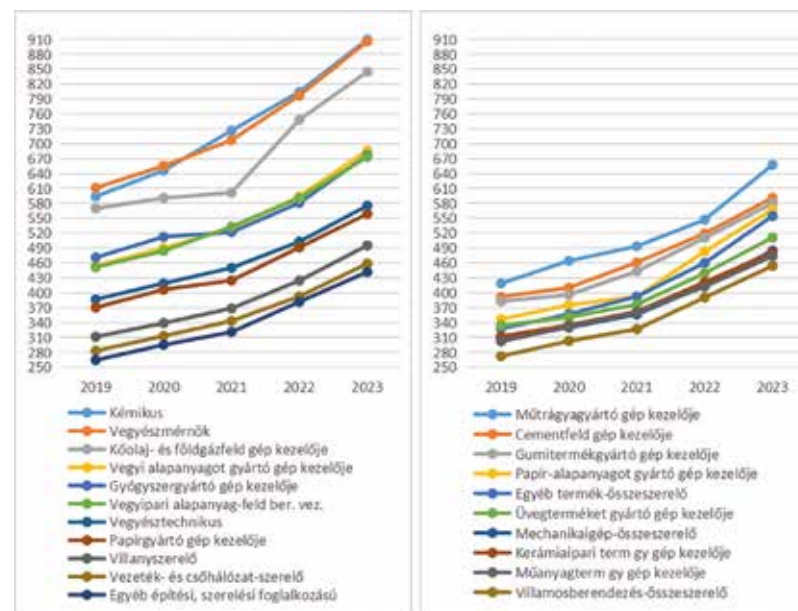

3.9. ábra: Nominális bruttó keresetek a vegyipar szempontjából
releváns kiemelt foglalkozásokban, 2023

A vizsgált körön belül 2023-ban is három foglalkozás átlagkereseti szintje kiugró: a 2-es foglalkozási főcsoportba tartozó kémikusok és vegytisztítók, illetőleg egy 8-as főcsoportba (gépkészítők, összeszerelők, járművezetők) tartozó foglalkozás (kőolaj- és földgázfeldolgozó gép kezelője). Ezekon felül a havi átlagkereset 2022-ben mintegy 440 ezer és 690 ezer között szóródott.

Az említett 8-as főcsoportba tartozó foglalkozások a magasabb és alacsonyabb keresetű foglalkozások között is képviseltetik magukat, miközben a 3-as főcsoportba (egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások) tartozó kevés számú foglalkozás a felső, a 7-es főcsoportba sorolt néhány foglalkozás (ipari és építőipari foglalkozások) pedig az alsó szegmensben fordulnak elő.

A nominális keresetemelkedés üteme mérsékeltebb (átlagosan évi 8% körüli) volt az első két évben, majd jelentősen (átlagosan évi 15% körülire) gyorsult 2022-23-ban. Lényeges körülmény – bár az előző alfejezetek után nem meglepő – hogy a növekedési ütemek mind a négy évben alacsonyabbak voltak a nemzetgazdasági átlagnál. Az is igaz viszont, hogy ez csak a vizsgált foglalkozások átlagára igaz. Az egyes foglalkozások között ötben – mind az ötre az átlagosnál alacsonyabb kereseti szint jellemző – a halmozott növekedés meghaladta a nemzetgazdasági átlagot.

3.10. ábra: Nominális bruttó keresetek a vegyipar szempontjából
releváns kiemelt foglalkozásokban, 2023

³ Az elemzéshez az alábbi Statdat-táblát használtuk forrásként:
Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete foglalkozások szerint [Ft/fő/hó].
https://www.ksh.hu/statdat_files/mun/hu/mun0059.html

3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

Másrészt a keresetemelkedés gyorsulása természetesen az infláció megélődülésével függ össze a két utolsó évben. Így a reálkeresetek dinamikája határozottan romlott 2022-23-ban szinte valamennyi vizsgált foglalkozás esetében. A foglalkozások kétharmadában éppenséggel csökkentek a reálkeresetek az említett két évben. Mindössze két olyan foglalkozást találunk, ahol a kereseti dinamika javult 2022-23-ban a megelőző két évhez képest (kőolaj- és földgáz-feldolgozó gép kezelője, papír-alapanyagot gyártó gép kezelője) – mindkét esetben elmondható, hogy a többi foglalkozástól elütően alacsony ütemű volt a keresetemelkedés a vizsgált időszak első két évében, amihez képest nem volt túlságosan nehéz érdemi gyorsulást elérni 2022-23-ban.

Összességében a négy év alatt a reálkeresetek dinamikájában jelentős volt a szóródás. Noha az utolsó két évben estek a reálkeresetek a foglalkozások többségében, a négy év átlagában csupán egy olyan foglalkozás volt – a gyógyszergyártó gép kezelője – ahol a reálkereset szintje alacsonyabb volt 2023-ban, mint 2019-ben. Ez egybevág azzal, hogy 2019 és 2023 között a gyógyszeripari reálkereset általában véve is csökkent (lásd a 3.7. ábrát az előző alfejezetben).

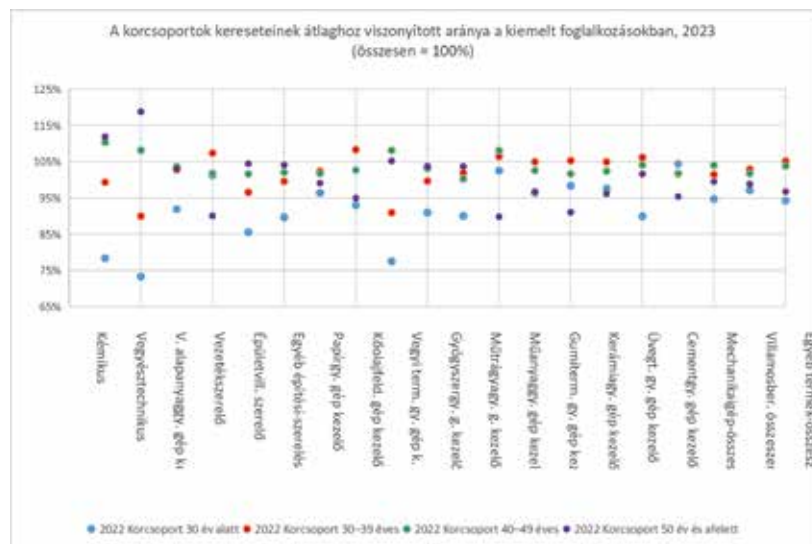
3.11. ábra: Havi bruttó reálkeresetek halmozott növekedése a vegyipar szempontjából releváns kiemelt foglalkozásokban 2019 és 2023 között

3. A bérek a vegyiparban nemzetgazdasági összehasonlításban

A keresetek szintje és dinamikája között kivehető – egy bizonyos mértékig – fordított kapcsolat. Így például, a két legalacsonyabb bérszintű foglalkozás (villamosberendezés-összeszerelők, egyéb építési-szerelési foglalkozásúak) kereseteinek halmozott növekedése a legmagasabbak között volt a vizsgált időszak folyamán. Eközben a hat legjobban fizető foglalkozás közül öt esetben a halmozott reálkereset-emelkedés vonatkozásában a kiemelt foglalkozások alsó szegmensébe került. Kivételt képez a kémikusok közepes reálkeresetemelkedése – 2021 óta az e foglalkozásba tartozók kereseti szintje a legmagasabb a mezőnyben.

A foglalkozások kereseteinek a korosztályok közti szóródása többnyire nem szélsőséges. A leglátványosabb eltéréseket az egyes korosztályok átlagkeresetei között a két legmagasabb kvalifikációjú foglalkozásnál, a vegyészmérnököknél és a kémikusoknál, illetőleg – valamivel kisebb mértékben – a kőolaj- és földgázfeldolgozó gépek kezelőinél találunk.

3.12. ábra: Havi bruttó nominális keresetek korcsoportok szerinti megoszlása 2023-ban

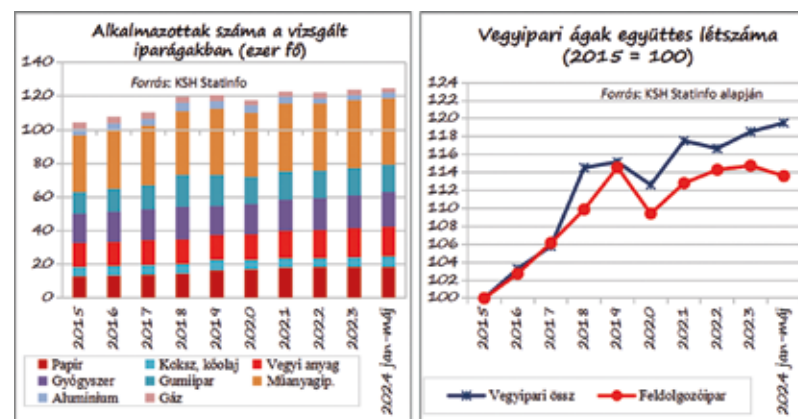

4.

Alkalmazotti létszám

4.1. Az alkalmazotti létszám alakulása

A 2010-es évtized második fele jobbra a korábbi hosszú válságot követő kilábalás jegyében telt, ám az egyértelműen emelkedő trendnek 2018-at követően – vagyis a most vizsgált időszak folyamán – vége szakadt. (Az alábbi összefoglaló ábrán az idősort 2015-ig vezettük vissza.) A feldolgozóipar egészében az alkalmazottak száma még 2019-ben is meredeken nőtt, és csak a 2020-as Covid-válság során esett vissza, ugyanakkor a vegyipari jellegű ágakban – legalábbis az ágakat együttesen nézve – már 2019-ben is stagnálást mértek – igaz, egy azt megelőző ugrást követően.¹ Összességében azonban a vegyipari jellegű ágakban egy jelentősebb 2020-as és egy kisebb 2022-es visszaesés ellenére is a létszám tovább araszolt felfelé a 2024 első öt hónapjáig terjedő időszak folyamán, miközben a feldolgozóipari létszám nem tudott tartósan a 2019. évi csúcstól emelkedni a rákövetkező fél évtizedben.

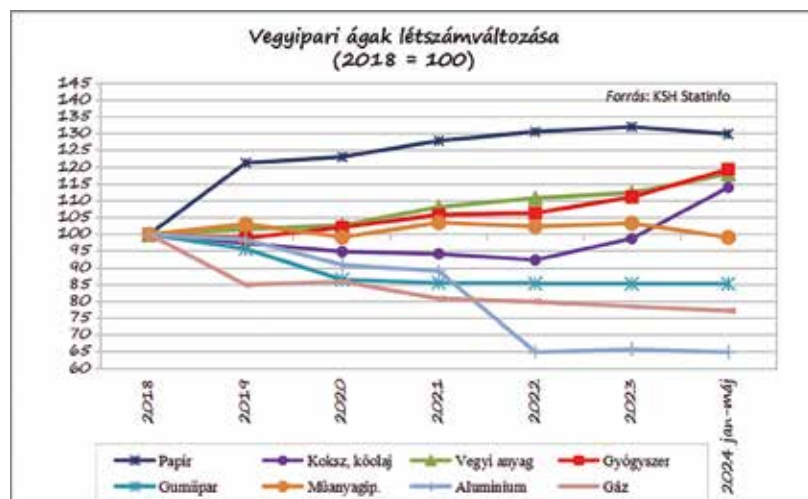

4.1. ábra: Létszám a vegyipari ágakban

¹ A létszámváltozások mértékének értékelését némileg bizonytalanná teszi a 2019-ben végrehajtott módszertani változtatás. Ez utóbbi miatt a 2019 vonatkozó abszolút (főben mért) növekedési számok és a – szintén KSH által közölt – létszámnövekedési indexek nincsenek teljesen összhangban. A vegyipari jellegű ágak összességét illetően az összképet ezek az eltérések nem változtatják meg lényegesen, de néhány konkrét ágazatban (papíripár, gyógyszeripar) az eltérés számottevő.

4. Alkalmazotti létszám

A vizsgált nyolc vegyipari kötődésű ágazat közül négyben (papíripar, szűk vegyipar, gyógyszeripar, koks- és kőolaj) volt érzékelhető létszámemelkedés 2018 és 2024 között, visszaesésre került sor háromban (gumiipar, alumíniumipar, gázellátás), és nagyjából stagnált a létszám a műanyagiparban. A vegyipari jellegű foglalkoztatáson belül érzékelhetően nőtt a súlya a papíriparnak és a szűk vegyiparnak, miközben csökkent a gumiipar részesedése. A műanyagiparban a vizsgált időszak egészére jellemző stagnálást – ahogy a gumiipari visszaesést is – komoly bővülés előzte meg korábban. A gázellátás foglalkoztatottsági szintje viszont már 2019 előtt csökkenni kezdett. Az alumíniumgyártásban a Covid-válság kisebb mértékű, a 2022-től kezdődő megrázkódtatások viszont jelentősebb létszámcsökkenést eredményeztek. A szűk vegyiparban és a gyógyszeriparban aránylag stabil létszámnövekedésre került sor a vizsgált fél évtized során, annak ellenére, hogy eközben a gyógyszeripar teljesítménye csak csekély mértékben emelkedett, a szűk vegyiparban pedig 2021 után a termelés erős visszaesésére került sor. A koks- és kőolajágazatban a létszám gyengén alakult a vizsgált időszak nagy részében, ugyanakkor drasztikusan megugrott az idei első öt hónapban. Ez figyelemre méltó, hiszen az ágazat teljesítményében semmiféle javulásra nem került sor az idén.

4.2. ábra: Halmazott létszámváltozás a vegyipari ágazatokban (2018 = 100)

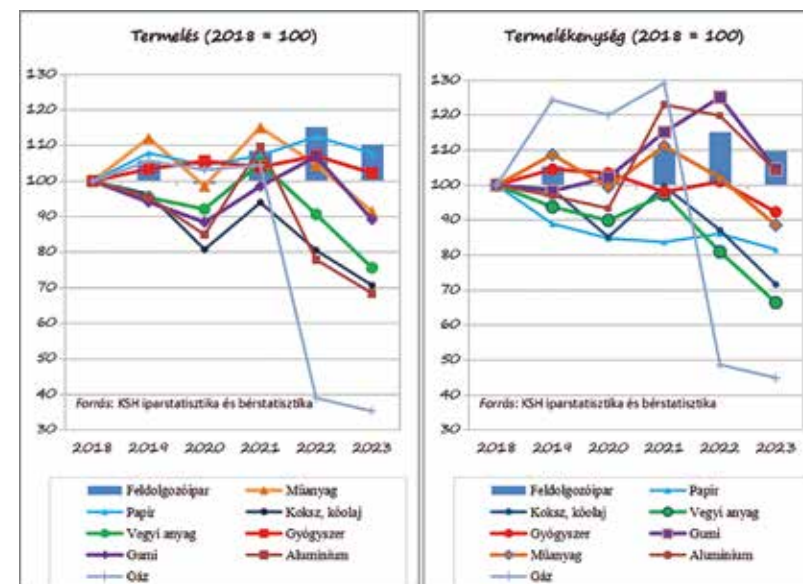
Mindenesetre a nyolc vizsgált ágazat létszámának a feldolgozóipari létszámhoz viszonyított aránya jóformán azonos volt 2018-ban és 2024 január-májusában (kb. 17%), ám ez némileg félrevezető: 2018-ban a gumiipari létszám hirtelen felfutása miatt a vegyipari jellegű ágak súlya átmenetileg megugrott. Ha az idei évben (vagy akár 2023-ban) mért vegyipari részesedést akár a 2017-es, akár a 2019-es részesedéshez hasonlítjuk, némi emelkedést láthatunk. Ám akármelyik évet használjuk bázis gyanánt, a vizsgált ágazatok többségében a létszám kedvezőbben alakult a vizsgált időszak egészében, mint a termelési volumen.

Az egyes ágazatok erősen eltérnek egymástól a tekintetben, hogy az alkalmazottakon belül mekkora hányadot képviselnek a szellemi dolgozók. Ezen belül a létszámnagyságot tekintve a mezőnyön belül legjelentősebb (az idén 20 ezer főt alkalmazó) gyógyszeriparban, illetőleg két viszonylag kevésbé jelentős ágazatban, a gázellátásban és (épp csak hogy) a koks- és kőolajágazatban haladja meg a szellemi foglalkozásúak aránya 50%-ot. A nyolc ágazat közül hatban a szellemi dolgozók aránya növekvő volt a vizsgált időszakban, hasonlóan a feldolgozóipar egészéhez. Ugyanakkor csökkent az arány a koks- és kőolajágazatban, valamint a gázellátásban – vagyis két olyan területen, amelyre egyébként a szellemi dolgozók magas részesedése jellemző. Az koks- és kőolajágazat létszámának 2023-2024-es megugrása ugyanis jóval nagyobb mértékben érintette a fizikai létszámot, a gázellátásban pedig a létszámcsökkenés erőteljesebb és állandóbb volt a szellemi, mint a fizikai alkalmazottak körében. A legkomolyabb aránynövekedés az alumíniumgyártásban ment végbe, ahol a létszámcsökkenés elsősorban a fizikai dolgozókat érintette: az idei első öt hónapban az ágazat fizikai létszáma 46%-kal volt alacsonyabb, mint 2018-ban.

4.2. A makroszintű termelékenység és az egységbérköltség

A 2018-ig tartó időszakkal ellentétben a 2019-2023-as periódusban a feldolgozóipar kibocsátása csak mérsékelten tudott nőni, ugyanakkor a feldolgozóipari létszám gyakorlatilag szinten maradt. Ebből adódóan a bruttó termelékenység a feldolgozóipar egészében aránylag jó, 10% körüli ütemben javult az elmúlt öt év során – még ha épp 2023-ban a termelékenység csökkent. A vegyiparhoz köthető ágazatok esetében módon a kép nem ilyen szivderítő.

Az alábbi ábra bal oldalán a kibocsátás halmozott növekedését, a jobb oldalán pedig a termelékenység halmozott növekedését ábrázoljuk a vizsgált iparágakban. A 2. fejezetben láttuk, hogy a vegyipari vonzatú ágazatokban a halmozott termelésnövekedés elmaradt a feldolgozóipari átlagtól. Ugyanez érvényes a termelékenységre is, habár 2021-22-ben ez még nem volt igaz az összes érintett iparágra. Valójában az ágazatok többségében alacsonyabb volt a termelékenység 2023-ban, mint 2018-ban, akárcsak a termelés szintje. Ez azt jelenti, hogy az elmúlt évek megpróbáltatásai közepette az ágazatok többségében a vállalatok egyelőre nem csökkentették az alkalmazotti létszámot a termelés visszaesésével arányosan.

4.3. ábra: Termelés és termelékenység a vegyipari ágazatokban a KSH ipar- és kereseti statisztikai adatai alapján

A jobb- és baloldali ábrákat összevetve a műanyagiparban és a kősz.-kőolajágazatban a legnagyobb a hasonlóság a termelés és a termelékenység lefutása között, mivel itt a foglalkoztatás változása kevésbé volt drasztikus az elmúlt években, mint másutt. Így a műanyagiparban a termelékenység trendszerűen javult 2021-ig (ahogy a termelés is), majd azt követően jelentősen romlott.

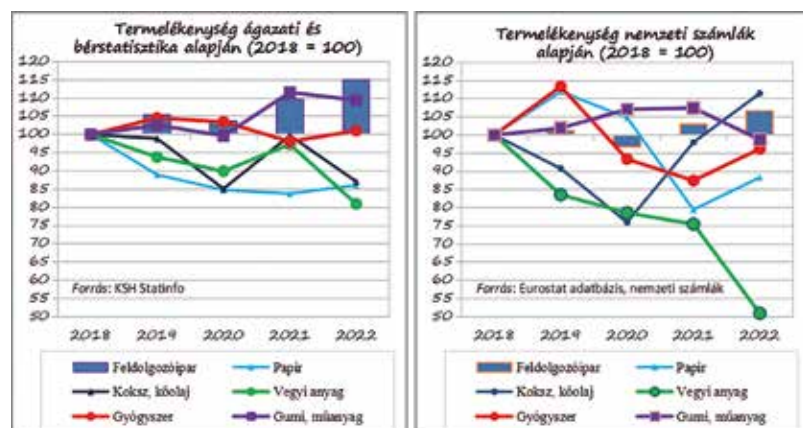
A szűk vegyiparban – a 2021-es egyszeri megugrást leszámítva – dekonjunkcióra volt az elmúlt fél évtizedben, ám az alkalmazotti létszám ennek ellenére mérsékelt ütemben tovább nőtt. Emiatt a termelékenység romlása mindvégig erőteljesebb (2018-ról 2023-ra 34%-os) volt a termelés visszaesésénél. A gyógyszeriparban annak ellenére csökkent a termelékenység 2023-ra, hogy a termelés minimálisan nőni tudott 2018 és 2023 között. A hullámzó teljesítmény mellett a létszám szinte folyamatosan nőtt, meghozza a legnagyobb mértékben éppen 2023-ban, a kibocsátás jelentős visszaesésének évében. Hasonló volt a helyzet, csak még kiélezettebben, a papíriparban is.

Ezzel ellentétben a gumiiparban a termelés csökkenő trendjével ellentétben a termelékenység javult, mivel az ágazati létszám folyamatosan – még az

átmeneti fellendülést hozó 2021-22-es időszak során is – csökkent. 2023-ra a létszámesés üteme szinte a stagnálásig lassult, ezért ebben az évben a termelékenység a termeléssel együtt romlott, de 2018-hoz képest még így is magasabb szinten állt, mint 2018-ban.

Az alumíniumkohászatban és a gázellátásban egyaránt meredeken esett a foglalkoztatottság szintje. Az előbbiben ez ellensúlyozni tudta a kibocsátás súlyos visszaesését, így 2023-ban a termelékenység némileg felülmúlta a 2018-as szintet. A gázágazat 2022-2023-as zuhanása viszont olyan mértékű volt, hogy az az alkalmazotti létszám esése mellett is a termelékenység beomlását eredményezte.

A termelékenységi trendek fenti leírása során a korábbi fejezetekben tárgyalt adatokra támaszkodtunk, vagyis az iparstatisztika által közölt termelési indexekre, illetőleg a kereseti statisztika által közölt létszámindekere. Ezeknek az adatforrásoknak az az előnye, hogy a 2023-as évre, illetőleg valamennyi vizsgált al- és szakágazatra vonatkozóan elérhetőek az adatok. Amennyiben a nemzeti számla-statisztikából származó hozzáadottérték-adatokra, illetőleg az ugyanonnan vett létszámadatokra támaszkodunk, akkor a termelékenység alakulásnak egy meglehetősen eltérő pályája rajzolódik ki. Ez utóbbi adatforrásból 2022-ig rendelkezünk adattal, és csak a kétszámjegyű ipari ágazatokra vonatkozóan. A 4.4. ábra egymás mellett ábrázolja – 2022-ig bezárólag – az egyik és másik adatforrásból számolható termelékenységi pályákat.

4.4. ábra: Termelékenység a vegyipari ágazatokban 2022-ig, a KSH ipar- és kereseti statisztika, illetőleg a nemzeti számla-statisztika adatai alapján

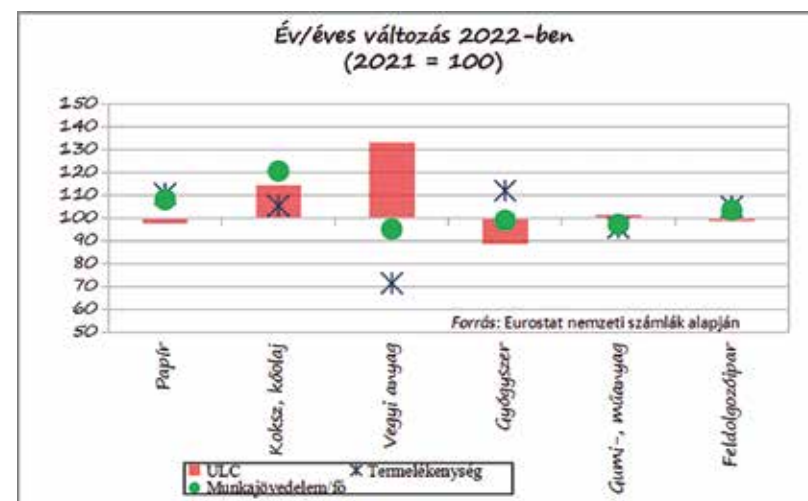
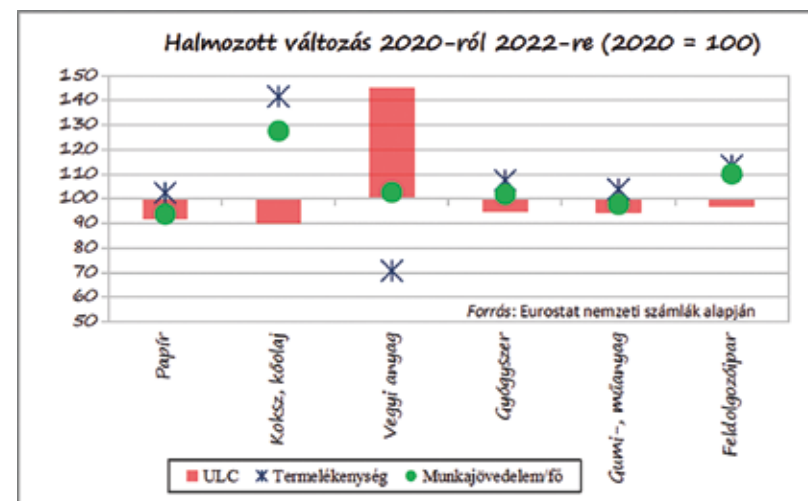
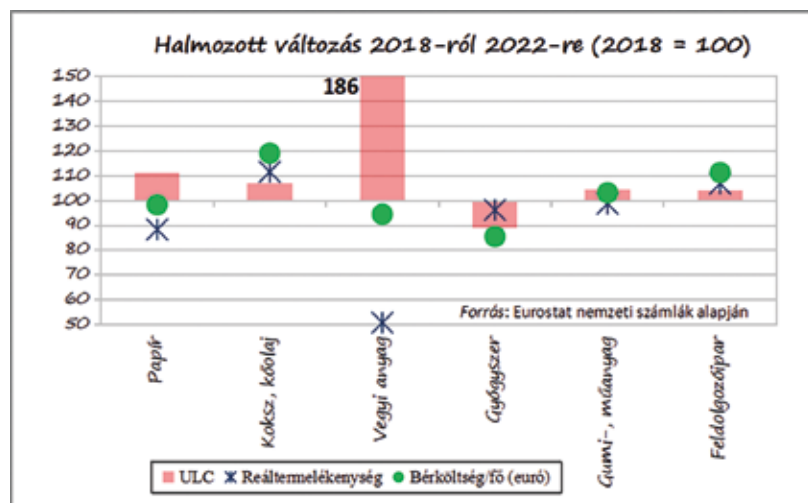
A hozzáadottérték-adatok alapján a feldolgozóipar mint egész, termelékenység alakulása kedvezőtlenebb volt a vizsgált időszakban. Ez nem meglepő, hiszen gyakori, hogy a bruttó termelés növekedését a hozzáadott érték volumenének kisebb mértékű bővülése kíséri. De az egyes vegyipari kötődésű ágazatok termelékenységi pályája is teljesen eltér: Így például, míg az iparstatisztika alapján 2022-ben a feldolgozóipari termelékenység halmozott növekedése valamennyi vegyipari jellegű ágazat növekedését felülmúlta, addig a GDP-statisztika szerint a kősz- és kőolajágazat termelékenysége a feldolgozóipart meghaladóan tudott nőni 2018 és 2022 között. Emögött az áll, hogy az adatok szerint 2022-ben az ágazat bruttó kibocsátása drasztikusan csökkent az előző évhez képest, addig a GDP-statisztika szerint a hozzáadott érték volumene nőtt, méghozzá az ágazati foglalkoztatás csökkenése mellett.

Ezen túl, a leglátványosabb eltérés a szűk vegyipar esetében mutatkozik: bár ebben az ágazatban a termelékenységromlás még az ipar- és bérstatisztikai adatok alapján is drasztikus volt, a nemzeti számla-statisztika szerint 2022-ben közel 50%-os romlás ment végbe 2018-hoz képest. Ez a különbség nagyrészt a termelékenység-mutató számlálójában – vagyis az ágazati kibocsátás dinamikájában – jelentkező eltérésekből fakad: az iparstatisztika szerinti termelési volumen mintegy 10%-ot esett 2018 és 2022 között, míg a nemzeti számla-statisztika szerinti hozzáadott érték 37%-kal zuhant a szűk vegyiparban. Ez figyelemre méltó, mert arra utal, hogy a vegyipari termelés hozzáadottérték-tartalma az elmúlt fél évtized folyamán erőteljesen csökkent.

Végül megemlítendő még a gyógyszeripar esete: a nemzeti számla-statisztika szerint itt sokkal hamarabb kezdődött meg a termelékenység romlása, mint az ipar- és bérstatisztika szerint. A különbség ezúttal a termelékenységi mutató nevezőjénél jelentkezik: a nemzeti számla-statisztika szerint a foglalkoztatotti létszám jóval látványosabban emelkedett 2020-tól kezdődően, mint a kereseti statisztika szerint. Ebben az esetben nem kizárt, hogy a nemzeti számla-statisztika foglalkoztatottsági adata torzít: ez utóbbi adat alapvetően a munkaerő-felmérésre támaszkodik, márpedig ez utóbbi felmérés eredményeinek pontossága a kisebb létszámú ágazatokban (mint amilyen a gyógyszeripar) komolyabb becslési hibák is előfordulhatnak.

4. Alkalmazotti létszám

Egyrészt a termelékenységváltozás, másrészt a munkajövedelem-adatokra támaszkodva becslés készíthető az ágazati szintű egységbérköltség (angol rövidítéssel ULC) alakulására. Elvben itt is mérlegelhető, hogy a fentebb említettek közül melyik termelékenységi indexeket használjuk – a nemzetközileg bevett gyakorlatnak megfelelően a nemzetiszámla-statisztika szerinti termelékenységet és a nemzeti számlák szerinti munkajövedelmet használjuk, noha ennek megvan az a hátránya, hogy a legfrissebb adat 2022-es, valamint, hogy néhány al- és szakágazat kimarad az összevetésből. Az euróalapú egységbérköltséget számoljuk – a vegyipari ágak alapvetően exportorientált jellege miatt – így a számításhoz az euróban mért egy főre jutó bérköltség változását vesszük alapul.

4.5. ábra: Egységbérköltség

2018 és 2022 között az itt vizsgált öt ágazat közül négyben nőtt az egységbérköltség, méghozzá mind a négyben a feldolgozóipari átlagot meghaladó mértékben. A kivétel a gyógyszeripar: noha a termelékenység csökkent a 2018 utáni négy évben, az egy főre jutó bérköltség csökkenése jóval számottevőbb volt – az összes bérköltség ugyanis annak ellenére csak kismértékben bővült, hogy közben a nemzeti számlák szerinti foglalkoztatottság szintje látványosan nőtt.

A többi négy ágazat közül a kősz- és kőolajágazatban annak ellenére nőtt az egységbérköltség, hogy a reáltermelékenység is nőtt, a másik háromban viszont a termelékenység kisebb-nagyobb mértékben romlott 2018 és 2022 között. Szélsőséges esetet képez a már említett szűk vegyipar: az euróban mért egységbérköltség 86%-os növekedése annak tudható be, hogy 2022-re a reáltermelékenység a 2018. évének közel a felére esett vissza.

Ha csak a 2020. évet követő két évet nézzük (lásd a fenti ábrásorozatot második tagját), egyrészt látható, hogy a szűk vegyiparban az ULC drámai emelkedésének több mint fele ehhez az utolsó két évhez köthető, méghozzá (lásd a sorozat harmadik tagját) főként a 2022-es évhez. Másrészt viszont megjegyzendő, hogy a másik négy vegyipari ág mindegyikében (és nem csak a gyógyszeriparban) az ULC csökkent ebben a két évben. Ez alapvetően annak tudható be, hogy a termelékenység kedvezőbben alakult, mint az eredetileg vizsgált négyéves időszak egészében. Ezen belül a 2022-es évben a termelékenység trendje kedvezőtlenebbé vált a kősz- kőolajágazatban, illetőleg a gumi- és műanyagiparban (lásd az ábrásorozatot harmadik tagját). Feltételezhető, hogy az iparstatisztikai adatokból tükröződő 2023. évi markáns romlás vissza fog majd köszönni a 2023-as nemzetiszámla-adatokban is, így az azok alapján számolt ULC-ben is.

5.

A vegyipari vállalatok gazdaságossági mutatói

Ebben a fejezetben a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) 2022-es vállalati adatsoros társasági adóbevallás adatai alapján vizsgáljuk meg papíripar (TEÁOR 17-es ágazat), a szűken vett vegyipar (20), valamint a gyógyszeripar (21) és az együttesen vett gumi- és műanyagipar (22) vállalatainak néhány kiválasztott gazdasági mutatóját. Fontos megjegyezni, hogy a vizsgálat előtt az adatbázison egy előszűrést végeztünk, az alábbi feltételek szerint (ha legalább egy feltétel teljesült, úgy a cég nem vett részt a vizsgálatban):

- Alkalmazotti létszám nulla.
- Értékesítés nettó árbevétele nulla.
- Mérleg főösszege nulla.
- Jegyzett tőkéje nem ismert.

A négy kiemelt ágazatban 2022-ben 2123 darab vállalkozás található a szűrési feltételek alkalmazása előtt. A szűrés után az elemzésbe került vállalatok száma 1545 volt. A mintából való kiesést jellemzően a hiányos kitöltés okozta az adóbevallások vonatkozó sorában.

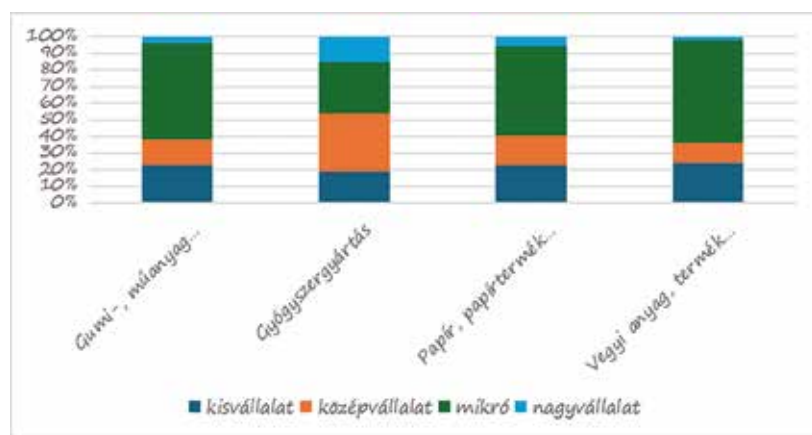
AZ ELEMZÉS DIMENZIÓI A KÖVETKEZŐK:

- **Vállalati méret:**
 - 1-9 fő között (mikrovállalkozás),
 - 10-49 fő között (kisvállalkozás),
 - 50-249 fő között (középvállalkozás),
 - 250 fő felett (nagyvállalat).
- **Tulajdonosi háttér:**
 - Legalább 50%-ban hazai tulajdonú (többségében hazai tulajdonú),
 - 50-50%-ban hazai és külföldi tulajdonú (vegyes),
 - legalább 50%-ban külföldi tulajdonú (többségében külföldi tulajdonú),
 - 100%-ban magyar állami vagy önkormányzati tulajdonú (állami tulajdonú).

5.1. Vállalatok száma és a tulajdoni viszonyai ágazatok szerint

Az ágazatok a gyógyszeripar kivételével jellemzően a kisvállalatok dominálják, ebben nincs változás az elmúlt évekhez képest. A vállalati méret belső szerkezeti megoszlása nem tartalmaz jelentős ágazati torzulást, azaz egyik ágazatnak sincs, a többitől jelentősen eltérő méretstruktúrája. A vállalatok 83%-ban magyar magántulajdonban vannak, csupán néhány esetben fordul elő tisztán állami tulajdon. A külföldi tulajdoni hányad mindösszesen 15% körül mozog, míg csupán 5 vállalat van vegyes tulajdonban. Egyedül a gyógyszeripar mutat eltérő tulajdonosi mintázatot, ugyanis a cégek 26%-a van külföldi tulajdonban. A többi ágazat megfelel az összevont vegyipari ágazatokra jellemző szinteknek.

A vizsgált ágazatokban a szűrt vállalati mintában 2022-ben mintegy 74 ezer fő volt a foglalkoztatottak száma. A munkavállalók 49%-a nagyvállalatoknál dolgozott, további 36% pedig a középvállalati méretkategóriában. A kivállalatok a vizsgált ágazatok munkaerejének 11%-át foglalkoztatják, vagyis alig 4% jut a mikrovállalkozásokra. (5.1. ábra)

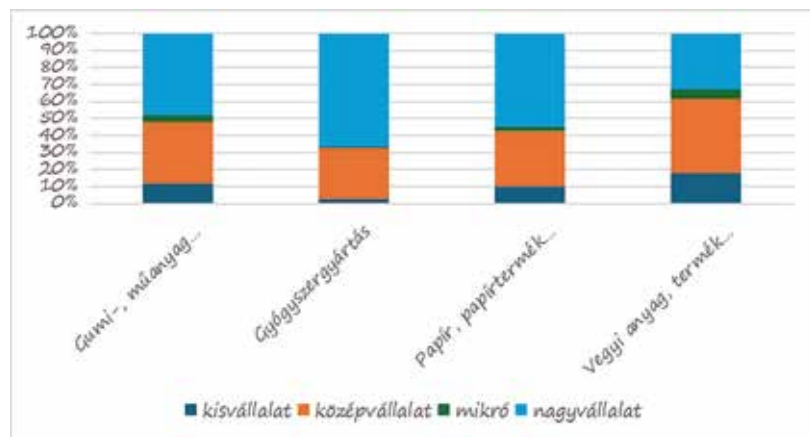
5.1. ábra: A vállalatok megoszlása méret szerint a vegyiparban 2022-ben
Forrás: NAV anonimizált vállalati mérlegadatbázis

A nagyvállalatok foglalkoztatási dominanciája tehát egyértelműen kirajzolódik, azonban az ágazatok között a különbség jelentős. Főként a gyógyszeriparban tapasztalható jelentős különbség az átlaghoz képest, ugyanis a nagy- és középvállalatok foglalkoztatják az ágazatban dolgozók 96%-át. Mindez más ágazatokban nem jellemző, még akkor sem, ha a nagyvállalatok a munkavállalók több, mint felét foglalkoztatják. Kiemelendő még a vegyi anyag gyártása ágazat, ahol nem a nagyvállalatok (32%), hanem a középvállalatok dominálnak (43%) a foglalkoztatás terén.

Ágazatok	Méretkategóriák				Összes vállalkozás
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250 és több fő	
Gumi-, műanyag termék gyártása	2%	12%	49%	84%	15%
Gyógyszergyártás	13%	10%	28%	75%	27%
Papír, papírtermék gyártása	4%	8%	41%	69%	15%
Vegyi anyag, termék gyártása	6%	21%	43%	88%	16%
Összes vállalkozás	4%	13%	45%	81%	16%

5.1. táblázat: Külföldi tulajdonú vállalatok aránya
a különböző méretkategóriákban ágazatok szerint, 2022
Forrás: lásd 5.1. ábra

Összhangban a nagyvállalati foglalkoztatási dominanciával, a munkavállalók mintegy 60%-a többségi külföldi tulajdonú vállalatnál dolgozik, míg 38% azok aránya, akik többségi magyar tulajdonú cégeknél veszik fel a munkát. A tisztán állami tulajdonú cégeknél mindösszesen csupán 526 ember dolgozott 2022-ben, a vegyi vállalkozásoknál pedig 204 fő számolható össze, vagyis létszámban ezek két kategória nem képvisel jelentős részt a foglalkoztatásban.

5.2. ábra: Az ágazati foglalkoztatottak megoszlása különböző méretkategóriák szerint, 2022

5.2. Értékesítés a vizsgált ágazatokban

A járműiparhoz erősen köthető gumiipar árbevétele a négy ágazat árbevételének mintegy 44%-át tette ki, amit a vegyi anyag gyártása követ 25%-kal. A papíripar 16%-ot, a gyógyszeripar pedig 13%-ot tett ki. Egy vállalatra lebontva azonban a sorrend az ellenkezőjére fordul, mivel a gyógyszeripar mintegy 700 milliárd forintos árbevételét csupán 52 vállalat állította elő. Így bár a gumi- és műanyagipar árbevétele több, mint háromszorosa volt a gyógyszeriparnak, az ott működő cégek száma azonban 18-szor magasabb volt, így a gyógyszeripar egy vállalatra jutó árbevétele végül több, mint ötszöröse volt a gumi- és műanyagipari cégekhez képest.

Nem meglepő módon az árbevétel 54%-át a nagyvállalatok állították elő, a középvállalatokkal együtt pedig már 90%-ra rúg a részesedésük. Fajlagosan a 250 főnél több munkavállalatot foglalkoztató cégek továbbra is eredményesebbek, mint a kisebbek. Ez az eredmény természetesen nem meglepő, az azonban annál inkább, hogy a fajlagos sorrendben második középvállalati csoportnál is átlagosan több, mint ötször nagyobb árbevételt könyveltek el a végek. A méret csökkenésével ez a fajlagos érték egyre növekszik. A közép- és kisvállalatok közötti különbség hétszeres, míg a mikro- és kisvállalati osztályok között már tízszeres a különbség. Mindez komoly hatékonyságbéli különbségekre utal. A nagyvállalatok minden ágazatban a legnagyobb fajlagos árbevétellel rendelkeznek, ugyanakkor a következő méretkategóriához mért különbség már jelentősen eltér az ágazatok között. A gumi- és műanyagiparban a különbség hatszoros, a gyógyszeriparban 11-szeres, míg a papíriparban és a vegyi anyagok gyártása ágazatokban egyaránt négyszeres.

5.3. Jövedelmezőség a vizsgált ágazatokban

Ebben a fejezetben a jövedelmezőséget az eszközarányos adózás előtti eredmény indikátoraként azonosítjuk. A mutató ROA (return on assets) néven is ismert. A magyar számviteli szabályok szerint az adózás előtti eredmény az üzemi eredmény, a pénzügyi műveletek eredménye és a rendkívüli tételek összegéből áll, míg az eszközállomány a tárgyi eszközök záróállományát takarja. A ROA egyfajta hatékonyság mutatóként értelmezhető, amely a befektetett eszközök arányában fejezi ki a vállalat eredményességét.

Ágazatok (TEÁOR '08)	2013			2017			2022		
	db	Nyer.	Veszt.	db	Nyer.	Veszt.	db	Nyer.	Veszt.
		váll. aránya, %			váll. aránya, %			váll. aránya, %	
17 Papír és papírtermék	389	77,1	22,9	298	80,5	19,5	220	83,0	17,0
20 Vegyi anyag, termék	394	78,2	21,8	391	79,5	20,5	315	79,0	21,0
21 Gyógyszergyártás	63	77,8	22,2	67	73,1	26,9	52	71,0	29,0
22 Gumi-, műanyag termék	1346	75,6	24,4	1 196	82,5	17,5	957	81,0	19,0
Feldolgozóipar	24 786	73,5	26,5	21 334	78,4	21,6	17 863	78,1	21,9

Vállalati eredmény alakulása ágazatok szerint 2013-ban, 2017-ben és 2022-ben

2022-ben a vállalatok 80%-a könyvelt el nyereséget, és ez az arány többé kevésbé minden ágazatban azonos. Csúpn a gyógyszeriparban volt tapasztalható, hogy a cégek mintegy 30%-a termelt veszteséget. Mint az 5.2. táblázat mutatja, a vegyipari kötődésű cégek mérleg szerinti eredménymutatói nem 2022-ben nem romlottak jelentősen 2022-re, sőt 2013-hoz képest néhány ágazatban, elsősorban a papíriparban és a gumi- műanyag ágazatban még csökkent is a veszteséges végek aránya. A gyógyszeriparban jelentősen, a vegyi anyag termelési ágazatban pedig kismértékben nőtt a veszteséges vállalatok részaránya. A nyereséges/veszteséges vállalatok megoszlása nem különbözik jelentősen a feldolgozóipar egészétől.

Vállalati méret szerint vizsgálva, a mikrovállalatok közül mintegy 25% volt veszteséges, a többi méretkategóriában 20% alatt van a negatív adózás előtti eredménnyel rendelkezők aránya. Kiemelendő a kis- és középvállalati réteg, ahol a cégek 88%-a volt nyereséges, miközben a nagyvállalatok körében ugyanez „csupán” 82% volt.

A medián adózás előtti eredmény 2022-ben a tágon értelmezett vegyiparban mindösszesen 7,8 millió forint volt, a szórás azonban igen nagy. A cégek felső negyedének 90 millió forint feletti nyeresége volt, igaz az alsó negyedének pedig 7 millió forint alatt alakult az adózás előtti eredménye. A legnagyobb medián adózás előtti eredmény a gyógyszeriparban volt, mintegy 55 millió forint. A többi ágazatban ennél lényegesebb kevesebb, 7-9 millió forint körül alakulnak az értékek. Az 5.3. táblázatból látszik, hogy a méret növekedésével emelkedik annak esélye, hogy egy vállalat nyereséges. Kivételt a gyógyszeripar képez, ahol a koronavírus járvány levonulása feltehetően jókora keresleti űrt hagyott maga után, ami éppen a nagy volumenű termelése képes nagyvállalatokat érintette érzékenyen. Az orosz piaci kitettség is rontotta a gyógyszeripari nagyvállalatok gazdasági mutatóit. Érdekes eredmény, hogy a többségében hazai vállalatok hajszálmival, de nagyobb eséllyel voltak nyereségesek 2022-ben, mint a külföldiek. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a leányvállalatok jövedelmezőségi szintje az anyavállalatok teljesítményétől is függ.

Ágazatok	Méretkategóriák				Tulajdoni kategóriák		Összes vállalkozás
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250 és több fő	Többségben hazai	Többségben külföldi	
Gumi-, műanyag termék gyártása	76%	90%	86%	79%	82%	77%	81%
Gyógyszergyártás	75%	40%	89%	63%	71%	71%	71%
Papír, papírtermék gyártása	76%	92%	90%	92%	84%	76%	83%
Vegyi anyag, termék gyártása	72%	85%	95%	100%	79%	76%	79%
Összes vállalkozás	75%	88%	88%	82%	81%	77%	80%

5.3.táblázat: Nyereséges vállalatok aránya a teljes mintában, illetve az ágazati almintákban 2022-ben

5. A vegyipari vállalatok gazdaságossági mutatói

A vállalati méret növekedésével a ROA mutatón keresztül mért hatékonyság csökken, és ez minden ágazatban igaz (5.4. táblázat). A kisebb vállalatok kevesebb eszköz mellett tudnak fajlagosan jobb eredményt elérni. Ennek oka feltehetően az, hogy minél nagyobb a vállalat, annál többet ruház be a termelésben közvetlenül nem felhasznált eszközökbe (irodák, gépjárművek stb.). Hangsúlyosan ide értjük a K+F infrastruktúrát is, amely csak hosszabb távon termel jövedelmet, azonban ugyanúgy az eszközállomány része. Ezzel szemben a kisebb cégek jobban a termelés szolgáltatába tudják állítani eszközeiket. Mindez nem jelenti azt, hogy ne érvényesülnének a méretgazdaságossági előnyök a nagyvállalatok javára, hiszen a termelési volumen jóval nagyobb a nagyobb cégek javára.

Ágazatok	Méretkategóriák				Tulajdoni kategóriák		Összes vállalkozás (nyereséges és veszteséges)
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250 és több fő	Hazai többség	Külföldi többség	
Gumi-, műanyag termék gyártás	10,1	1,1	0,5	0,8	6,6	1,1	5,7
Gyógyszergyártás	79,3	0,5	0,5	1,1	1,2	93,4	26,1
Papír, papírtermék gyártás	1,8	1,0	0,5	0,3	1,3	0,9	1,2
Vegyri anyag, termék gyártás	3,9	1,3	0,5	0,3	2,7	1,3	2,5
Összes vállalkozás	4,1	0,8	0,4	0,5	2,2	4,4	2,5

Nyereséges vállalatok átlagos ROA szintje a teljes mintában, illetve az ágazati almintákban 2022-ben

6.

A VDSZ szervezeti élete

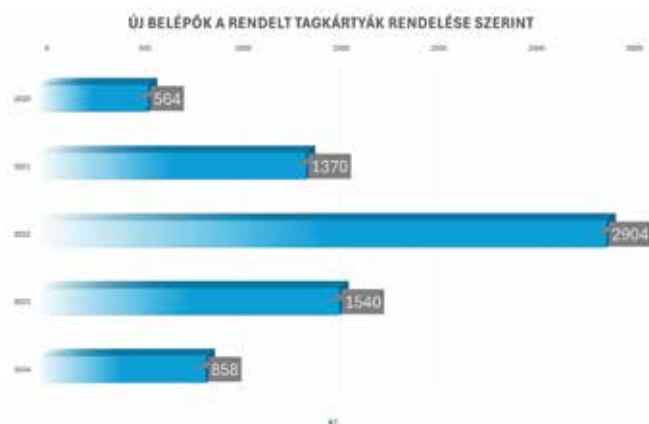
A VDSZ szervezeti élete

A VDSZ Magyarországon továbbra is megőrizte a legnagyobb ipari szakszervezeti pozícióját.

A szakszervezeti mozgalom létszáma világszerte csökkenőben van. A 2020-ban beütött COVID és a lockdown világszinten jelentősen csökkentette a tagságot. Ez az időszak új helyzeteket hozott létre a szakszervezeti világban is.

Hirtelen kellett alkalmazkodni a helyzetre. Sok esetben ez nehezen ment. A személyes kapcsolatok hiánya jelentősen rányomta a bélyegét a szakszervezetekre is. Nem volt ez másként a VDSZ életében sem. Az online megbeszélések és oktatások sokszor már a technikai ismeretek hiánya miatt nehezen zajlottak le. Ennek ellenére a többség gyorsan tudott alkalmazkodni az új helyzethez és az eszközök elsajátításával az online felületek is napi feladatok ellátására jók lettek.

2020 és 2024 szeptember között 7 236 új taggal bővültünk.
Taglétszámunk jelenleg

Az akkumulátoripar megjelenése megerősítette a VDSZ tagszervezési stratégiáját. Ennek is köszönhetően a dél-koreai SK vállalatnál erős szervezetet hoztunk létre megkezdtek más szervezetekkel történő együttműködésünket.

Neve	Státusza	Megszűnés módja	Megszűnés ideje
VDSZ ANDRITZ KFT Szakszervezete	önálló tagszervezet	egyszerűsített végelszámolás	2020
Budapesti Vegyiművek Vegyész Szakszervezete	önálló tagszervezet	eltűnt a nyilvántartásból, törlés	2020
Festékipari Szakszervezet	önálló tagszervezet	eltűnt a nyilvántartásból, törlés	2022
Nemesvámosi Szakszervezet	önálló tagszervezet	beolvadt a SZASZ-ba	2024
Gemenc-Plast Rt. Szakszervezete	származtatott	jogutód nélkül megszűnt a munkáltató	2022
Pesterzsébeti Papírgyár Kft. Szakszervezete	származtatott	taglétszámcsökkenés	2022
Pattantyús Ábrahám Géza Szakképző Iskola Ifjúsági Szakszervezete	származtatott	taglétszámcsökkenés	2023
Vasvári Pál Ipari Szakközépiskola Szakmunkásképző Intézet Szakszervezete	származtatott	taglétszámcsökkenés	2023
Földvár-Rubber Kft. Szakszervezeti Alapszervezete	származtatott	taglétszámcsökkenés	2024
Henkel Dolgozók Szakszervezete	önálló tagszervezet	egyszerűsített végelszámolás	2023

A 2019–2024 ciklusban megszűnt és beolvadt tagszervezetek megszűnésének részbeni oka a működési terület azaz a cég megszűnése illetve a taglétszám csökkenés.

Tagszervezeteink továbbra is jelentős sikereket érnek el a helyi üzemi tanácsválasztásokon, ezzel is igazolva a VDSZ támogatottságát.

A VDSZ érdekegyeztetésben elfoglalt helye elsősorban ágazati szinten van. Jelentős arányban vagyunk tagsági létszám alapján a Magyar Szakszervezeti Szövetségben, így a garantált bérminimum és a minimálbér kérdésében sokszor határozott álláspontot kellett kialakítanunk, hogy védhető legyen a minket első sorban érintő garantált bérminimum.

6. A VDSZ szervezeti élete

A munkáltatói szövetségek közül érdemben a MAVESZ és a MAGYOSZ és az építőipar csatlakozását követően a ÉVOSZ az a munkáltatói szövetség, akikkel valódi partneri kapcsolatot ápolunk. Ennek egyik oka, hogy a többi ágazatban nincs szervezett munkáltatói szereplő. Az elmúlt öt évben az érdekegyeztetési feladatok az Ágazati Párbeszéd Bizottság keretein kívül zajlottak, de a koordináció és az érdemi munka nem került ki a szövetségünk égisze alól. A gázipar területén is láthatóan szükség van a munkáltatói oldalra, ezért több alkalommal kezdeményeztük a piaci szereplők körében a munkáltatói szövetség újragondolását.

A Magyar Akkumulátor Szövetséggel való egyre erősebb együttműködés elősegítheti az akkumulátor vállalkozásokban a munkavállalók érdekeinek ágazati szintű képviseletét.

Az ágazati párbeszéd bizottságok mellett aktív szerepet vállalunk a Vegyipari Ágazati Készségtanácsban is, ahol első sorban az ágazatot érintő szakképzéssel kapcsolatos szakmai képviseleti munka zajlik.

A béremelésért való küzdelem tovább folytatódik. A beszámoló első részében látható, milyen bérfejlesztést értünk el az elmúlt időszakban, amelyek az elmúlt öt évben a COVID, az energiaválság, az orosz-ukrán háború valamint számos kormányzati intézkedés befolyásolt.

Több alkalommal akciók, figyelmeztető sztrájkok kellettek az érdemi eredményhez. Ebből kiemelkedik az Arconicnál 2023-ban lezajlott sztrájk, illetve a makói Continentalnál történt sztrájkorozat.

A VDSZ Szakszervezeti Szövetsége számára kiemelten fontos a helyi tisztviselőink megfelelő tudása, szakmai-jogi-kommunikációs ismereteik naprakészen tartása, hiszen tagjainkat ők tájékoztatják, elsősorban ők vesznek részt a munkáltatóval történő tárgyalásokban. Főként olyan kép él a helyi alapszervezeti tagságban „A Szakszervezetről”, amelyet ők mutatnak, hiszen a helyi dolgozók bennük bíznak elsősorban, nekik elhiszik, a tudásukat elfogadják. A VDSZ ehhez minden szükséges és igényelt támogatást megadott, és megad a jövőben is, az elmúlt ötéves ciklusban is több száz kollégánk vett részt az éves tervezések alapján készült budapesti, balatonszemesi és kihelyezett, regionális képzéseinken.

6. A VDSZ szervezeti élete

A pandémia új eszközöket teremtett a képzés területén. Az online kommunikációs szoftverek segítségével gyorsan át tudtuk alakítani a képzéseink struktúráját. A korábbi távoktatási anyagaink így már sokkal hatékonyabbá váltak. Igaz, hogy az online oktatások és értekezletek pont a személyes kapcsolatok rendszerét gyengítette meg. 2020–2021 között jószerivel kizárólag online oktatásokat szerveztünk.

Az elmúlt évek során egyre több alkalommal kooperáltunk a VDSZ tulajdonában lévő ETOSZ Kft-vel. Így szélesebb oktatási tematikák mellett több előadást tudunk tagjaink számára biztosítani.

Továbbra is fő témáink a tisztségviselői alapképzés és a kommunikáció. A Műszakos tagozat számára speciális kommunikációs oktatásokat szerveztünk.

A VDSZ öt tagozatának ülései képzésekkel kombinált formában kerültek megrendezésre, főként Balatonszemesen, kiemelten a Nő-, Nyugdíjas, Műszakos tagozatok, kisebb létszámmal az Ifjúsági és az Értelmiségi tagozat számára. A rétegtagozati munka fontosságára utal, hogy több jogszabálytervezet-javaslat is kikerült a szakmai műhelyekből, ezek a VDSZ szakmaisága és érdekképviseleti tevékenysége számára kulcsfontosságúak, a jövőben is támogatandó az így végzett társadalmi munka.

Az elnyert Európai Unió GINOP pályázatnak köszönhetően a képzéseinket részben uniós forrásból tudtuk finanszírozni.

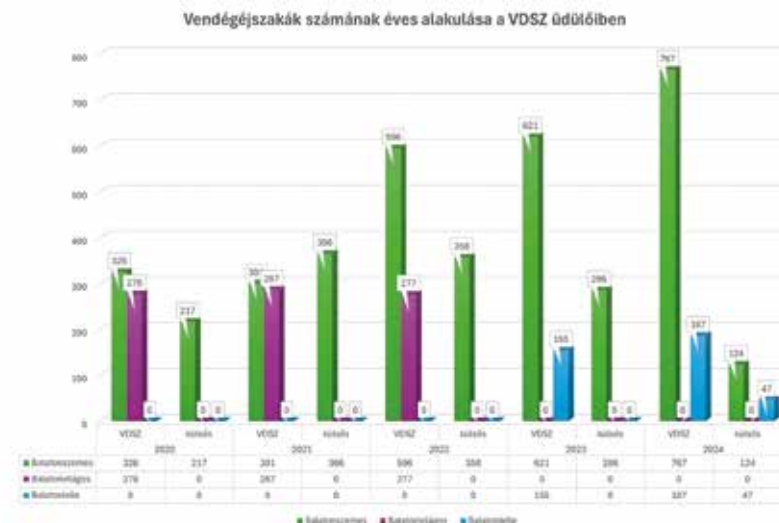
A VDSZ aktív szerepet vállal a munkavédelem fontosságának elismerése érdekében. Erre nagy szükségünk volt és van, mert a VDSZ működési területén több halálos baleset történt az elmúlt 5 évben.

	2019		2020		2021		2022		2023	
	baleset	halálos baleset	baleset	halálos baleset	baleset	halálos baleset	baleset	halálos baleset	baleset	halálos baleset
"F" - Építőipar	1023	29	992	27	1066	28	1016	21	942	20
17 - Papír, papírtermék gyártása	196	0	179	0	207	0	173	0	147	0
20 - Vegyi anyag, -termék gyártása	139	1	132	1	134	0	163	2	150	1
21 - Gyógyszergyártás	135	0	123	0	120	0	111	0	114	0
22 - Gumi-, műanyag termék gyártása	601	0	662	0	696	0	656	0	603	0
25 - Fémfeldolgozási termék gyártása	1382	2	1178	1	1315	4	1289	1	1178	0
35 - Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkond.	100	2	65	1	92	0	87	0	99	1
94 - Érdekképviselet	90	2	67	0	72	0	87	1	66	0

A tisztségviselők képzésében aktív szervező munkát végeztünk a munkavédelmi ismeretek oktatása, illetve a munkavédelmi képviselők felkészítésének terén. Ugyan az utóbbi években inkább a munkáltatók oktatásain vesznek részt a kötelezően.

Az Országos Munkavédelmi Bizottságban korábban elveszített helyünket visszakaptuk, mert a Magyar Szakszervezeti Szövetség munkavédelmi bizottságának korábbi elnöke lemondott, és így a VDSZ kapta meg a pozíciót.

A VDSZ alaptevékenységének továbbra is része a szakszervezeti tagjaink üdültetése. Az elmúlt öt évben szezonális üdültetés területén folyamatos változások mentek végbe. Az igények és a költséghatékonyság figyelembe vételével a VDSZ tulajdonában lévő ingatlanok közül a balatonvilágosi és a balatonszemesi üdülőkhöz biztosítottuk a kedvezményes nyaralási lehetőségeket. A balatonvilágosi ingatlanunk helyett 2023-tól a balatonlellel apartmanokban biztosítjuk sokkal magasabb komfortfokozatban a pihenést.

Ezzel párhuzamosan a szabad kapacitások lekötése érdekében szállásközvetítővel kötöttünk megállapodást.

Alumíniumipar

A magyar alumíniumipar jelenlegi szerkezete a rendszerváltozást követően alakult ki, majd az üzleti életben gyakori cégeladások során, a tulajdonosi szerkezet változásainak megfelelően alakult ki napjaink cégstruktúrája. Ugyanakkor alapvető tevékenységükben és a foglalkoztatásban nem történt jelentősebb változás.

A MAL Zrt. Ajka felszámolása 2023 július 31-én befejeződött, a 300 fős munkavállalói létszámnak a felszámoló felmondott. A felmondáskor még érvényes KSZ szerinti végkielégítés kifizetése azonban fedezethiány miatt nem történt meg. Ezért a felszámoló igénybe vette a bérgarancia alapot, ami a szabályozásnak megfelelően felsőkorlátos, és így sok munkavállaló jóval kevesebb összeghez jutott hozzá. Ezzel a vörösiszap katasztrófát követő 13 éves technológiai változás és jogi folyamat befejeződött.

Silkem Hungary Kft.

A MAL Zrt. tevékenységének egy részét megvásárló, és azt tovább folytató Silkem Hungary Kft alkalmazta a felszámoláskor még a MAL Zrt. által foglalkoztatott 300 munkavállaló nagy részét mintegy 200 főt, a maradék 100 fős létszám egy része nyugdíjba vonult, egy része más munkáltatónál keresett, és talált munkát. A Silkem Kft a MAL korábbi tevékenységéből a speciális hidrátok és timföldek gyártási tevékenységét vette meg, és viszi tovább jelenleg is. Tevékenységéhez az alapanyagot, alumínium hidroxidot és timföldet már nem saját gyártásból, hanem más külföldi gyártótól vásárolja, majd tovább feldolgozza, magasabb hozzáadott értékű hidrátokká és timföldekké például a műanyag, a kerámia és a tűzálló ipar számára.

A Le Belier Magyarország csoport „zászlóshajója” az ajkai gyár. Tevékenységét jelentősen meghatározza az autóipar helyzete. A Covid időszakot a cég részben létszámstop elrendelésével, valamint az állami bértámogatás igénybevételével vészelte át. Ezt követően egy fellendülési időszak következett párhuzamosan az autóiparral. Az autóiparban tapasztalható elektromos átállás szerencsére nem gátolja tevékenységüket, mert a beszállított alkatrészek (fékrendszerek) az autókhoz meghajtástól függetlenül egyaránt szükségesek. A 2021-23 –as időszak újabb jelentős változást hozott a cégcsoport életében: a francia tulajdonos eladta a teljes cégcsoportot a kínai Wencan Groupnak. Az elmúlt egy évben a tulajdonos átszervezte a teljes magyarországi menedzsmentet, új működési struktúrát alakított ki. Szakszervezetünk alkalmazkodott az új struktúrához, és 2024-re sikerült egy elfogadható bérmegegyeztetést kötni a kínai tulajdonossal, és bízunk benne, hogy kapcsolatunk a jövőben tovább javul. A világpolitikában tapasztalható krízishelyzetek (háborús gócok, stb.) miatti recesszió ellenére a cég működése stabil, de a cég sok ma-

gyar vállalkozással együtt küzd a munkaerőhiánnyal. Ennek tudható be, hogy viszonylag jelentős kb. 150-180 fő külföldi munkaerőt kénytelen alkalmazni.

Le Belier Mohács

A Le Belier Group 2011-ben létesített telephelyen Mohácson, ahol az Ajkán végzett öntészeti tevékenységet honosította meg. A cég, mintegy 100 fővel működik jelenleg, napjainkban jelentős fejlesztési elképzelések fókuszában áll.

Az Inotal csoport

Az Inotal csoport 2020-tól az Apc és Inota egyesülésével jött létre INOTAL Alumínium és Salakfeldolgozó Zrt-ként. Jelenlegi létszámuk 300-350 fő között mozog, ebből Inotán 250-300 ember dolgozik. Szakszervezeti tagjaink száma 100 körül mozog.

2023-ban régi tulajdonosunk Kálmán László megvált az Alput Kft.-től, melynek része volt Inota is. Az új tulajdonos a KETER Investments Zrt. lett.

Howmet-Köfém Kft. , Arconic-Köfém Mill Products Hungary Kft.

Az Arconic Inc. 2019. év elején jelentette be, hogy 2020. második negyedéves tervezett időponttal termelő üzletágai mentén szétválík, két önálló vállalatot hozva létre. Az egyik cégbe kerültek a globális hengerelt termékeket, sajtoló termékeket és épületszerkezeti rendszereket gyártó üzletágai, míg a másikba a műszaki és kovácsolt termékeket gyártó üzletágai. A bejelentésnek megfelelően 2020. április 1-i dátummal jött létre a tranzakció, melynek eredményeként a hengerelt, sajtoló termékeket és épületszerkezeti rendszereket gyártó üzletágakat tömörítő cég vitte tovább az Arconic nevet, míg a műszaki és kovácsolt termékeket gyártó üzletágak Howmet név alatt folytatták tevékenységüket a Howmet Aerospace nevű anyavállalat irányításával. A globális szétválás megvalósításának egyik kulcsfontosságú lépése volt a Társaság magyarországi szétválása, melynek következményeként a Társaság tulajdonosai 2019. szeptemberben döntöttek a szétválásról 2019. december 31-i dátummal. A szétválás formája jogi kiválás volt, melynek keretében a hengerelt termékeket gyártó üzletág, és az adminisztrációs központ ezeket az üzletágakat kiszolgáló területei 2020. január 1-i dátummal kiváltak a Társaságból, és új vállalként folytatták tevékenységüket Arconic-Köfém Mill Products Hungary Kft. néven. A globális szétválás további következményeként a fennmaradó Társaság neve 2020. április 1-i hatállyal Howmet-Köfém Kft-re változott.

Howmet-Köfém Kft.

2021. szeptemberben a Társaság és a Howmet Európai Keréktermék Gyártó és Szolgáltató Kft. tulajdonosai határoztak a két cég egyesüléséről,

oly módon, hogy a Howmet Európai Keréktermék Kft. 2021. december 31-i hatállyal beolvad a Társaságba, és 2022. január 1-től egy cégeként a Társaság keretein belül folytatják tevékenységüket.

A Társaság: – bejegyzett székhelye: Székesfehérvár, Verseci u. 1-15. – mellette egy további székesfehérvári és egy nemesvámosi telephellyel rendelkezik.

A székesfehérvári telephelyen sok fejlesztés történt és történik, ezek közül a legjelentősebbek:

K2, K3, DB3 kapacitásbővítő beruházások. A DB3 beruházás célja: Kapacitásbővítés a Dura-Bright technológiával készült kerekek gyártásában.

Arconic-Köfém Mill Products Hungary Kft.

Az egész Arconic vállalatot 2023 szeptemberében az Apollo cég felvásárolta és kivezette a tőzsdéről. Ebben az időszakban az éves bértárgyalás eredménytelenségének köszönhetően sztrájkoltak a munkavállalók. A stabilizáció után nagyobb beruházások zajlanak: a 3-as hideghengerállvány elektromos rekonstrukcióját, valamint szeptemberre a 3-as öntő-olvasztó egység teljes átépítését hagyták jóvá.

Hydro Extrusion Hungary Kft. (1573/457 fő)

A vállalat 4 telephelyen működik, a székesfehérvári gyári telephelyünk egy újjal bővült, és mellette egy további székesfehérvári és egy budapesti irodával is rendelkezik a cég.

A területeken fejlesztések zajlanak, melyek közül a legjelentősebbek:

A Hydro Extrusion Europe életében a székesfehérvári újrahaznosító üzem építése, melynek konkrét tervezése és jóváhagyása 2021-ben kezdődött, és alig 3 évvel később, idén már a termelés is megkezdődik az új telephelyen. A gyár fő célja újrahaznosított tuskók gyártása főként a már meglévő fehérvári présmű gyár számára, ezzel biztosítva a megfelelő alapanyag ellátottságot. Az újrahaznosított sajtolási tuskók helyi gyártása nagymértékben hozzájárul a vállalat szén-dioxid lábnyomának csökkentéséhez is.

Emellett, új prést építenek a Présmű gyáregységben. A Components területen pedig egy teljesen új automatizált cellát építenek ki, több, mint 2000 m²-en, melyhez új passziváló sor telepítését is elvégeztük.

Az elmúlt években a szolgáltató központ is fejlődött, a pénzügyi tevékenységek mellett az informatikai és a tranzakciós HR feladatok is a szolgáltató központhoz kerültek, így létrehozva a GBS IT és GBS HR szervezetet is.

Építőipar

Az ÉFÉDOSZSZ a VDSZ elnökségének 2022.01.27-én hozott döntése alapján 2022.02.01-től a Magyar Vegyipari, Energiaipari és Rokon Szakmákban Dolgozók Szakszervezeti Szövetségének Szakágazati tagja lett!

Szakszervezetünk 2023.02.24-én tisztújító közgyűlést tartott. Alapszabály módosítást követően lettek megválasztva az elnökség és a FB tagjai.

Az új elnökség megválasztása előtti időszakban az érdekképviselési munka helyett belső problémákat kellett megoldanunk! A tagszervezeteknek sikerült közös nevezőre jutniuk és együtt gondolkodva megoldást találni a további közös munka folytatására.

Amúgy is nehéz, problémákkal terhes időszakot tudtunk magunk mögött, pl. a Covid járvány, ingatlannal kapcsolatos döntések, illetve más szakszervezethez való csatlakozás lehetőségeinek a keresése!

A VDSZ elnökével, illetve elnökségével folytatott egyeztetések eredményeként sikerült egy jól működő, erős szervezet tagjává válnunk. Ezúton is köszönjük a befogadást!

A Szövetség négy önállóan bejegyzett és önálló költségvetéssel rendelkező tagszakszervezetből áll!

A Szövetség tagjai

1. Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége

Székhely: 1068 Budapest, Benczúr utca 45.

Nyilvántartásba vételt elrendelő bíróság megnevezése:

Fővárosi Törvényszék

Végzés száma: 9.Pk.60.956/1993/1

2. Szerkezetgyártó és Kivitelezőipari Dolgozók Szakszervezete

Székhely: 1068 Budapest, Benczúr utca 45.

Nyilvántartásba vételt elrendelő bíróság megnevezése:

Fővárosi Törvényszék

Végzés száma: 11.Pk.61.584/3

3. Közlekedésépítő, Magasépítő és Mélyépítő Dolgozók Szakszervezete

Székhely: 1068 Budapest, Benczúr utca 45.

Nyilvántartásba vételt elrendelő bíróság megnevezése:

Fővárosi Törvényszék

Végzés száma: 11.Pk.60.193/94/4

4. Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Zala Megyei Szakszervezete

Székhely: 8900 Zalaegerszeg, Jókai Mór utca 9.

Nyilvántartásba vételt elrendelő bíróság megnevezése:

Zalaegerszegi Törvényszék

Végzés száma: Pk.60.060/1993/2

Az ÉFÉDOSZSZ szorosan együttműködik az Építőipari Vállalkozók Országos Szövetségével! (ÉVOSZ)

A 2009-ben kötött Ágazati Kollektív Szerződést 2023-ban mindkét fél felmondta. A jogszabályi környezet változása és az építési ágazat szétapródása vezetett az kiterjesztett kollektív szerződés megszűnéséhez. Megfogalmaztunk egy Építőipari Kollektív Szerződés Ajánlást! Ez az ajánlás a vállalkozásoknak egyfajta iránymutatást ad a munkáltatói és a munkavállalói oldal közötti helyi kollektív szerződés megkötéséhez.

A szervezet taglétszáma sajnos folyamatosan csökken! Ennek több oka van. 2022-2024. években várhatóan a szakmából nyugdíjba vonulók száma meghaladja az építőipari munkaerőpiacra belépők számát mintegy 20 ezer fővel! Az építőiparban mintegy 65 000 vállalkozás foglalkoztat kb 380 000 főt! Tehát többségében 2-8 munkavállalót alkalmazó vállalkozás működik, így gyakorlatilag lehetetlen szakszervezet alapítása ezeknél a munkáltatóknál!

Jobb a helyzet az építőanyagipar területén foglalkoztatott munkavállalók esetében. Itt telepített munkahelyekről beszélünk, ahol telephelyenként 100-200 főt is elér a dolgozók létszáma. Ezeknél a munkáltatóknál jellemzően magasabb a szakszervezeti tagok száma.

Az elmúlt 2 évben drasztikusan visszaesett az építőipar megrendelés állománya.

Ennek következtében több ezer munkavállalónak mondtak fel a munkáltatók. Az építőanyagiparban is csökkentett kapacitással folyt a termelés. Ez műszakszám csökkentéssel és elbocsátásokkal járt.

Tovább nehezítette a munkáltatók helyzetét a háborús vészhelyzettel indokolt és kormány rendeleti úton megállapított bányajáradék összegének drasztikus megemlése. Ez több 10 milliárd forint veszteséget eredményezett az építőanyag gyártók egyes szereplőinél.

A 39/2023. kormányrendelet értelmében a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvénytől eltérően kiegészítő bányajáradék fizetésére köteles – a 404/2021. kormányrendelet 1. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott kőfejtés, gipsz, kréta bányászata (TEÁOR 0811), kavics-, homok-, agyagbányászat (TEÁOR 0812), cementgyártás (TEÁOR 2351), illetve mész-, gipszgyártás (TEÁOR 2352) főtevékenységet végző vállalkozásokon túl – az a vállalkozás, amely főtevékenységként égetett agyag építőanyag gyártása (TEÁOR 2332), kerámiaacsempé-, lap gyártása (TEÁOR 2331) tevékenységet végez. A fizetendő bányajáradék alapjául szolgáló termékcsoporthoz tartozó listáját, valamint a bányajáradék pontos mértékét a 39/2023. kormányrendelet tartalmazza.

A visszaesés a szakszervezet helyzetét is befolyásolta. Az elküldött munkavállalók között szakszervezeti tagok is voltak, akik helyett nagyon nehéz új tagokat beszervezni!

A bér, illetve kollektív szerződések tárgyalását is nehezítette az építőipar termelés visszaesése. A kisebb bevételekre és a megnövekedett kiadásokra hivatkozva voltak olyan vállalatok, ahol inflációt követő béremelést sem hajtottak végre!

Reméljük, hogy az elkövetkező időszakban a leállított vagy elhalasztott állami beruházások befejezése, a kedvezőbb kamat környezet, a lakásépítések számának növekedése az építő és építőanyagipar számára eredményesebb éveket hoz.

Gázipar

Szövetségünk, amely több mint 30 éves múltra tekint vissza, továbbra is összefogja és képviseli a magyarországi gázszolgáltató társaságoknál működő szakszervezetek tevékenységét. A klasszikus 6 gázszolgáltató társaság ma már csak három tulajdonosi körbe tartozik. A társaságoknál működő szakszervezetek tagjai a Gázipari Szakszervezeti Szövetségnek. Szövetségünkbe tartozik továbbá az országos gázelosztó rendszert üzemeltető FGSZ szakszervezete a GOESZ és palackos gáz szolgáltatásban résztvevő Primaenergia szakszervezet.

Taglétszámunk csökkenést mutat a korábbi 2000 fős taglétszám ma már 1600 főt ér el. A csökkenés összhangban van a gáziparban dolgozók létszámának csökkenésével. A dolgozói létszám nehezen nyomon követhető, mert a tulajdonosi szerkezet a gázipar mellett a villamos energia ipart is birtokolja. A színergiák miatt tevékenységeket vontak össze, ezáltal a dolgozók jelentős része a gáz és villamos ipart szolgálják ki egyaránt. Létrehozták a támogató tevékenységet végző vállalatokat. A feladatuk a könyvelés, pénzügyek, humán tevékenység, stb. ellátása. A gázipari társaságokban dolgozók száma kevesebb mint 4000 fő.

Ennek a létszámnak kb. 1/3-át teszi ki a gázszerelő, a többiek műszaki segítők, műszaki irányítók, és egyéb műszaki adminisztratív tevékenységet végzők. A műszaki állományban jellemző az öregedő korfa.

A szakszervezeti szervezettség elérte az 50%-os szintet, a szakszervezetünk nagy múltra (50-60 év) tekintenek vissza. Jellemző volt az, hogy 1 társaságon belül 1 szakszervezet működött. A tevékenységek szétválasztása és összekapcsolása miatt nagyfokú keveredés történt a tagságokon belül. Előfordul, hogy egy szakszervezetnek több, akár 7-8 társaságban vannak tagjai. Ugyanakkor egy társaságon belül is lehet több szakszervezet pl. gáz és villamos ipari. A reprezentativitás ezért nem minden esetben biztosított. Kollektív szerződés lefedettség 100 %-os.

Szövetségünk az elmúlt öt évben is rendre megtartotta éves összejöveteleit, bár a pandémiás időszakban néhány értekezlet on-line formában zajlott. 2021-ben megemlékeztünk a Gázipari Szakszervezeti Szövetség megalakulásának 30. évfordulójáról. Több alkalommal előadást hallgattunk meg a hazai és nemzetközi gáz és energia piaci helyzettel kapcsolatosan.

A villamos ipari szakszervezetekkel eddig is jó kapcsolat rendszerünk volt. A tulajdonosok mind a két iparágban érdekeltek, ezért szorosabbra fűztük az együttműködést az Egyesült Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével (EVDSZ).

Lépéseket tettünk az ágazati Kollektív Szerződés kibővítésére. Az Ágazati KSZ érvényben van, de a többszöri tulajdonos és struktúra váltás miatt a szereplők bizonytalanok a munkáltatói oldal részéről. Szintén kezdeményeztük az Ágazati Párbeszéd munkájának elindítását, dolgozunk a GÁPB felélesztésén, hiszen a kormányzati irányelv is ezek mellett szól. Több alkalommal kerestük meg a munkáltatók képviselőit.

Európai Gázipari ÁPB. Működik. Munkavállalói oldalról képviselve vagyunk. Ágazati megállapodás a küszöbön van, ami kiterjeszthető lehet az egyes országokban.

Gumiipar

A 2019. évi kongresszus határozata alapján a szegedi szervezet tagdíjfitetés miatti kizárásának következményeként a Gumiipari Szakszervezeti Szövetséget olyan szervezet képviselője vezeti, aki nem tagja a VDSZ-nek. Ebből adódóan nem lehetett érdemi munkát végezni a szövetséggel. A tagszervezetek közül közben megszűnt a Rubber szakszervezet és a járműipar szakágazat létrejöttével az abroncsgyártók is kihátráltak az ágazati szervezetből.

Így maradt a Makói Gumiipari Szakszervezet mellett a nyíregyházi Palma és Vibracustic valamint a budapesti Tauril szervezetei.

Ezzel egyidőben a makói Continentalnál 2020 végén – részben a pandémia, részben pedig a Continental központi döntései miatt – létszámleépítés kezdődött. Ezt követően először felmondták a kollektív szerződést. Majd 2020. októberében sztrájkbizottság alakult. 2021-ben több alkalommal szakaszos sztrájk zajlott le (2021. február 17 – kétórás, február 20 – 8 óras, február 24 – 24 óras, és határozatlan idejű), majd a munkáltató visszalépett a kollektív szerződés felmondásával kapcsolatosan. A konfliktus a munkáltató és a szakszervezet között továbbra sem csillapodott.

A nyíregyházi Continental esetében a ciklus idején kiegyensúlyozott és érdemi párbeszéd zajlott. 2024 őszére a kollektív szerződést módosították.

Gyógyszeripar

A gyógyszergyártás adja a magyar bruttó hazai termék 6 százalékát, és a gyógyszeripar adja a kutatási és fejlesztési ráfordítások 20 százalékát, innovációi pedig jelentős mértékben járulnak hozzá a magyar gazdaság versenyképességéhez. Utóbbi a tudásalapú gazdaság korszakában egyre kevésbé függ az ország adottságaitól, felértékelődik viszont az új megoldások hatékony alkalmazása, valamint a kutatási-fejlesztési képességek összehangolása, és kihasználása.

A hazai gyógyszeriparnak már nagyon sok válságot kellett átvészelnie. A 2020-ban kirobbant pandémia példa nélküli kihívást jelentett.

Ez a krízis úgy jött, hogy az előző még el sem múlt. A járvány alatt a folyamatos gyártás fenntartása mindenkitől szervezési bravúrokat igényelt. A termelésben nem lehetett home office-ra áttérni, de közben vigyázni kellett a kollégák egészségére. Ennek ellenére büszkén mondhatom, hogy a gyógyszergyártók valamennyi munkatársa elkötelezett volt az iránt, hogy a betegellátás támogatásával részt vállaljon a hazai lakosság megóvásában. Közben a költségek növekedése, különösen az energiaárak emelkedése, nagymértékben erodálta a jövedelmezőséget, ezzel nehezítve a versenyképesség megőrzését.

Azonban a Covid-járvány jelentős hatással volt az egyéb kutatásokra is. A kórházak leterheltsége miatt háttérbe szorultak a klinikai vizsgálatok, ez bizonyos új termékek kifejlesztését alaposan megnyújtotta. Sok vizsgálatot fel kellett függeszteni, el kellett halasztani.

Volt némi ijedtség a leálló kínai alapanyaggyárak miatt is. Azóta rengeteg szó esik arról, hogy a koncentrált beszerzési források és a hosszú szállítói láncok nem biztonságosak, vissza kell hozni a gyártás egy részét Európába.

A gyógyszergyártás stratégiai jelentőségű, a folyamatos ellátás érdekében most kell kiemelt figyelmet fordítani a zökkenőmentes működés biztosítására. Elindult tehát a folyamat, de egyik napról a másikra ezt nem lehet megoldani. Hosszú évekbe telhet, míg az európai alapanyaggyártásba állami és uniós segítséggel némi életet lehelnek. Kína is évtizedek alatt építette ki mostani pozícióját. Ha becsülöm kellene, azt mondanám, 5-8 év múlva lesznek tapinthatók a változások. A multiknak már most is van hazai alapanyaggyártó kapa-

citásuk, de bővítésre szükség lesz! Ez részint lehetőség, részint próbatétel, amihez türelem és hosszú távú, stratégiai gondolkodás kell.

A járványt megelőzően a szektornak a 2019-ben bevezetett szerializáció miatti megtorpanással kellett megbirkóznia. A rendszer kötelező bevezetése egy rém-álom volt. Például, egy egyedi azonosító nyomtatására alkalmas gép százmillió forintba kerül, ami 70-75 forintos pluszköltséget jelent egy doboz gyógyszer gyártásakor, függetlenül az áratól. Egy olyan szabályozást erőltettek ránk uniós szinten, amely valamennyi, a gyógyszerellátásban részt vevő szereplőnek óriási teher, tehát a nagykereskedőknek, a gyógyszerészeknek, és a betegeknek is többet kell várniuk a patikákban. A legnagyobb terhet azonban a gyógyszergyártók viselik, a hazai gyártók egyszeri beruházként húszmilliárd forintot költöttek a rendszerre. Most a legnagyobb problémát az jelenti, hogy ez a rendszer súlyos, olykor 10-30 százalékos termelékenységszökkenéshez is vezetett, és nem növelte a foglalkoztatottságot, nem beszélve a fenntartási költségekről. Összességében ez akkora teher, hogy valóban előidézhethet ellátási nehézségeket.

Napjainkban is különböző természetű, egymásra rakódó válságokkal kell megküzdenie az európai, azon belül a magyar gyógyszeriparnak, miközben a tevékenysége társadalmi szempontból fontosabb, mint valaha.

Az ukrajnai háború egy óriási humanitárius katasztrófa, amely mindannyiunkat sújt, de a hatása főként a gazdasági vetületére vonatkozik. Az első következmény az, hogy az ukrán piacon jelen lévő leányvállalatok nehezen vagy sehogyan sem képesek működni. Az ottani munkatársakat a hazai gyártók minden lehetséges módon támogatják. Közben a hazai gyártás is kockázatokkal néz szembe: a magyar gyógyszeripar nagy papírfelhasználó, és Finnország, illetve Brazília mellett éppen Oroszországból és Ukrajnából érkezett eddig a csomagolásokhoz szükséges papír nagy része. Ezért félok, hogy a papírhány fennakadásokat okozhat a termelésben.

A harmadik nagy gond a forint értékvesztése. Bár az oroszországi embargó az egészségügyi termékeket nem érinti, a logisztikai láncok azonban sérülnek, át kell gondolni a disztribúciós rendszereket. Az orosz piac tradicionálisan fontos a magyar gyógyszergyártás számára, ezért az ágazat számára ez most komoly kihívás.

Jelenleg 51-52 százalék körül van a magyar gyógyszerek részesedése a hazai piacon, tehát mondhatjuk, hogy minden második beteg ilyenrel gyógyul. A termékek nagy része krónikus betegségekre szolgál, következésképpen nagy mennyiségben és folyamatosan szedik őket. Az ágazat számára reális cél a lakosságot fogékonnyá tenni a gondolatra, hogy a gyógyszereknél is szempont legyen, fontos a hazait venni. Ugyanis, a fogyasztók minden téren egyre tudatosabbak.

Ez a téma egyébként nemcsak a több mint 17 ezer teljes állású munkavállalót foglalkoztató magyar gyógyszeriparnak fontos, hanem valódi nemzetgazdasági kérdés. Bár a cégek termékeik 80 százalékát külföldön értékesítik, az export sikere szempontjából meghatározó, a külföldre történő belépéshez pedig nélkülözhetetlen a hazai jelenlét. A másik cél, tudatosítani a gyógyszerek értékét. Amíg egy beteg egy krónikus betegségre szedett gyógyszer havi adagjáért kevesebbet fizet, mint egy hamburgerért, addig kevésbé hisz a terápiák hatékonyságában.

Az ágazat meghatározó szereplői nagyon szorosan együttműködnek a kormánnyal. A pandémia eredménye, hogy a kormányzat stratégiai ágazatként tekint a gyógyszeriparra. A járvány nyomán egyfajta fordulóponthoz érkezünk: a Covid rávilágított arra, hogy a betegellátás szempontjából is stratégiai fontosságú a helyi gyártói kapacitás megléte.

Ehhez azonban valamilyen árkorrekcióra szükség lesz, mert 2007 óta nem volt gyógyszeráremelés, miközben bizonyos energiahordozók ára akár a többszörösére drágult. Zajlanak egyeztetések egy olyan megoldásról, amely elfogadható az iparág, a lakosság és a kormányzat számára egyaránt. Eközben szerencsére a gyártók kapnak segítséget az államtól: az Egészségügyi Támogatási Program a kisebb vállalkozásokat, az exporttámogatások a nagyobb szereplőket, a pályázatok általában a kutatás-fejlesztést erősítik.

Egy, a régiós innovatív gyártók körében végzett felmérés szerint a magyar cégeket az átlagnál jobban aggasztja a gyógyszerkassza állapota és a költségek szintje. Adót senki sem szeret fizetni, de muszáj. A folyamatos kommunikációval a gyártók célja, hogy a mindenkorai kormányzattal közös megoldást találjanak az iparág nemzetközi szintű versenyképességének megőrzésére, erősítésére, a gazdasági egyensúly fenntartására. Ennek a kulcsa a kiszámítható jogi és gazdasági környezet. Heves devizaárfolyam-mozgások idején az elemzők nehezen mérik fel a hatásokat, úgy tűnik, hogy a politikusok még ne-

hezebben. A 2022. december 24-e reggelén bevezetett különadóval (extraprofitadó) kapcsolatban fontos megjegyezni, ha nincs árfolyamnyereség, akkor nincs mire hivatkozva fizetni a különadót, amely amúgy is nagy versenyhátrányt jelent a magyar cégeknek a külföldi gyógyszergyártókkal szemben. Ráadásul a bevezetést akkor hirdették ki, amikor a legtöbb vállalat már előkészítette következő évi költségvetését. Emiatt mindez a visszamenőlegesség és az előleg feltöltése miatt kétszeres terhet jelentett.

Ha hosszabb távon is fennmaradna a különadó (állítólag év végén kivezetik), akkor egy olyan vállalatnak, ahol az árbevétel nagy része külföldön keletkezik, könnyű megoldani, hogy az adóalap máshová kerüljön.

A bevezetett különadó egyedülálló több szempontból. Például amiatt, mert a magyarországi gyógyszergyártókra vonatkozik, akik hozzáadott értéket termelnek.

A különadó 50 százalékát vagy még többet a Richter fizeti, ha ez hosszú távon fennmaradna, az problémákat okozna. A 28 milliárd forintos különadó körülbelül 40 százaléka az éves k+f költségnek és akkora pluszköltséget jelent, amit egy több, mint 50 százalékos béremelés okozott volna. Úgy kapta a Richter ezt a sarcot, hogy arról előtte semmilyen szakmai egyeztetés nem történt. Így utólag tudták meg azt, hogy az extraprofitadót az összes árbevétel alapján kell fizetniük, miután a kormány a Nagy Márton irányította Gazdaságfejlesztési Minisztérium javaslatát fogadta el, s nem a Pénzügyminisztériumét, miszerint az adó vetítési alapja kizárólag a gyógyszergyártásból származó árbevétel legyen.

Szakszervezeti szempontból is lényeges az ágazat munkaerőpiaci helyzete. Minthogy a kétkézi fizikai munkát egyre kevesebben vállalják, ezért főleg a gyártó területeken lett kritikus a helyzet. A magasabb bér reményében, több cégnél fokozódik a felmondási hullám és csökken a minőségi munkaerő létszáma. A szakemberek oda mennek dolgozni, ahol több bért és jobb munkakörülményeket találnak. A zavartalan termelés érdekében, számos esetben a munkáltatók akár 20-30%-os rendkívüli béremeléssel igyekeznek lassítani a folyamatot. Főleg a fiatalok megtartására fókuszálnak, azonban ez csak tovább fokozza a feszültséget. Ugyanis a 25 év alatti munkavállalók mentesülnek a személyi jövedelemadó fizetése alól, viszont ahogy eléri ezt a korhatárt, jelentősen csökken a bérük, és ezt igyekszik kompenzálni a munkáltató.

Tény, a gyógyszeriparban jelentős a felsőfokú végzettségűek aránya, és az országos átlagnál magasabb a kereseti szint, és ez így van a fizikai dolgozóknál is. A hazai versenyképes béreknek köszönhetően összességében egyelőre nem nőtt a fluktuáció, illetve az egyes pozíciókban az üresedések száma, de a munkaerőpiac rendkívül dinamikus változása következtében ez bármikor megtörténhet.

Jogos felvetés tehát, hogy az ágazatban van-e lehetőség az infláció kompenzációjára, van-e lehetőség bármiféle megállapodásra? Évek óta jelezzük, hogy a magyar bérelmaradás felszámolásához nem elég a termelékenység-gel arányos átlagbéremelés, ehhez gyorsabb bérnövekedési ütem szükséges. Amennyiben ez nem történik meg, akkor marad a jelenlegi hátrányos, igazságtalan megkülönböztetés.

A külföldi anyavállalatok és tulajdonosok közül eddig csak kevesen érezték át a munkavállalók folyamatosan romló megélhetési helyzetét és kívánnak. Hivatkoznak a stratégiai célok megvalósításának magas költségeire, a bizonytalan környezeti tényezőkre (infláció, elszálló alapanyag-, hatóanyag- és energiaárak stb.).

A szakszervezetek már eddig is kezdeményezték az éves bérmegállapodások felülvizsgálatát és egyéb juttatások bevezetését vagy módosítását. Volt, ahol a vezetők által is támogatott petíció aláírásával igyekeztek nyomást gyakorolni a döntéshozókra. Számos cég vezetése a szakszervezetekkel történt tárgyalások után már példát mutatott, ugyanis jelentős mértékű juttatásokkal enyhítették a munkavállalók megnövekedett terheit. A szakszervezetek szerint ez átmeneti megoldásnak jó volt, de az üzleti eredmény forrása lehet az inflációt követő 2025. évi béremelésnek is.

A VDSZ és a MAGYOSZ koordinálásával a munkaadói HR Bizottság és VDSZ Gyógyszeripari Szakszervezeti Szövetség Titkári Tanácsa többször egyeztetett a munkáltatókat és a munkavállalókat egyaránt negatívan érintő gazdasági krízishelyzetről, és közösen igyekeztek ajánlásokat megfogalmazni a kormányzat (a home office szabály módosítása és az üzemanyag költség-térítés emelése) és a gyógyszeripari ágazat szereplői irányában. A legfontosabb feladat a zavartalan termelés biztosítása, a fluktuáció jelentős csökkentése, ami csak a bérek és juttatások jelentős emelésével érhető el. 2022-23-ban komoly egyeztetéseket folytattunk a MAGYOSZ HR Bizottság tagjaival a 2013 óta hatályos Kollektív Szerződés módosításával kapcsolatban. Munkavállalói

oldalról az eddignél jobb kondíciókkal rendelkező KSZ-t szerettünk volna, de a munkáltatói oldal képviselői semmilyen irányban nem kívántak elköteleződni. Ennek tükrében megosztottá vált a szakszervezetek részéről a hajlandóság az aláírásra. Természetesen fontos a párbeszéd fennmaradása, de a módosított, több munkáltatóra vonatkozó kollektív szerződés elfogadását célzó tárgyalássorozat, bizonyos szempontok miatt, eredménytelen volt. Konszenzuson alapuló javaslatként továbbítottunk egy, a jogász által készített szakmai anyagot, de arra elutasító válasz érkezett. A folytatás jelenleg bizonytalan.

Az egy külön elemzés tárgya lehet, hogy a forint évről-évre történő gyengülése, plusz a jelenlegi monetáris politika, milyen veszteséget okoz a háztartásoknak és milyen további nyereséget biztosít a nem forint elszámolású cégeknek. Számukra az így realizált profit bőven ad forrást a béremelésekhez. Ezt soha ne hagyjuk ki érveink felsorolásából!

A hatékony érdekképviselő megköveteli a szakszervezeteinktől, hogy elemezzék az adott cég üzleti adatait a létszám, a bér, a bérarány, a bér dinamika, a termelékenység, a profitráta közötti kapcsolatot, az adott vállalatcsoport hazai ágazati és a nemzetközi ágazati adatait. Jelenleg ebben komoly a lemaradásunk, de egyre többen felismerték ennek a fontosságát és szakmai hátteret igénybe véve, igyekeznek csökkenteni az információk közti különbséget.

A gyógyszeriparban is egyre inkább elterjedt az a globális munkakör-értékelési rendszer (Hay-rendszer), amely a munkaköröket a tudás, a problémamegoldás és a felelősség szempontjából elemzi. Azok a cégek, amelyek ennek a módszernek az alapján dolgoznak, a Korn Ferry, illetve a Towers Watson adatbázis alapján figyelik a munkaerőpiaci bérbeállást.

A bérmegállapodások összehasonlításából is látszik ez az egyfajta közös gondolkodás. Minthogy a multinacionális cégek üzleti tervük összeállítása során rendszerint nem konzultálnak a szakszervezetekkel, a tárgyalások kezdetén szembesültek a jogos munkavállalói igényekkel.

Évről-évre megtapasztaljuk, hogy ilyenkor már sokkal nehezebb a terv korrigálása. Például, a cégek a tulajdonosokat arról tájékoztatták, hogy az általuk irányítuként kezelt Korn Ferry az idei gyógyszeripari béreknél augusztusban X% mértékű emelkedést prognosztizált. A tervezésnél ez az adat volt feltüntetve, viszont a bértárgyalásokat még ennél is 2-3%-kal kisebb ajánlattal indították. Ennek ismeretében az aláírt megállapodások még inkább rávilágítanak a hatékony szakszervezeti munka fontosságára.

Járműbeszállítás

A szakágazat a VDSZ struktúrájában 2019–2024 között új köztes szervezeti egységként kezdte meg működését. A gumiiparból átszervezett teljes abroncsgyártás mellett a filterszűrőgyártók, az autóüvegipar és legfőképpen a teljesen új iparági egység az akkumulátorgyártás értékesítéslánc tagvállalatai alkotják.

Az ágazatot a COVID különösen megviselte, mert a lockdown (teljes leállás) nagyon elbizonytalanította a vállalatokat és ezzel természetesen a dolgozókat is. Nyíregyházán nem állt le a Michelin teljesen, de részlegei igen. Központi döntés alapján több európai gyártás teljes egészében szünetelt, de a Michelin nyíregyházi gyártása nem. Az állás időre a szakszervezet a munkáltatóval kollektív szerződésen kívül kizárólag a COVID idejére vonatkozó megállapodást kötött, így a dolgozók a teljes alapbérüket megkapták. 2021-ben, 2022-ben új alapú bérén kívüli juttatási rendszert dolgozott ki a szakszervezet, amelynek elsődleges célja a dolgozók és családtagjaik egészségvédelme volt. A rendszernek köszönhetően minden dolgozó és teljes családtagja éves szinten egymillió Forintos egészségügyi szolgáltatásra jogosult. 2023-tól kollektív megállapodás született a városon kívül- és belül lakó dolgozókra vonat-

kozó mobilitásról, melynek célja munkába járás megkönnyítése volt.

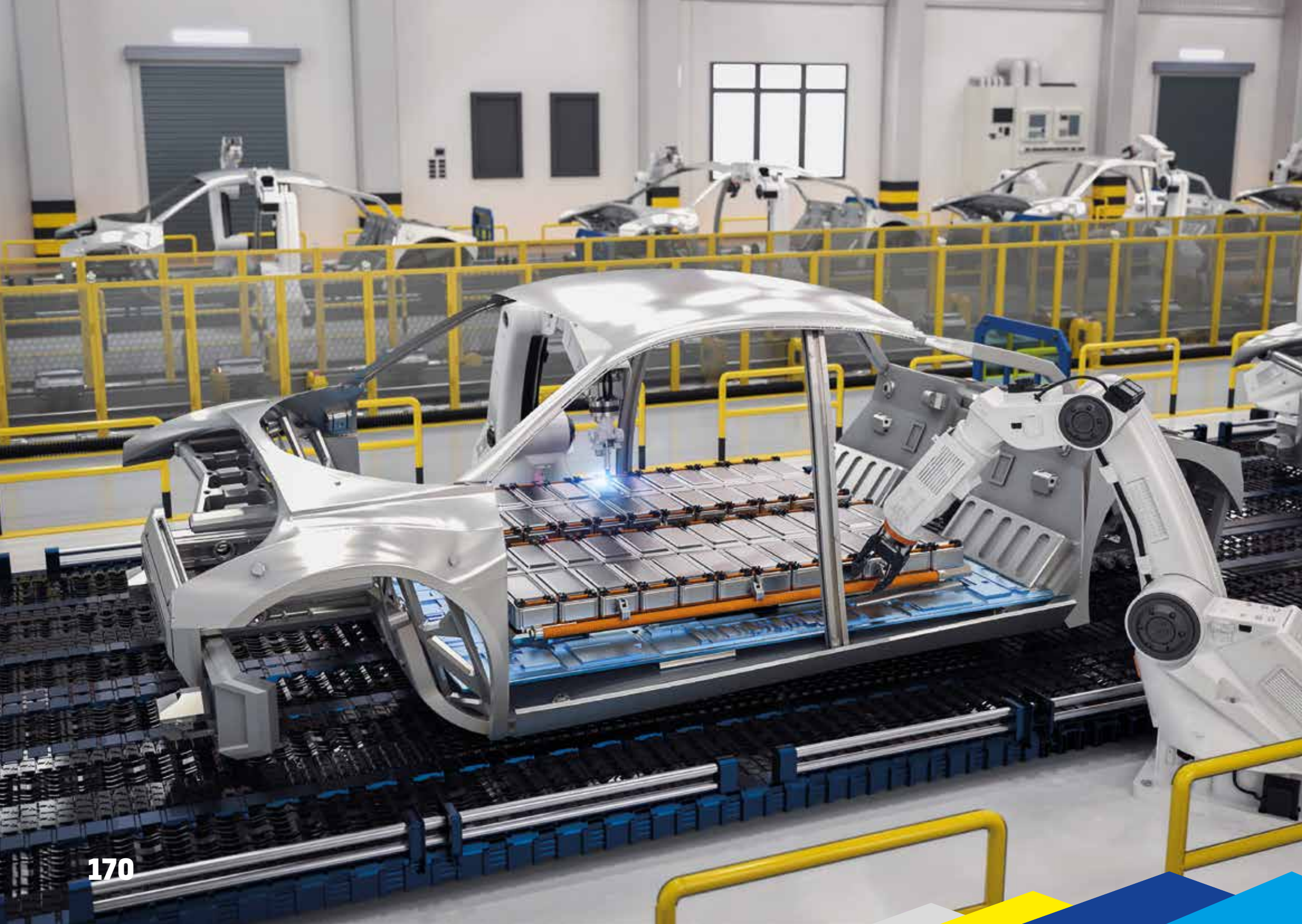
Az orosz-ukrán háború valamennyi ágazati szereplő alapanyag ellátását jelentősen befolyásolja. A megnövekedett szállítási költségek az egyes bértárgyalásokon is vitát váltott ki.

Az Apanapok bevezetésével az ágazatban szereplő tagvállalatok közül a Michelin és a Sisecem kollektív megállapodásban rögzítve emelte fel a napok számát illetve biztosítja a teljes időszakra vonatkozóan a távolléti díj 100%-t.

A COVID és az autópiac változásának következményeként a Sisecem török cég – a korábbi folyamatos egyeztetésre alapozva – 2024 január végén bejelentette, 18 hónapos átmenettel megszünteti magyarországi gyártóüzemét. A mintegy 400 főt érintő gyárbezárás mellett a szakszervezet külön megállapodást kötött az elbocsátás ideje alatti juttatásokról.

A szakágazat jelentős növekedését az akkumulátorgyártásban érintett vállalkozások megjelenése és a már működő gyárakban dolgozók megszervezése jelentette. Kiemelkedő eredményt ugyan eddig csak a dél-koreai SK vállalatcsoportnál értünk el, de a teljes akkumulátorgyártásra kiterjedő kampányok indultak. Többek között ennek is köszönhető, hogy a VDSZ rendezésében 2024-ben először tarthattunk a világok egy Akkumulátoripari világkonferenciát az IndustriALL Global és a Friedrich Ebert Alapítvány támogatásával.

Papíripar

A papíripar legnagyobb munkáltatója Magyarországon továbbra is a DUNAPACK Kft. A Dunapack Kft. Magyarországon 3 telephellyel rendelkezik: Csepel, Dunaújváros és Nyíregyháza, 50% körüli piaci részesedésével piacvezető Magyarországon. Az osztrák tulajdonos továbbra is a cég átalakítását és telephelyinek átrendezését folytatja. A budapesti telephelyen működő leányvállalatait értékesítette, melynek következtében romlott a munkavállalók helyzete. A VDSZ többszöri pert nyert a LogiPack Kft-vel szemben, ahol megkérdőjelezték a szakszervezt létezését.

Ezzel egyidőben a Dunapack új igazgatója folyamatosan rombolja az eddigi rendezett munkaügyi kapcsolatokat.

A Diósgyőri Papírgyár helyzete nem változott. Az állami tulajdonlás miatt a kollektív szerződés tartalmát nehéz pozitív irányba változtatni. Gondot jelent továbbra is a munkaközi szünet törvényes kezelése.

A német Halaspack stabil piaci szereplő a speciális csomagolóanyag gyártás terén. A jelenlegi cég vezetésével folyamatos a vita a bérrendezésről és a dolgozók terheléséről.

A magyarországi papíripari fejlődés elsősorban a higiénias papír területén tapasztalható, de ezekben a vállalkozásokban dolgozók szakszervezeti szervezése eddig nem sikerült.

A VDSZ tagja az Európai Papíripari Ágazati Bizottságnak. Az elmúlt években a VDSZ aktív szerepet vállalt az európai bizottság által szervezett munkavédelmi, valamint az ágazatot érintő szakképzési projektben.

Rokon szakmák

A VDSZ működési területének legspeciálisabb ágazati szervezeti egysége. A Nehézfémipari Szakszervezet belső válsága sajnálatos módon ellehetetlenítette a szakágazat vezető munkáját.

A Douwe Egbertsnél működő szakszervezetünkkel kötött kollektív szerződést felmondta a munkáltató de a szakszervezet ennek ellenére működik.

A Balatoni Hajózás Demokratikus Független Szakszervezete első sorban a szezonalitásnak köszönhetően a helyi érdekképviselési munkán kívül nem tudja az ágazati tevékenységét aktívan ellátni.

Vegyipar

Az ágazatot a 2019 – 2024 közötti időszakban elsőként a pandémia, majd – a kilábalás reményével együtt- az energiaár robbanása törte meg. A pandémia idején a termelésben folyamatos műszakok mellett az irodai munkavállalók home office szabályozása került rendszeresen a szakszervezetek elé

A kínai Wanhua csoporthoz tartozó BorsodChem vegyipari cég jelentős szerepet tölt be a vegyi alapanyaggyártó vállalatok terén. A folyamatos kínai tőke beáramlásának köszönhetően a Wanhua projektjei is megvalósulnak. Ezek közül a legnagyobb 145 millió eurós (közel 48 milliárd forint) 3 anilinyártó üzem, mellyel az MDI gyártáshoz függetlenedik az importtól. Ez a projekt 2017-ben indult. A másik projektje egy HPM gyártó üzem létesítése, amely 60 millió euróra (kb. 20 milliárd forint) rúg. Ezek tervezett befejezése 2020 és 2021 volt. A BorsodChem, a magyar gazdaság egyik legfontosabb vállalata, a hazai és az európai vegyipar egyik vezető vállalatává vált, amely a világjárvány ellenére sem bocsátott el munkavállalót, sőt növelte az alkalmazotti létszámot. Kazincbarcikán és környékén immár 3200 embert foglalkoztat a cég. A vállalat vezetésével kialakított párbeszéd jó, a problémát a LIGA Szakszervezethez tartozó, a demagógiát sem nélkülöző alternatív szakszervezet okozza. A ciklus alatt számos munkavállalói juttatásban állapodott meg a KVSZ a munkáltatóval (ruha, étkezési doboz, stb.).

A Graboplast Győrben, Kecskeméten és Tatabányán összesen négy gyárat működtet, és majdnem 650 munkavállalót foglalkoztat. A cég 317 millió forintos állami hozzájárulással 837 millió forintot fektet tatabányai üzemébe, ezzel közel 139 munkavállaló jövőjét garantálja. Az építőipar visszaesése, és a gyártott termékek iránti kereslet csökkenése a dolgozókat is érintő intézkedéseket vont maga után.

Az amerikai központú Huntsman Corporation vegyipari vállalat poliuretán alapanyagok és speciális aminok gyártásának kapacitásbővítését valósította meg Pétfürdőn található telephelyén. A beruházás összege meghaladja a 10 milliárd forintot, míg a létszám 12 fővel bővült a már meglévő 131 fő megtartása mellett. A Huntsman vállalat poliuretán és aminogyártó üzemének kapacitásbővítése kapcsán előállított termékeket a járműiparban, építőiparban és a fémiparban használják fel. Az aminokat járműülések, matracok és szigetelések gyártásához használják fel a vállalat ügyfelei. A beruházás által a vállalat

globális kapacitása 30-40%-kal nő. A vállalt vezetésével kiegyensúlyozott a kapcsolat. A helyi szakszervezet vezetője aktív tevékenységet végez a VDSZ ifjúsági tagozat munkájában. Így vehetett részt több nemzetközi szemináriumon és rendezvényen is.

Tiszaújvárosban, a MOL Petrokémia Zrt. 1,3 milliárd eurós projektjének keretében elkészült a Mol-csoport történetének legnagyobb organikus beruházása, a poliol komplexum, amely a vegyipari piacon jelenleg elérhető egyik legfejlettebb, legbiztonságosabb és környezetkímélő technológiát alkalmazza a termék előállításához. Az ipar fejlődése révén 2030-ig 50 százalékkal nőni fog Magyarország villamosenergia-igénye. A Mol 2030-ig 4,5 milliárd dollárt fektet a petrokémia üzletág fejlesztésébe a régióban. A MOL Csoportnak ebben az ágában közel 1000 munkavállaló dolgozik. 2019 – 2024 között a kollektív szerződés módosítása több esetben a MOL csoporton belüli szak-

6. A VDSZ szervezeti élete

szervezetek közötti egyet nem értés következtében nem sikerült. Hasonló helyzet alakult ki a bértárgyalások során is. A PKDSZ működésében strukturális változás is bekövetkezett. Továbbra is a legtöbb szervezeti egységben jelenlévő szervezet a PKDSZ.

A Nitrogénművek Zrt.-nél összességében 460 millió eurós beruházás következtében bővült az ammóniaüzem, elkészült az új granulálóüzem és a hozzá kapcsolódó automata csomagolóüzem is, valamint befejeztek egy újabb salétromsavüzemet, egy dolomitörőt, valamint egy semlegesítő üzemet. A Bige Holdingnál folyamatosan előtérbe kerültek kartellezési vádak. A tulajdonost ért időszakos politikai támadások azonban a vállalat működésében nem voltak érzékelhetőek. 2023. novemberében bejelentették a gyár leállítását, illetve részleges leállítását. A szakszervezettel történt megállapodásnak köszönhetően munkavállalókat nem küldtek el, kizárólag a kölcsönzött dolgozókat építették le. 2024. nyarán a termelést újraindították.

A Toray magyarországi, nyergesújfalui vállalata Európa legnagyobb szén-szálgártó üzemének minősül, több mint 1500 kollégát foglalkoztat. Szénszál termékeiket, és alapanyagaikat elsősorban szélerőművek turbináihoz, repülőgépek fékberendezéseihez és a járműiparban használják fel. 2021 novemberében a Figyelő TOP 200 gáláján átvehette „Az Év Vállalata” díjat. A taglétszám ingadozó.

A szakágazathoz tartozó MVA Szakszervezet csoportjai a szakágazat legmeghatározóbb csoportjai. Közülük a Fieldcore esetében több alkalommal a külföldi kinntartózkodás idejére vonatkozó juttatások okoztak gondot. 2021-ben a német partnerszakszervezetekkel közös demonstrációt tartottunk

Münchenben a szociális dömping következtében a magyar dolgozók és a helyi munkások bérkülönbségei miatt. 2024-ben sztrájkhangulat alakult ki, melyet végül a partnerek megállapodása zárt le.

Az MVA égisze alatt – közel öt éves előkészítés után – a Bayer magyarországi leányvállalatánál szakszervezet jött létre, és közel egyéves előkészítést követően a kollektív megállapodás is megszületett.

A szakágazathoz tartozó többi tagszervezetnél kiegyensúlyozottabb a munkáltató és a szakszervezet közötti együttműködés. A szakágazathoz tartozó tagszervezetek közül 5 szervezet szűnt meg 2024-ig, ezek összesített taglétszáma közel 1000 fő volt.

Mi történt velünk 2019-2024-ig?

VDSZ Nőtagozat beszámolója

A VDSZ rétegszervezeteként a munkavállaló nőkért, jogaikért tevékenykedünk. Állandó programjaink mellett követjük a politika nőkkel kapcsolatos intézkedéseit, nyitottak vagyunk más női szervezetek felé is.

Az elmúlt öt évben folytatódott a Tagozat aktív élete.

Tagozatunk évek alatt jól kialakult munkaterv szerint dolgozik. Év elején tartunk egy megbeszélést az adott év feladatairól, májusban és októberben tagozati képzésen veszünk részt. Év végén tartunk egy záró megbeszélést, ahol nemcsak összefoglaljuk az adott évben történt eseményeket, hanem már előre tekintünk a következő évre is. Közben pedig egy kedves kis karácsonyi ajándékot is gyártunk ...

Májusi képzésünk mindig összetett. Nagy hangsúlyt fektetünk a képzés részére, így minden évben nagyon sokat tanulunk vagy magunkról önismereti tréning keretében, vagy azt a speciális tudást sajátítjuk el, hogyan tudjuk kezelni a stresszt, hogy lehetünk motiváltak, kik is vagyunk valójában, téma volt az önbizalmunk építése, ki vagyok én, hogyan tudunk erőszakmentesen kommunikálni, melyek a korlátozó hiedelmeink, amik gátolnak abban, hogy más, jobb legyek. Ezek mind olyan ismeretek, amit a mindennapi életben tudunk használni akár otthon, akár a munkahelyünkön a tagjainkkal, kollégáinkkal való kommunikáció során.

Figyeltünk arra is, hogy a képzések során alkossunk is valamit, amitől szebb, otthonosabb lesz a balatonszemesi üdülő. Képzésünk harmadik pillére a szak-szervezeti munkával kapcsolatos információcsere. Tapasztalatokat, ötleteket osztunk meg egymással őszintén, segítő szándékkal.

Tagozatunk aktív részt vállalt az Egészségnapok szervezésében és lebonyolításában. A kialakult egészségügyi helyzet miatt, sajnos, 2018 óta nincs Egészségnap.

Csapatunknak fontos, hogy segítsünk, értéket teremtsünk nőként női szemmel. Az elmúlt években a Tagozat aktív tagjai társadalmi munka keretében a következőkben felsoroltakat végezték el.

Balatonszemes:

- az összes szobában, folyosókon a függönyök mérése, rendelése és cseréje, ahol szükséges volt függönyök varrása,
- a játszószoba falára mesefigurák festése,
- az ebédlőben és az előtérben lévő drapériák cseréje. Ezeket mi varrtuk meg!
- üdülő udvarának csinosítása a májusi képzéseken.

Balatonvilágos kiürítése:

- egy augusztusi hétvége alatt kipakoltuk, csoportosítottuk az ott lévő tárgyakat az üdülő átadása előtt.

Balatonlelle:

- burkolatok, bútorok kiválasztása,
- apartmanok csinosítása, barátságossá, praktikussá tétele.

2020. év elején elhatároztuk, hogy részt veszünk a „Fogadj örökbe egy ovit” kezdeményezésben. Azóta is patronáljuk az óvodát. Minden évben kétszer el-megyünk hozzájuk a megvásárolt és összegyűjtött tisztítószerrel, játékokkal, a foglalkozásaikhoz szükséges eszközökkel. 2023. évben a TIGÁZ-os társadalmi felelősségvállalás pályázaton még 500 000 Ft-ot is nyertünk az óvoda számára, amiből egy nagy teljesítményű színes fénymásolót, játékokat vettek, valamint a Tagozat a gyerekekkel együtt ellátogatott a nyíregyházi állatkertbe és egy felejthetetlen napot töltöttünk együtt.

6. A VDSZ szervezeti élete

A MASZSZ Női Tagozat alapító tagjai vagyunk, így szerves részét képezzük az országos Tagozatnak. Jelen voltunk a Tagozat által szervezett összes konferencián: a munkavállaló nők országos konferenciái a digitalizáció, a nők szerepe a közéletben, a munkahelyi erőszak témáiban. Ott voltunk megmozdulásokon, segítettünk a tudásátadó országos konferenciasorozat megszervezésében, létrejöttében: metoo-kampány-, apanapok-, munkahelyi erőszak-, egyenlő értékű munkáért egyenlőbért témákban.

Fontos számunkra, hogy kihasználjuk ezeket az alkalmakat, hiszen rengeteg tudást kapunk ezeken a rendezvényeken, nemcsak nőket érintő témákban, hanem átfogóbb, szélesebb témakörökben is.

Igyekeztünk minden rendezvényen részt venni és utána az ott szerzett információkat továbbadni. Nőnap témák voltak pl. a család és benne az apák szerepe, nyugdíjkérdés, generációk együttműködése a munkahelyeken.

A VDSZ mindig számíthatott a Tagozat jelenlétére, akár rendezvényről, akár tüntetésről, akár társadalmi munkáról volt szó.

A Tagozatba önkéntesen jönnek a kolléganők. Tenni, alkotni, tanulni szeretnének. Mindig az a célunk, hogy valami jót tegyünk, hogy alkossunk. Ez kövöcsolja össze ezt a csapatot. Öszinték vagyunk egymással, segítjük, támogatjuk egymást!

Köszönöm, hogy ennek a csapatnak a vezetője lehetek!

Ifjúsági tagozat

A VDSZ Ifjúsági Tagozata az alábbiakban kívánja benyújtani a 2019–2024 közötti időszak tagozati munkájának beszámolóját. Az Ifjúsági Tagozat az elmúlt 5 éves ciklusban sajnos folyamatosan változó taglétszámmal, változó aktivitást tudott kifejteni. Ez egyáltalán nem meglepő, hiszen az Ifjúsági Tagozat az egyetlen olyan társadalmi tagozat, ahonnan ki lehet öregedni, s nemcsak a korhatári kritériumok elérésével, hanem azzal is, ha változás áll be a fiatal életében (munkahelyi kinevezés, gyermekvállalás, családalapítás). Ezért rendkívül fontos a fiatalok folyamatos bevonása, hogy a tagozat fenn tudjon maradni.

Minthogy a VDSZ is alulról szerveződő civil szervezet, az Ifjúsági Tagozat is delegálti rendszer útján működik, ahová a szakágazati tagozatok (összesen kilenc: Alumíniumipar, Építő ipar, Gumiipar, Gyógyszeripar, Gázipar, Papíripár, Vegyipar, Járműbeszállító ipar, Rokon szakmák) delegálnak 1-1 fő szavazati joggal bíró ifjúsági delegáltat, akik demokratikusan döntenek a tagozat működéséről, éves programtervéről, valamint az olyan témák felkarolásáról, melyek közvetetten vagy közvetlenül érintik a VDSZ 35 év alatti fiatal tagjait.

A tagozat életében viszont nem csak a delegáltak vesznek részt, hanem bárki részt vehet, aki 35 év alatti VDSZ szakszervezeti tag. Azért tartom különösen fontosnak ezt hangsúlyozni, mert sokan nem ismerik ezt a lehetőséget, és kimaradnak azokból a programokból, képzési lehetőségekből melyeket a VDSZ biztosítani tud számukra. Kérem ezért a Tisztelt Olvasót, hogy vigye jó hírét az Ifjúsági Tagozatnak és programjainak, hogy minél több fiatalhoz eljuthasson ez a lehetőség, és hogy ezekkel a fiatalokkal később közösen építsük tovább a VDSZ-t!

2019. november 14–15. között tartották a VDSZ 2019. évi Tisztújító Küldöttértekezletét, melyen az Ifjúsági Tagozat is részt vett. A Küldöttértekezleten elfogadott 5 éves program végrehajtásában az Ifjúsági Tagozat is szerepet vállal, ennek megfelelően a következő időszak programjainak tervezésénél kiemelt prioritást élvezett az elfogadott 5 pont.

2020. január 13-ára hívta össze a MASZSZ Ifjúsági tagozata a küldöttértekezletét, ahol nem csak a fiatalok, hanem a MASZSZ elnöke, alelnöke és a Nyugdíjas Tagozat elnöke is erősítette a csapatot. A MASZSZ Ifi új ve-

zetője: Kovács Dávid (VDSZ) és vezető helyettese: dr. Székely Aliz (TESZ). A MASZSZ Ifjúsági Tagozatának vezetésével új részvételi lehetőségek nyíltak meg a VDSZ Ifjúsági Tagozata számára.

Sajnos az Ifjúsági Tagozatot is nagyban érintette a COVID-19 pandémia, hiszen 2020. márciusától minden programját le kellett mondania. Az egyik ilyen érintett program a 2020. április 17-re tervezett Ifjúsági és Műszakos Tagozatos kihelyezett ülése, melyet az Egis Gyógyszergyár ZRT. Technológiai és Tudományos Központjában rendeztünk volna meg. Nem csak ez a programunk maradt el a tagozat életében, hanem le kellett mondani a májusi tagozatos képzést is a bizonytalan járványhelyzet miatt.

A nyár folyamán fellellegezhettünk, feloldották a szigorú korlátozások egy részét, így a frissen kinevezett Fiatalokért felelős helyettes államtitkárságot, Rácz Zsófiát megkerestük, hogy a fiatalokat érintő legégetőbb problémákról egyeztetést kezdeményezzünk, mint például a lakhatás, tanulás és a munkába állás kérdése. Az államtitkár asszony nyitott volt érdeklődésünkre, és ígéretet kaptunk, hogy bármely témában szívesen fogad minket, keressük őt bizalommal.

2020. szeptember 10-én a VDSZ Ifjúsági Tagozata csatlakozott a MASZSZ Nőtagozat kezdeményezésében létrejött Apanapok kampányhoz, Siófokon. A helyi újságnak a következőt nyilatkozta az Ifjúsági Tagozat vezetője: „Azért csatlakoztunk a Nőtagozat kampányához, mert fontosnak tartjuk, hogy egy

családban az édesapa, főleg a kezdeti időszakban minél többet tudjon segíteni az édesanyának. Azért kampányolunk mi is, hogy ne csak az EU-s kezdeményezésben szereplő 10 napot vezessék be mielőbb, hanem bízunk benne, hogy az akár 30 nap is lehet.”

2020. szeptember 23-án a Klubrádió SZOLIDARITÁS műsorában meghívott vendég volt a VDSZ Ifjúsági Tagozatvezetője Kovács Dávid, ahol Törtei-Takács Krisztával arról beszélgettek, miért fontos egy fiatalnak ma Magyarországon a szakszervezet, miért lesz valaki szakszervezeti vezető, mit lát a mozgalomban? A műsorban külön ifjúsági rovatot indítanak a beszélgetést követően.

A COVID-19 pandémia a 2020-as és 2021-es évünket tekintve teljesen átírta a terveinket, így az első programelem, melyet megszerveztünk az a 2021-es EFOTT fesztiválra történő szakszervezeti kitelepülés, amely 2021. augusztus 10–15 közt volt Sukorón. A fesztivál azért jelentős léptékű, mert közel 100 000 diák részvevő látogatja meg évről évre ezt a rendezvényt. A fesztiválon a feladatunk a szakszervezetek megismertetése volt a fiatalok számára ezért különböző feladatokat és játékokat vittünk ki, amivel közelebb kerülhettek és megismerhették a szervezetünket. A COVID-19 pandémiás hatásait eléggé megéreztük, a tagozat szinte teljesen kiüresedett, ez volt az első olyan rendezvény, amire sikerült újra fiatalokat toborozni a VDSZ működési területéről. A kitelepülésen a VDSZ Ifjúsági kérdőívét is népszerűsítettük, mely a munkaerőpiac felméréséről szóló tanulmányhoz volt szükséges.

A következő programelem, amin rész tudott venni az Ifjúsági Tagozat, azt 2021. december 7–8. között Varsóban rendezték meg, amely az IndustriAll–Bargaining for Youth Workshop nevet viselte. A workshop kimenetele egy közös nyilatkozat volt, melyben javasoljuk az IndustriAll tagjainak, hogy egyetemesen 35 év legyen az ifjúsági tagozatok korhatára, vonják be a fiatalokat a kollektív szerződés és a bártárgyalás folyamatába, valamint vezessenek be ifjúsági kvótát a szakszervezetek legfőbb döntéshozatali szervezeteiben, hogy biztosítva legyen a fiatalok hangja.

2022. február 23–25. között Budapesten rendezték meg az IndustriAll „Building trade union power: empowering lead organisers” képzést, mely a szakszervezeti szervező fiatalok erejének erősítéséről szólt. A képzésen az organising módszertanáról tanultunk, arról, hogyan lehet helyben megszólítani fiatalokat. A képzésen kiváló kapcsolatot alakítottunk ki az IndustriAll Youth szervező bizottságával.

2022. június 22–23. között Kolozsváron került rendezték a ‘Bargaining for Youth’ IndustriAll képzést, mely gyakorlatilag arról szólt, hogyan alkossunk nemzeti stratégiát annak érdekében, hogy minél több fiatal tudjunk bevonni a szakszervezeti szférába. Atipikus szervezésre kell itt gondolni, ahol a munkahelyeken túl találjuk meg a fiatalokat, a leendő szakszervezeti tagokat. A 2021-es EFOTT kitelepülés sikerén felbuzdulva a VDSZ Ifjúsági Tagozatának az a terve született, hogy minél több állásbörzére és fesztiválra kell ellátogatnunk és meg kell szólítanunk ezeket a fiatalokat, akik valószínűleg még nem is hallottak a szakszervezetekről.

A szakszervezet egyik legfőbb értéke a szolidaritás. Politikai hovatartozás nélkül fontosnak tartjuk, hogy bármilyen jogsérelem ér bármely ágazatban dolgozó munkást, meg kell védenünk, ki kell állnunk egymásért! A VDSZ Ifjúsági Tagozata az őszi tanár-diák tüntetéseken is minden alkalommal részt vett. Így nem volt kérdés, hogy kiálltunk már 2022. október 3-án is, az első őszi tüntetésen.

2022. október 23-án a VDSZ Ifjúsági Tagozatának vezetője lehetőséget kapott arra, hogy felszólaljon a Szolidaritási tüntetésen a szakszervezeti vezetők között, közel 80 000 ember előtt. Eufórikus élmény volt.

2022. október 11–12. között tartották a BME állásbörzéjét, melyre a júniusi IndustriAll képzésen alkotott terv szerint kitelepült a VDSZ, és Ifjúsági Tagozata. A kitelepülés olyan szempontból sikeresnek mondható, hogy sok olyan fiatal tudtunk helyben megszólítani, akiknek semmilyen előzetes tudásuk nem volt a szakszervezetekről és a fontosságukról. Másrészről rengeteg tapasztalatot gyűjtöttünk, melyet fel tudunk használni a következőkben, például, hogy nem mindegy, hogy hol helyezkedik el a standunk, vagy, hogy milyen aktivitást érdemes kivinni egy ilyen kitelepülésre?

2022. december 13–16. között Madridban volt a „Bargaining for Youth” IndustriAll Youth Meeting következő képzése. Mint ismeretes, a rendezvény-sorozat színhelye első alkalommal Varsó volt 2021 decemberében, ahol is egy Ifjúsági Koncepciót alkottunk meg annak érdekében, hogy minél több fiatal beleszólhasson az őket érintő problémákba. A kolozsvári állomáson ennek a koncepciónak a megvalósítására hoztunk tervet nemzeti szinten. A mostani harmadik állomáson időközi beszámolót tartottunk projektünk előmeneteléről, valamint a „Just Transition” azaz az „Igazságos Átmenet – Semmit rólunk nélkülünk!” kampányról hallhattunk előadásokat.

2023. május 17–19. között tartottuk meg soron következő Ifjúsági Tagozatos képzésünket Balatonszemesen. A képzés fókuszpontja az ifjúsági tagozat fellendítésére irányult, mert a COVID-19 pandémia óta igen alacsony volt az aktivitás a tagozat életében. A képzésen a Nyugdíjas Tagozattal együtt vettünk részt, ahol megújítottuk Nemzedéki Szerződésünket.

2023. május 29–június 02. között volt Thessalonikiben az IndustriAll Mid-term konferenciája, melyen 455 küldött vett részt, 119 szakszervezet delegáltjaként 34 európai országból. A félidei konferencia mellett párhuzamosan az IndustriAll Europe & Friedrich Ebert Stiftung Youth Event-et is megrendezték. Az esemény gyakorlatilag a „Bargaining for Youth” képzési sorozat záró akkordja volt, ahol egy közösen elkészített zárókiadványt is publikáltunk a fiatalok toborzásáról szóló jó gyakorlatokról. A félidei konferenciának fontos üzeneteként foglaltuk össze, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni a fiatalok toborzására és bevonására, hogy megfordítsuk a szakszervezetek kiüresedé-

sét. A csatolt képen az látszik, hogy 2006 és 2016 között, hogyan változott a 30 év alattiak száma a teljes tagsághoz viszonyítva... szerintem erős üzenet, hogy ebben (is) elsők vagyunk!

2024. május 13–15. között tartottuk meg soron következő Ifjúsági Tagozatos képzésünket Balatonszemesen, a Műszakos Tagozattal. Az ifjúsági Tagozat bekapcsolódott a Műszakos Tagozat kampányába, amely a műszakban dolgozók nagyobb megbecsültségét szolgálja.

2024. szeptember 25–27. között Szarajevóban rendezte meg az IndustriAll a következő nagy volumenű, ötrészes ifjúsági képzésének első alkalmát, ahol az online kampányokról, az online tagtoborzásról, valamint az úgynevezett „social listening”-ről tanulhattunk. A VDSZ Ificsapata kiválóan szerepelt a képzésen, ugyanis az elsajátított eszközök közül többet is használtunk már a saját szakszervezeti munkánk során. A képzés egy online alkalommal fog folytatódni, mely után projektfeladatot kell beadnunk.

A felsorolt programelemekből egyértelműen látszik, hogy rendkívül sok képzési és fejlődési lehetőséggel bír az Ifjúsági Tagozat, melyhez megéri csatlakozni! A képzésen tanultakat minél nagyobb mértékben hasznosítanunk kell, hogy a jövő generációit bevonhassuk a VDSZ munkájába!

Nyugdíjas tagozat

A nyugdíjas tagozat életében az elmúlt 5 év volt a legnehezebb. A kitört COVID járvány miatt 3 éven keresztül nem tudott folyamatosan működni. Nem tudott negyedévenként ülésezni, és a balatonszemesi továbbképzések is elmaradtak.

Ez alatt az időszak alatt csak tavasz végén és ősz elején lehetett zárt helyiségben összejönni.

Az egyetlen pozitív hír az, hogy miután az épületen kívüli összejöveteleket nem tiltották, a minden évben megrendezett Galambos Márton emléktúra, és a Nyugdíjasok-unokák túra egyszer sem maradt el, ezeken mindig jelentős nyugdíjas részvételre lehetett számítani. Nyári találkozási lehetőségként Tóthné Morvay Márta pilismaróti nyaralója áll rendelkezésre már évek óta.

Az elmúlt 5 év további szomorú eseménye volt, hogy tagozatunk képviselői közül 4 aktív tagunk veszítette életét.

A 2023-s évtől lehet újra aktívan, korlátozások nélkül, tudunk dolgozni.

Értelmiségi tagozat

Értelmiségi tagozat más szakszervezetnél nem létezik, ezért érték a szövetségünkben. Célunk továbbra is a munkavállalók speciális érdekeinek a képviselete, akik technikai, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A VDSZ működési területén e végzettségekkel rendelkeznek a legtöbben. A nemzeti közis szövetségek is azon dolgoznak, hogyan tudjuk megszólítani a felsőfokú végzettséggel rendelkezőket, hogyan tudjuk bevonni őket az érdekképviseleti munkába. A világon a „fehérgallérosok” szervezése és érdekeik képviselet sok kihívást jelent, de feltételt kell számukra biztosítani a szakszervezeti életben.

A digitalizáció a magasabban képzettek iránti kereslet, jelentős növekedést eredményez. Ezért kötelességünk e tagozatot fenntartani. A tagozat működésének alapfeltétele itt a szakágazatokat alkotó tagszervezetek képviseletének biztosítása.

A kongresszust megelőző időszakban a tagozat újjáalakítása megkezdődött. Az Elnökség és a szakágazatok felelőssége, hogy a tagozat továbbiakban aktívabb munkát végezzen.

Műszakos tagozat

A 2019-évi tisztújítás után lendület vett a műszakos tagozat. A magam részéről nagy hévvel, és kevés ismerettel indultam neki az öt éves ciklusnak.

2019 decemberében Szabóné Lakatos Erzsébet meghívására kihelyezett műszakos tagozati ülést tartottak Debrecenben a TEVA gyógyszergyárban. Itt a tagozat SZMSZ-ét néztük át, és módosítottuk, majd bemutatták nekünk a TEVA hatóanyaggyártását.

A 2020-ban kirobbant pandémia nagy kihívást jelentett. Tiltott lett a személyes kapcsolattartás, ami eddig a szakszervezeti munka alapvető kommunikációs formája volt. Nem tudtuk megtartani a tavaszi és az őszi képzést sem.

A rend 2021 őszére állt helyre. Akkorra szüntek meg a korlátozások, és ismét lehetett személyesen is találkozni, képzést tartani.

Egy alapozó kommunikációs képzéssel kezdtünk, majd felépítettünk egy társadalmi érzékenyítő programot Kincse Szabolcs támogatásával, amely arra hivatott, hogy megismertesse a társadalom egyéb rétegeit a műszakban dolgozók életvitelével. Emberi sorsokat mutattunk be, és ezeken keresztül mutattuk meg a családi kapcsolatokban lévő konfliktusokat, egészségügyi problémákat. Ez a programunk 2024 májusában fejeződött be, eredményei a vegyszer.hu honlapon elérhetőek.

Céljaink az elmúlt évtizedekben nem változtak. Továbbra is azon munkálkodunk, hogy élhetőbb munkakörülményeket harcoljunk ki a műszakosoknak a munkahelyeken. Itt igazán jelentős előrelépésről nem tudunk beszámolni, mert az igazán nagy változások csak a törvényhozás támogatásával valósulhatnak meg. Eredményeink azért vannak helyi szinten. Több munkáltatónál sikerült kisebb-nagyobb előrelépést tenni a helyi szakszervezet képviselőinek, mint például rekreációs pihenőnap, kiemelt egészségbiztosítás, szűrővizsgálatok.

Ami még előttünk van, és folyamatosan a fókuszban tartjuk: Korengedményes – korengedményes nyugdíjba vonulás lehetősége, a túlórában töltött idő csökkenthesse az öregségi nyugdíj korhatárt, 36 órás munkahét, egészség-

megőrző programok a műszakosoknak, 45 éves kor felett tovább emelkedő fizetett szabadság. Ez utóbbiban a VDSZ vezetőségének köszönhetően már a törvényhozási bizottság előtt van egy javaslat is.

Öregszik a műszakos állomány. Szükséges lenne a pótlása, de az nem megy a vállalatoknak- vállalkozásoknak, mert nincs megfelelő elismerése a műszakos munkának. Bízunk benne, hogy mihamarabb felismerik ezt a munkáltatók, mert létszámihiányt hosszú távon nem lehet túlmunkával pótolni.

Van még mit tenni, de a lelkesedésünk töretlen. 2019-től napjainkig minden tagozatos program (összesen 9 program) több mint 20 fővel zajlott. Segítettünk a szemesi üdülő körül lévő munkákban, evvel is megköszönve a VDSZ tisztségviselőinek a támogatását, amely végigkísért minket az elmúlt 5 évben, és ami lehetővé tette, hogy a műszakos tagozat ilyen aktív maradjon.

Idén nyáron kezdtünk egy tagozatos piknik elnevezésű programot, amelynek a szlogenje a „pihenjünk együtt egy jót” Itt nem csak a tagjaink, hanem az ő családtagjaik is részt tudtak venni, ismerkedni, beszélgetni egymással kötetlenül, bármiről.

VDSZ a Magyar Szakszervezeti Szövetségben

A konföderáció a COVID idején a kormányzati intézkedésekkel szemben több alkalommal is felhívta a figyelmet munkavállalókat hátrányosan ható következményekre. A szövetségi munkát Kordás László lemondása illetve 2022-től Zlati Róbert elnökké választása megváltoztatta. A szövetségi politika eltűnt. A szakmai ágazati tagozatok közös munkái látszólagossá váltak.

Ez a tendencia tovább folytatódott, kiürült az országos érdekegyeztetés. A versenyszférát érintő kérdések a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumának szintjén zajlik érdemi eredmény nélkül. Se a Munka Törvénykönyve, se a Sztrájtörvény, se a nyugdíjrendszer átalakításának kérdése nem került érdemben megtárgyalásra.

A minimálbér és a garantált bérminimum növekedés üteme elvált egymástól. A konföderációk között is egyre több vita alakult ki. A szövetség tulajdonát képező ingatlanok értékesítése is megkezdődött.

A 2023. évi kongresszuson az alapszabály módosítás következtében az elnökségi- és a szövetségi tanács tagság átalakult. Így tulajdonképpen a VDSZ az elnökségben és a szövetségi tanácsban is 1-1 fővel képviselt. Igaz, hogy a Felügyelőbizottság elnöke és az Ifjúsági tagozat vezetője is VDSZ tagsággal rendelkezik.

A testületek döntése alapján a szövetségi tagsági tagdíj 300 Ft/fő-ről 600 Ft-ra növekedett.

A VDSZ nemzetközi kapcsolatai

A VDSZ működési területén lévő vállalkozások tulajdonosi szerkezete hátrázta meg továbbra is a kétoldalú kapcsolatok irányait. Az elmúlt években a hasonló politikai helyzetből adódóan szorosabb együttműködést alakítottunk ki a lengyel Solidarnosc vegyipari szakszervezetével és az ECHOZ szlovák partnerünkkel.

A pandémia ideje alatt a nemzetközi munka akadott meg a legjobban. Igaz, hogy a különböző online események, konferenciák hasznosak voltak, de a személyes találkozók hiánya rányomta a bélyegét a kapcsolattartásra. Mindkét szervezetünk esetében a ciklust záró és nyitó kongresszusokat online üzemmódban tartották. Az elmaradt kongresszusokat MID-Tem konferenciák helyettesítették.

IndustriALL Europe

Az IndustriAll Europe 2012-es megalakulása óta kialakított struktúrában a VDSZ jelentős feladatot vállalt. Regionális szinten mi látjuk el az alelnöki posztot, három Ágazati Párbeszéd Bizottságban veszünk részt. A vegyipari ÁPB-ben a munkáltató szövetséggel együtt aktív munkát végzünk. A papíripar területén nincs munkáltatói érdekképviselő. A gázipar pedig 2019 év végén jött létre újra, itt szintén nincs magyar munkáltatói jelenlét.

Az IndustriAll Europe kiemelkedő figyelmet fordít az üzemi tanácsok létrehozására, és működtetésének koordinálására. A VDSZ tagszervezeteinek delegáltjai aktív munkát végeznek a multinacionális vállalatok európai üzemi tanácsaiban, valamint a vállalatok szociális munkabizottságaiban. Létrejött egy központi adatbázis is, amelynek segítségével az egyes üzemi tanácsok koordinációja hatékonyabbá válhat.

6. A VDSZ szervezeti élete

Az Európai Unió Green deal programjának és a zöldátállás következményeként a „Just transition” azaz a tisztas átmenet határozza meg az elmúlt évek tevékenységét.

Az energiaárak elszabadulása, az energaintenzív iparágak válsága és a magas infláció egyre nagyobb elégedetlenséget szült Európa szerte. Az ezzel szembeni tiltakozásokban, akciókban a VDSZ ha jelképesen is, de rendszeresen részt vett.

Az európai országok tagszervezeteinek álláspontja eltérő volt az európai minimálbér bevezetésének kérdésében, hiszen ahol ágazati kollektív szerződések határozzák meg a bérek minimum szintjét, nincs értelme az országos minimálbérnek. Ott ahol nincs ágazati KSZ, nagy szerepe van az országos minimálbér összegének. Így ha kompromisszumok árán is, de támogatta az IndustriALL Europe az uniós direktíva megalkotását a minimálbérrel és a kollektív szerződéssel kapcsolatosan.

Az ifjúsági munkában is jelentős fejlődést mutatott fel az európai szövetség, melynek köszönhetően több alkalommal vettek részt fiatal tisztségviselőink az IndustriALL Europe programjain.

Az Ipar 4.0 változásai hatalmas kihívásokat jelentenek az ipari munkavállalókra nézve. Többek között ezért vált vezető témává a nemzetközi szervezetek életében a digitalizáció és a robotika által okozott változások sorozata. Az IndustriALL Europe az Európai Unió bizottságaival több, ezekhez hasonló témában rendezett nemzetközi fórumot, tanulmányt, konferenciát.

IndustriALL Global Union

Az IndustriALL Global is kialakította saját struktúráját és kapcsolatrendszerét, amelynek köszönhetően a VDSZ jelentős segítséget kapott az elmúlt évek során. Tagjai vagyunk a szervezet végrehajtó bizottságának, melyben nem csak a hazai szervezetünket, hanem a régió tagszervezeteit is képviseljük.

Az Európán kívüli magyarországi befektetések következtében több olyan vállalattal állunk szemben, ahol a szakszervezet alapítása nehézségebe ütközik. A nemzetközi szövetségünk segítséget nyújt kampányain illetve közvetlen kapcsolatán keresztül.

Fontos szerepet tölt be a szövetség az ázsiai zöldmezős beruházások esetében is, mert számunkra közvetlen kapcsolatot is biztosít.

Az IndustriALL Global az IndustriALL Europeval azonnal támogatta az akkumulátorgyártás megnövekedésével kapcsolatos kezdeményezésünket, melynek köszönhetően 2023-ban mi rendeztük az első Akkumulátoripari Világkonferenciát.

De nem csak nálunk, hanem más országokban rendezett ágazati találkozón is rendszeres szereplői vagyunk a szövetségi munkában. Így vettek részt kollegák a vegyipari illetve a gumiipari konferenciákon.

A VDSZ gazdálkodása

Az elmúlt évek során a gazdálkodásban az ingatlan karbantartásra és az ingatlanportfólióra összpontosítottunk. A gazdálkodásban a pandémia és az energiaárrobbanás nehéz feladat elé állított minket.

A balatonvilágosi ingatlanunk balatonlellel apartmanházakká való cseréje jelentősen megnövelte a beruházási rátánkat. Ennek ellenére hitelfelvétel nélkül tudtunk modern zöldenergiára épülő ingatlanegyüttest kialakítani.

	Eszköz/Forrás	Saját tőke
2019	2 257 875 000 Ft	2 209 754 000 Ft
2020	2 338 556 000 Ft	2 691 162 000 Ft
2021	2 729 652 000 Ft	2 691 162 000 Ft
2022	2 862 522 000 Ft	2 828 651 000 Ft
2023	2 742 882 000 Ft	2 706 258 000 Ft

A szövetség gazdálkodása kiegyensúlyozott és biztonságos. Évente könyvvizsgáló hitelesíti mérlegünket.

SZAKSZERVEZETEK HÁZA

industriall
global union

industriAll
EUROPEAN TRADE UNION

VDSZ KONGRESSZUS
2024. 11. 7–8., BUDAPEST

TÖBBEN ERŐSEBBEK VAGYUNK